Plavi park

Vilibić, Roko

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:
University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:123:470609

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-16**

Repository / Repozitorij:

FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

PLAVI PARK

DIPLOMSKI RAD

Roko Vilibić

Fakultet građevinarstva
arhitekture i geodezije

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE

ARHITEKTURA I URBANIZAM

Roko Vilibić	**STUDENT**
Plavi park	**NASLOV**
Šibenik	**LOKACIJA**
istraživanje prostornih mogućnosti integracije ljudi unutar spektra u društvo	**TEMA ODABRANOG PODRUČJA**
Toma Plejić izv. prof. art.	**MENTOR**
Ana Grgić doc. dr. sc.	**KOMENTOR**
Boris Trogrlić prof. dr. sc.	**KONZULTANT KONSTRUKCIJE**

PREDGOVOR

uvod
motivacija
ciljevi

SVIJET KROZ OČI AUTIZMA

.011 PRIRODA AUTIZMA
što je autizam ?
mutna slika autizma

.012 SPOZNAJE O AUTIZMAU
rasprostranjenost
otkrića i razvoj

.013 AUTIZAM & DRUŠTVO
metafizika
predrasude
kultura

.014 AUTIZAM U HRVATSKOJ
zastupljenost
centar za autizam
problematika

AUTIZAM I PROSTOR

.021 ESEJ
"out"ist

.022 ASPECTSSTM
Magda Mostafa
index dizajna
razvojni centar za autizam

.023 TEACHH PROGRAM
svrha
primjeri

ARHITEKTURA AUTIZMA

.031 TIPOLOGIJA VRTIĆA
Nokken
Steinmürli

.032 TIPOLOGIJA ŠKOLE
New Struan
Northern School for Autism

.033 TIPOLOGIJA STANOVNJA
Rowan and Oak House
dom u Hareskovenu

.034 SINTEZA
sensory playscape
zaključak

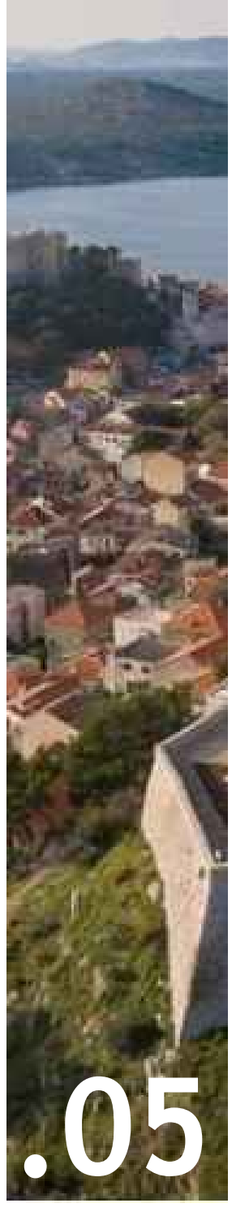

ANALIZA KONTEKSTA

.051 ŠIBENIK
grad djece, prirode i baštine
prostorne odredbe

.052 LOKACIJA
širi kontekst
neposredna okolina
studija osvjetljenja
fotosafari

.053 PROGRAM
centar za autizam
centar za rehabilitaciju

RAZVOJ KONCEPTA

.061 AKTIVACIJA PROSTORA
autizam kao medij inovacije i spoznaje
arhitektura kao aktivator prostora

.062 INSPIRACIJA
ville Spatiale
bolnica u Veneciji

.063 KONCEPT
kuća na stablu
dijagrami

.064 KONSTRUKCIJA
geneza
presjeci

.065 IZGRADNJA
faznost igradnje
3. faza

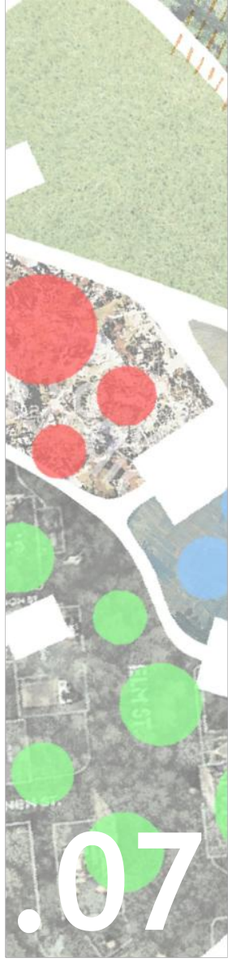

PROJEKT

.071 TLOCRT M500
suteren
prizemlje
1. kat
2. kat
krov

.072 TLOCRTI SEGMENATA M200
dvorana i bazen
škola i vrtić
smještaj
rehabilitacija

.073 PRESJECI M200
bazen i krletke
školski segment
smještajni segment
odnos s prometnicama

.074 VIZUALIZACIJE
bazen
parter
ambijenti

.075 FOTOGRAFIJE MAKETE

"Da bi stvarao, moraš preispitati sve"

-Eileen Gray

UVOD

Poremećaj autističnog spektra je bihevioralno definirano stanje uzrokovano raznim moždanim disfunkcijama te se pojavljuje u vrlo ranoj dobi. U većini slučajeva, djeca s autizmom imaju problema sa društvenom interakcijom, komuniciranjem i ponašanjem. S autizmom se živi doživotno, lijeka nema, poteškoće se mogu nadvladati upornim i svakodnevnim radom te je stoga od velike važnosti - počevši od veoma ranih godina djeteta - da se osigura adekvatno okruženje koje bi pozitivno utjecalo na razvoj autista, te ponajviše pomoglo u uspostavljanju neovisnosti.

Trenutno, postoje programi za djecu unutar spektra autizma, u obliku školovanja pod posebnim programom. Temeljiti rad od rane dobi im uvelike može pomoći pri suočavanju s životnim preprekama koje doživljavaju u interakciji s drugima i okolišem. Dakle, jako je bitan okoliš u kojem bi dijete napredovalo, u vidu kontrole stimulacija s kojima se teško nose, da bi na kraju dobili kvalitetnu naobrazbu i dobro iskustvo. Za odrasle ljude koji su pod utjecajem snažnijeg oblika autizma ne postoje konkretna rješenja u Hrvatskoj, kojima bi se uspješno integrirali u društvo.

Arhitektura je oduvijek imala ključnu ulogu u kreiranju prostora za život. Posljedično, arhitekturom se između ostalog oblikuje i kultura i način života čitavog društva, tako i za populaciju ljudi s dijagnozom unutar spektra autizma. Takvi pojedinci ne bi trebali biti izolirani i svaki novostvoreni gradski prostor bi trebao biti prilagođen svim ljudima. Zajednički životni prostori bi trebali biti inkluzivni, a ne napravljeni isključivo po mjeri prosječnog čovjeka, čija prosječnost je definirama setom društveno-kulturnih normi.

Stoga bi fokus trebao biti na stvaranju prilagođenog prostora, posebno za mlađu dobnu skupinu, jer se u toj dobi najviše formiraju životne navike, bez obzira ima li pojedinac dijagnozu u spektru ili ne. U konačnici, prikladnim prostorom i okolišem se može indirektno pomoći u nadilaženju prepreka koje iskušavaju i eventualno u formiranju nezavisnosti u odrasloj dobi.

MOTIVACIJA

Poremećaj iz spektra autizma je vrlo složen neurorazvojni poremećaj koji zahvaća sve aspekte ličnosti* (komunikacija, motorika, ponašanje i učenje). U osnovi svih teškoća osoba s PAS** su unutarnje kočnice koje stoje na putu uspostavljanja socijalne interakcije (nezainteresiranost ili slabije zanimanje za igru i druženje s drugima), verbalne ili neverbalne komunikacije (izostanak govora ili zaostajanje u govoru, doslovno shvaćanje, drugačije razumijevanje), mogućnosti imaginacije (suženi interesi, neobične aktivnosti i ponašanja, ponavljajuće i stereotipne radnje) te senzorne integracije.

Naime, djeca s autizmom vide, čuju i osjećaju, ali te utiske teško sklapaju u smislenu cjelinu, stoga se povlače u vlastiti svijet u kojem nalaze sigurnost. Zato osobe s autizmom imaju poteškoća u izražavanju svojih osjećaja, želja, potreba, sposobnosti i problema s kojima se svakodnevno bore - a to se odražava na njihovo ponašanje koje može biti vrlo neobično. Intelektualno funkcioniranje djece s autizmom je različito i kreće se od prosječne inteligencije do inteligencije s intelektualnim teškoćama. Na testovima inteligencije postižu lošije rezultate na dijelovima na kojima se ispituje govor i govorne funkcije nego na neverbalnim testovima.

Do nedavno se autizam smatrao rijetkom pojavom uz učestalost 4-10 djece na 10 000 poroda. No prema međunarodnoj udruzi Autism Europe, procjenjuje se da diljem Europe ima oko 5 milijuna osoba s autizmom, a poremećaj zahvaća 1 na 100 djece. Prema US NASC (National Society for Children and Adults with Autism) prevalencija je 1 (ili više) naprama 100 djece. U Hrvatskoj je registrirano 1096 osoba s autizmom, iako se prema starim pokazateljima (23:10,000) brojka kreće preko 8,000, a prema novim omjerima (1:150) oko 22,000, dok je 500,000 do milijun stanovnika dio obitelji s članom pogođenim autizmom. Veliki broj osoba s autizmom krije se pod drugim dijagnozama, što je rezultat nedovoljnog poznavanja i prepoznavanja tih poremećaja te nepostojanja referalnog dijagnostičkog centra.

Autizam se pojavljuje 4-5 puta češće kod dječaka nego kod djevojčica. U nekim je obiteljima 50-100 puta češći nego u općoj populaciji što potvrđuje genetsku ulogu u etiologiji iako do danas nisu dokazani svi čimbenici koji utječu na razvoj autizma kod djeteta.

Opća skupština Ujedinjenih naroda proglasila je 2. travnja Svjetskim danom svjesnosti o autizmu kako bi skrenula pozornost na potrebu poboljšanja kvalitete života osoba s autističnim poremećajima - da bi mogle živjeti ispunjen i smislen život kao punopravni članovi društva. Takav cilj bi trebao biti u temeljima bilo koje države, društva, čak i čovječanstva u svjetlu solidarnosti i dobrote.

CILJEVI

Postoje li novi načini da se arhitekturom osigura okoliš i plodno tlo za interakciju koje bi posljedično pridonijelo populaciji unutar spektra autizma integracijom u društvo te tim skladom u konačnici obogatila generalno društvo u nijansama? Možemo li arhitekturom izvršiti pozitivan utjecaj nad određenim aspektima života autističnih pojedinaca? Je li ono što je nepokretno, poput arhitekture - može pokrenuti promjene u specifičnim slojevima društva te spojiti neke trenutno nedodirljive skupine ljudi?

Cilj je postići sklad čovjeka i okoline, koristiti okolinu kao generator društvenih događaja - na malim razinama poput prostora za kvalitetan dijalog i opuštanje, do velikih poput prostora koji će uspješno služiti razmjeni tj. interakciji dvije ili više skupina ljudi. Drugim riječima, cilj je uspostaviti integraciju marginalne skupine ljudi - u ovom slučaju autističnih osoba - u širu sliku društva. Fokus je na održivosti društva, inovativnosti arhitekture, skupa s već poznatim uspostavljenim principima održive i zelene gradnje.

Peter Howson - Gold (iz izložbe Spiritus Mundi, 2017)

SVIJET KROZ OČI AUTIZMA

Približavamo se individualcu unutar spektra autizma te pomoću takve perspektive nastojimo bolji razumijeti prostor iz očiju istih, pa time pokušavamo obogatiti pogled na arhitekturu i urbane prostore. Ovo poglavlje prolazi kroz trenutna saznanja i problematiku o spektru autizma, potencijalnim prostorima za razvoj i kako prostor utječe na ljude unutar spektra autizma.

.021 PRIRODA AUTIZMA

ŠTO JE AUTIZAM ?

"Autizam je doživotni razvojni invaliditet koji utječe na način komunikacije s ljudima, skupa s odnosom prema drugima. Isto tako utječe na percepciju smisla svijeta oko sebe."

- Nacionalno društvo autizma Velike Britanije (2015)

Ljudi s autizmom vide, čuju i osjećaju svijet drugačije od prosječnih ljudi. Ako imaš autizam, autističan si doživotno, autizam nije bolest i ne može se "izliječiti". Često ljudi osjećaju da je autističnost fundamentalni aspekt njihovog identiteta. Autizam je spektar. Takvi ljudi dijele određene poteškoće, ali će na svakoga utjecati drugačije.

Određeni autistični ljudi imaju ozbiljne prepreke pri učenju, probleme s mentalnim zdravljem te često dolaze ostale dijagnoze - ADHD, slušni poremećaj, Downov sindrom, disleksija i hiperleksija, dispraksija*, epilepsija, sindrom krhkog X-a*, vizualni poremećaj i sl. Takva saznanja o autizmu nas navode na zaključak potrebe za različitim razinama podrške. Svaki čovjek u spektru autizma ima potencijal za učenje i razvoj. S pravim i raznovrsnim tipovima pomoći, svim pojedincima se može omogućiti ispunjeniji život koji je produkt vlastitog izbora.

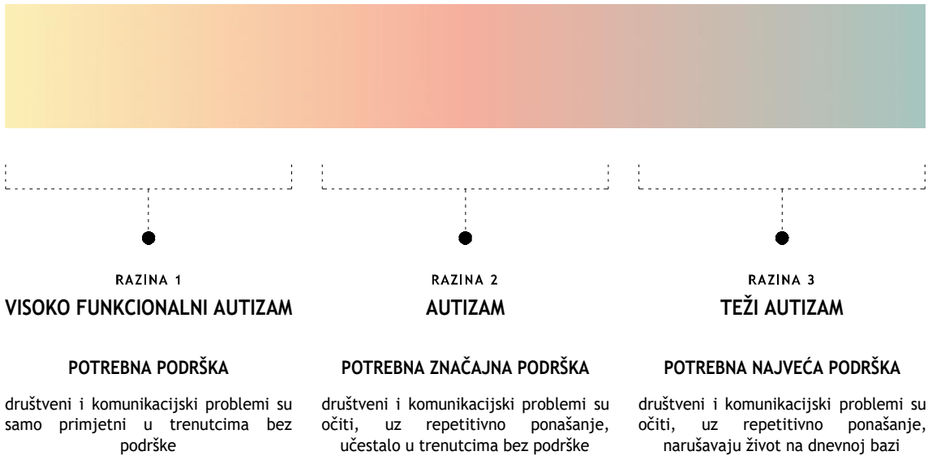

ASD duga (izvor: web - CyberPsychologist)

MUTNA SLIKA AUTIZMA

Postoji li jednostavan odgovor na pitanje: što je to autizam? Zapravo ne, zbog mnogobrojnih razloga. Slika autizma još nije poprimila definitivan oblik i još uvijek je tema rasprave.

Prvo, velika je vjerojatnost da je esencija autizma duboko ispod površine. Analogno možemo promotriti kroz biheviouralnu analizu ono što je homoseksualnost. Kada bi grubo pojednostavnili homoseksualnost, mogli bi se fokusirati na ono što se čini kao ključni dio - istospolni čin. Takav odgovor ne zadovoljava ako bi htjeli znati što to znači biti homoseksualac i ne pojašnjava dubinu istog, jer previše simplificira temu koja je sačinjena od višestrukih faktora - zbog toga što takav faktor nije neophodan, ni dovoljan. U svakom slučaju, ponašanje se doima efektom - ili simptomom - stanja, više nego što sačinjava stanje.

Drugo, postoji problem nejasnih granica definicije. Dok su neki primjeri ponašanja profilirani, ostali su mutni i upoznavanje s njima je stvar mišljenja i konteksta. Gotovo svako dijete je izbirljivo po pitanju hrane do neke razine - što onda ovdje računamo kao razinu potrebnu da se dosegne kriterij za autizam? Pretpostavlja se da nije razina bitna nego razlog. Stoga referiranje na razlog zahtjeva napuštanje gledanja autizma kroz ponašanje ili bilo kakav biheviouralni model.

Treće, ne znamo je li sve što je na listi otkrića o autizmu nužno za dijagnostiku istog. Bi li nedostatak ijedne od tih karakteristika trebao indicirati da određena osoba nije autistična? Navikli smo se na razmišljanje da bi bilo prestrogo gledati na to kao uvjet, da "blaže" verzije određenih sindroma mogu manjkati par simptoma. Ali jednostavni model "Bundle of Behaviours" (BoB model, opseg ponašanja) je samo spona svih "kardinalnih svojstava". Nemamo razloga vjerovati da se određena svojstva ne događaju u ljudi koji nemaju dijagnozu. U takvom pogledu, dijagnoza autizma bi bila srodna osudi za provalu u kuću - osuđen si jedino ako zadovoljavaš svaki od parametara za takvu osudu (provaljivanje/ulazak bez dozvole vlasnika).

(The Philosophy of Autism, 2013)

Trenutno, najautoritativniji način za dijagnosticiranje i razumijevanje se nalazi u modelu "Cluster of Behaviours" (CoB model, grupa određenih tipova ponašanja) koji predstavlja pogled na autizam razlikovanjem seta središnjih i neesencijalnih karakteristika kao alternativu zahtijevanju svake karakteristike za relevantnu dijagnozu.

.022 POLOŽAJ AUTIZMA

RASPROSTRANJENOST

Procjena rasprostranjenosti autizma široko varira oviseći o dijagnostičkim kriterijima, godini kada je dijete pregledano i geografskoj lokaciji. Najnovija istraživanja procjenjuju otprilike 1-2 na 1000 za osobe s autizmom, i 6 na 1000 za osobe s ASD*-om, zbog neadekvatnih podataka, ove brojke mogu podcijeniti raširenost ASD-a. PDD-NOS** čini mnogobrojnu većine ASD-a, Aspergerov sindrom*** je zastupljen s oko 0.3 na 1000, i atipični oblici dječjeg disintegrativnog poremećaja i Rettov sindrom**** su daleko rjeđi. Studija iz 2006. godine na otprilike 57.000 Britanaca starih između devet i deset godina pokazala je da 3.89 na 1000 ima autizam, i 11.61 na 1000 za ASD; ovi veći rezultati mogu biti posljedicom širih dijagnostičkih kriterija.

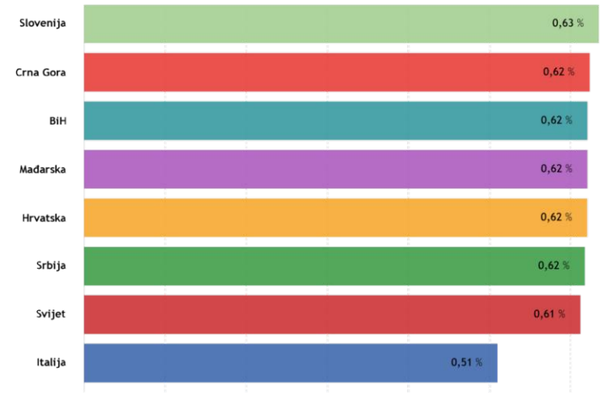

graf odnosa zastupljenosti autizma u svijetu, Hrvatskoj i susjednim državama (izvor: web - Our World in Data)

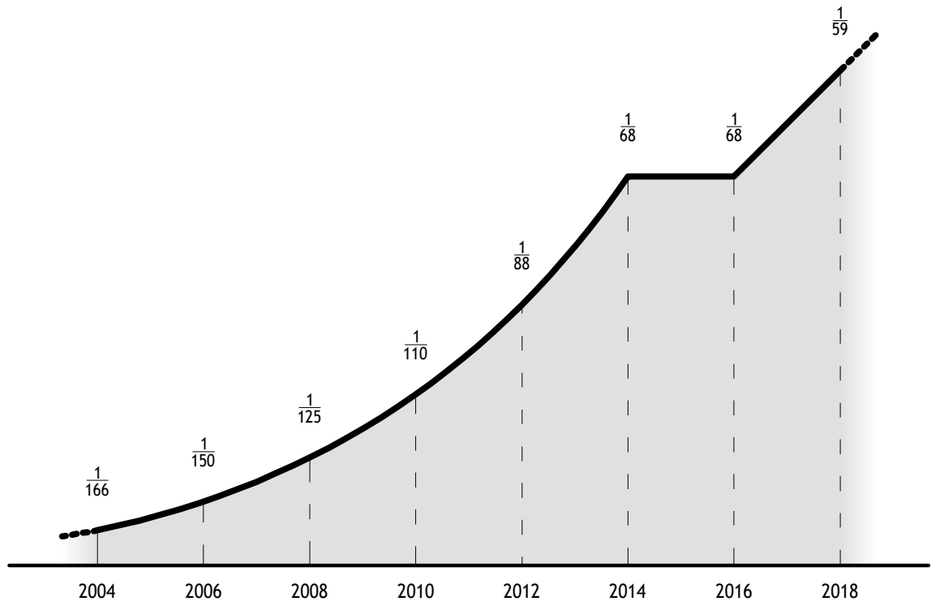

graf porast broja autista u SAD-u, prikazano omjerom - 1 dijete na 59 ljudi, 2018. god. (Autism Speaks)

Broj prijavljenih slučajeva autizma se dramatično povećao 1990-ih i početkom 2000-ih. Ovo povećanje je uvelike razlogom promjene u dijagnostičkoj praksi, dostupnosti, starost pri dijagnozi, senzibiliziranost javnosti, iako neki okolišni čimbenici nisu još utvrđeni. Široko citirana pilot studija iz 2002. godine zaključuje da povećanje autizma u Kaliforniji ne može biti objašnjeno zbog promjena u dijagnostičkim kriterijima, ali analiza iz 2006. godine otkriva da je rasprostranjenost siromašno mjerena zbog toga što mnogi slučajevi nisu dijagnosticirani, i da je povećanje 1994.-2003. u SAD-u povezano s promjenom u drugim kategorijama dijagnoze, što je dovelo do dijagnostičke supstitucije.

* ASD - autism spectrum disorder - engl. poremećaj iz spektra autizma.
** PDD-NOS - pervasive developmental disorder not otherwise specified - neodređeni pervazivni razvojni poremećaj; jedan od poremećaja iz skupine pervazivnih razvojnih poremećaja i autističnog spektra.
*** Aspergerov sindrom (eng. Asperger syndrome, AS) jedan je od nekoliko poremećaja iz autističkog spektra karakteriziran poteškoćama u društvenoj interakciji i ograničenim, stereotipnim interesima i aktivnostima
**** Rettov sindrom je neurorazvojni poremećaji koji spada u grupu pervazivnih razvojnih poremećaja. Glavne karakteristike ovog sindroma su mikrocefalija (usporava se rast opsega glave), mentalna retardacija, stereotipni pokreti, ponašanje nalik autizmu (problemi u socijalizaciji) i ataksija.

U Hrvatskoj je autizam zabilježen u slučaju jednoga na tisuću djece (dobna skupina 0-18). Prema podacima Hrvatskog registra o osobama s invaliditetom 2018. je zabilježeno 1.927 slučajeva, pri čemu je, kako navodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo, moguće očekivati i do 12.000 osoba s navedenim spektrom.

Rizik od autizma je povezan s nekoliko prenatalnih i perinatalnih čimbenika rizika. Revizija iz 2007. godine za faktore rizika nalazi povezanost s roditeljskim karakteristikama koje uključuju poodmaklu dob za majku i oca; zatim mjesto rođenja izvan Europe i Sjeverne Amerike, i određena stanja kod porođaja koja uključuju malu težinu djeteta kod rođenja i trajanje trudnoće te hipoksije za vrijeme porođaja.

Otprilike 10-15% slučajeva autizma može se identificirati Mendelovim (praćenjem jednog gena) putem, kromosomskom abnormalnošću ili drugim genetskim sindromima; a ASD je povezan s nekoliko genetskih poremećaja. Autizam je povezan s mentalnom retardacijom; Britanska studija iz 2001. godine na 26 autistične djece otkriva da je otprilike: 30% s inteligencijom u normalnom rangu (iznad 70), 50% je sa slabom do umjerenom mentalnom retardacijom, 20% s teškom do apsolutnom mentalnom retardacijom (IQ ispod 35). Za druge oblike ASD-a (ne za autizam) ista studija je pokazala da otprilike 94% od 65. djece s PDD-NOS-om ili Aspergerovim sindromom ima normalnu inteligenciju. ASD je također povezan s epilepsijom, s varijacijom od rizika za epilepsiju s obzirom na godine, kognitivnu razinu i vrstom jezičnog poremećaja.

Veći rizik od autizma imaju dječaci za razliku od djevojčica. Spolni omjer za ASD iznosi 4.3:1 i on je uvelike modificiran kognitivnim oštećenjem - s mentalnom retardacijom omjer je bliži na 2:1, a bez nje na 5.5:1. Nekoliko metaboličkih poremećaja je povezano s autizmom, kao primjerice fenilketonurija*. Nedavne studije su pokazale da nema povezanosti sa socijalno-ekonomskim statusom, etnički niti s rasom. Zajedno s ASD-om često su opisani i neki psihopatološki poremećaji poput depresije i fobija, ali to nije sistematski određeno.

Pojavljivanje autizma, unatoč njenoj korisnosti za određivanje rizika, manje je korisna u epidemiologiji autizma; zato što poremećaj nastane mnogo prije nego što je dijagnosticiran, praznina vremena između nastanka i dijagnoze je pod utjecajem mnogih faktora nepovezanih s rizikom. Pažnja se posvećuje jedino na to da se rasprostranjenost s vremenom povećava. Ranije procjene rasprostranjenosti su niže, otprilike 0.5 na 1000 za autizam tijekom 1960-ih i 1970-ih, i otprilike 1 na 1000 tijekom 1980-ih, suprotno današnjem 1-2 na 1000.

* Fenilketonurija je nasljedna metabolička bolest do koje dolazi zbog nedostatka enzima fenilalanin hidroksilaza.

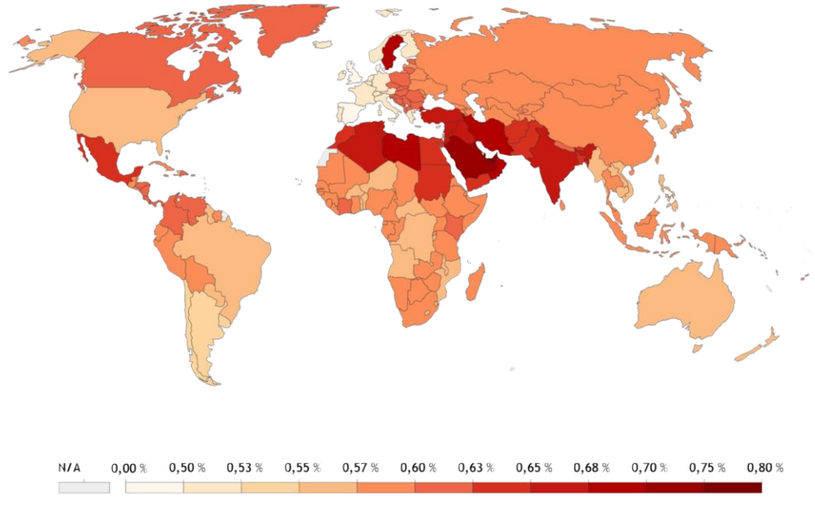

geografska rasprostranjenost autizma u svijetu 1990. godine (izvor: web - Our World in Data)

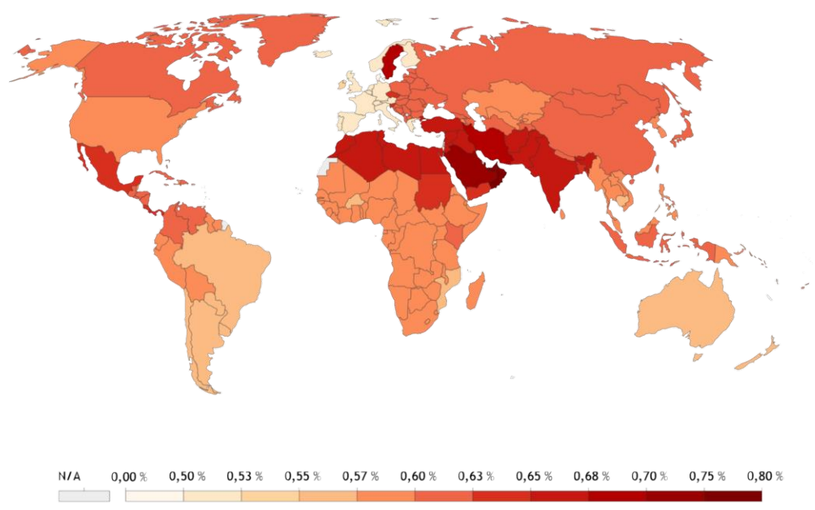

geografska rasprostranjenost autizma u svijetu 2016. godine (izvor: web - Our World in Data)

AUTIZAM

1908

Riječ "autizam" koristi se za opisivanje **podskupine shizofrenih bolesnika** koji su posebno povučeni i samo-apsorbirani.

1943

Američki dječji psihijatar Leo Kanner, objavio je rad u kojem je opisao 11 visoko inteligentne djece, ali su pokazivala "snažnu želju za samoćom" i "opsesivno inzistiranje na postojanoj jednolikosti". Kasnije naziva njihovo stanje "ranim infantilnim autizmom".

KANNER

ASPERGER

1944

Njemački znanstvenik po imenu Hans Asperger opisuje "blaži" oblik autizma koji je danas poznat kao **Aspergerov sindrom**. Prijavljeni slučajevi su bili visoko inteligentni dječaci, s problemima socijalnih interakcija i specifičnim opsesivnim interesima.

"MAJKE HLADNJACI"

1967

Psiholog Bruno Bettelheim popularizira teoriju da su "majke hladnjaci", uzrokovale autizam **nedovoljno voleći svoju djecu** - što je u konačnici krivi zaključak. "Nakon Drugog svjetskog rata, bilo je puno psihoanalitičkog rada na autizmu gdje su istraživači gledali isključivo na utjecaj životnih iskustava. Nisu uzeli u obzir ulogu biologije ili genetike, za koju sada razumijemo da je glavni uzrok." (Fred Volkmar, Yale) Autizam se također svrstava pod shizofreniju u *Međunarodnoj statističkoj klasifikaciji bolesti i povezanih zdravstvenih problema*, iako znanstvenici sada znaju da ne postoji veza između tih stanja.

GENETIKA

1977

Istraživanje provedeno na blizancima otkriva da je autizam uvelike **uzrokovan genetikom i biološkim razlikama u razvoju mozga**.

INFANTILNI AUTIZAM

1980

"Infantilni autizam", prvi je put naveden u *Dijagnostičkom i statističkom priručniku mentalnih poremećaja* (DSM); stanje je i službeno odvojeno od dječje shizofrenije.

1987

DSM zamjenjuje "infantilni autizam" ekspanzivnijom definicijom "poremećaja autizma" i uključuje kontrolni popis dijagnostičkih kriterija. Psiholog Ivar Lovaas (UCLA) objavio je prvu studiju koja pokazuje kako **intenzivna bihevioralna terapija može pomoći** djeci s autizmom - pružajući tako novu nadu roditeljima.

BIHEVIORALNA TERAPIJA

1988

Izašao je film Kišni čovjek, u ulozi Dustina Hoffmana kao autističnog spasitelja koji ima fotografsko pamćenje i može računati ogromne brojeve u glavi. "Ovo je bilo **važno za podizanje svijesti** javnosti o poremećaju" (Fred Volkmar, Yale) - premda svako dijete iz spektra autizma nema takve vještine.

RAIN MAN

OBRAZOVANJE

1991

Vlada SAD-a autizam čini **posebnom obrazovnom kategorijom**. Javne škole počinju prepoznavati djecu unutar spektra i nude im posebne usluge.

1994

Aspergerov sindrom dodan je DSM-u, proširujući spektar autizma i na blaže slučajeve u kojima pojedinci imaju veću sposobnost funkcioniranja.

ŠIRENJE SPEKTRA

CJEPIVO

1998

Studija objavljena u časopisu *The Lancet* sugerira da cjepivo protiv ospica-zaušnjaka-rubeola (MMR) uzrokuje autizam. Ovo otkriće je vrlo brzo **poništeno**.

2000

Proizvođači cjepiva uklanjaju timerosal (konzervans na bazi žive) iz svih rutinskih cjepiva za djecu zbog straha javnosti vezano za njegove uloge u autizmu iako **veza cjepiva i autizma nije važeća**.

STRAH JAVNOSTI

1 OD 110

2007

Američki centri za kontrolu i prevenciju bolesti (CDC) procjenjuju da 1 od 110 djece ima poremećaje iz autizma, u usporedbi s 1 na 150 u 2007. godine, mada CDC primjećuje da porast potiče djelomice zbog poboljšanih metoda provjere i dijagnostike.

2013

DSM-5 stavlja sve potkategorije stanja u jednu generalnu dijagnozu "**poremećaja spektra autizma**" (**ASD**). Aspergerov sindrom se više ne smatra zasebnim stanjem. ASD se definira u **dvije kategorije**: oslabljena društvena komunikacija i / ili interakcija; ograničena i / ili ponavljajuća ponašanja.

ASD

REHABILITACIJA

U rehabilitaciji djece s autizmom mogu se koristiti psihoterapija, bihevioralna terapija, terapija sredine, grupna terapija, te drugi tretmani i terapije npr. glazbena i likovna terapija, terapija igrom ili kineziterapija. Rehabilitacija se sastoji od tri zahtjeva:

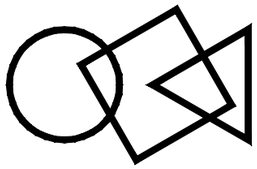

KOMPLEKSNOST

provodi se medicinska, socijalna, profesionalna rehabilitacija

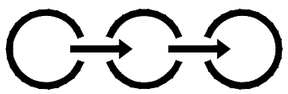

KONTINUIRANOST

mora postojati intenzivno razdoblje provođenja rehabilitacije

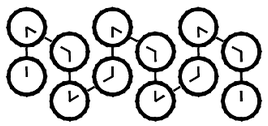

TIMSKI RAD

suradnja stručnjaka u rehabilitaciji djeteta

Znatnom broju osoba s autističnim poremećajem još uvijek nisu dostupne niti osnovne rehabilitacijske usluge, iako je sigurno da se one, osobito ako imaju dobre intelektualne sposobnosti, mogu uspješno rehabilitirati. Terapija je dugotrajna i potrebno je uključiti cijelu obitelj. Uz različite terapije, stručan defektološki rad, učenjem prihvaćanja okoline, te puno ljubavi, pažnje i strpljenja od rane dobi, moguće je postići jako puno. Važno je naglasiti kako se autizam ne liječi medikamentima, nego se ciljano radi na prilagođavanju ponašanja i shvaćanja svijeta oko sebe prema društveno prihvatljivim vrijednostima.

(Savez udruga za autizam Hrvatske)

.023 ODNOS AUTIZMA I DRUŠTVA

METAFIZIKA - SRŽ AUTIZMA

Autizam ostaje misterija i u današnjem dobu napretka i tehnologije. Otkada je otkriven, neki od aspekata se nisu uspjeli opisati. Zbog takvog stanja u istraživanju autizma i uzevši u obzir manjak definitivnih zaključaka, cijeli fenomen je podložan reinterpretaciji i tumačenjima koja se doimaju pseudoznanstveno.

Štoviše, svaka promjena u službenoj listi karakteristika autizma je veoma stresna jer (s obzirom na opći manjak zaključaka) se novom izmjenom može dogoditi da ljudi koji su prethodno dijagnosticirani više ne zadovoljavaju kriterije stoga se više ne mogu smatrati autističnima. Takvom plastičnosti sustava dijagnostike se sigurno ne može napraviti kvalitetan sustav za brigu i njegu, ali i samo shvaćanje autističnih osoba. Slijedećim esejom razotkrivamo probleme definiranja autizma.

"Promjene bi toliko suzile dijagnozu da bi moglo učinkovito zaustaviti nalet autizma. Sasjekli bismo autizam u korijenu."

- Fred R. Volkmar, Yale, autor nove analize prijedloga dijagnoze

Pretpostavimo da takve izjave tumačimo kao sugestije da su promjene definicija autizma (DSM-a IV u V) djelomično motivirane financijskim razmatranjima. Kako na to treba odgovoriti kao opravdanje za promjene standarda za dijagnozu? Različiti odgovori prate različite metafizičke poglede - ovisno o tome smatra li se da se suština autizma nalazi samo u intrinzičnim svojstvima osoba etiketiranih kao autistične ili da ovise i o društvenim činjenicama koje su im ekstrinzične.

Prema jednom pogledu, to je neodgovorno ili je opravdano samo uvjerenjem da raniji standard dijagnoze baca previše široku mrežu. Realist bi zauzeo stav da riječi u knjizi ne utječu na broj ljudi koji su stvarno autistični. Za realiste, autizam treba promatrati na modelu stanja kao što je Downov sindrom: biološku pojavu koju su ljudi imali stoljećima, ali koja je u novije vrijeme identificirana i imenovana komparativno. Ali realist nikada ne bi bio zadovoljan implikacijom da bi sam trošak trebao biti motivacija za postavljanje dijagnoza: cilj dijagnoze bio bi što je moguće bolje uhvatiti sve i samo one ljude koji istinski imaju autizam.

S druge strane, iz ove se kontroverze moglo izvući kontrastnu lekciju. U mjeri u kojoj "autizam" ima stvarnost, realizira se kod pojedinaca koje dijagnostičari biraju kao autistične. A upravo tko je izabran za autističnog uvelike ovisi o definiciji danoj u DSM-u. Umjesto da se dijagnoza pokreće pokušajem shvaćanja neovisno postojeće stvarnosti, "boca istine" bi se mogla preokrenuti - postojanje pojave ovisi o dijagnozi, gdje bi sadržaj dijagnoze mogao biti vođen ideologijom ili ekonomijom više nego znanostvenim medicinskim saznanjima. Ovo gledište sugerira da je autizam "društveno konstruirana" pojava.

Postoje dva glavna načina na kojima bi se autizam mogao društveno konstruirati. Iako postoje biološke baze (ne nužno genetske) za stvari poput boje kože, oblika očiju i nosa, teksturu kose i ostale tjelesne karakteristike koje se shvaćaju kao obilježjima neke rase - ne postoji zapravo nešto u prirodi što čini takve karakteristike razlučivo rasnim. Ne samo da je opseg tih obilježja arbitraran, nego ne postoji "ljepilo" koje bi zalijepilo sva "crnačka" obilježja, na način da se pojavljuju u specifičnim pojedincima ili ne pojavljuju uopće. Iz tog razloga, biolozi tvrde da rasne kategorije nemaju biološku stvarnost. "Rasa" je društveno konstruirana pojava koja proizvoljno grupira osobine koje nemaju zajednički osnovni uzrok, genetski ili na neki drugi način. Da je autizam takav, tada bi izgubio status medicinski korisne kategorije. Međutim, to ne bi značilo da uvjeti koji to čine - poput kašnjenja u govoru, socijalnih poteškoća, problema propriocepcije, problema s osjetilnom integracijom itd. - ne bi bili uvjeti vrijedni proučavanja i liječenja, samo ne bi bili povezani pojmom autizma.

"Moramo se pobriniti da svatko tko je malo čudniji ne bude dijagnoziran autizmom ili Aspergerovim poremećajem. To uključuje uporabu sredstava za njegu. To postaje trošak."

- David J. Kupfer, UP, predsjednik radne skupine za reviziju definicije autizma

Zaključno, dva glavna metafizička stajališta o autizmu su realizam - gledište da je ono što je Kanner prvi identificirao istinski međukulturalni (a možda čak i među vrstama), psihološki / biološki fenomen čija će istinska bit uskoro biti otkrivena (na način na koji se ispostavilo da je suština AIDS-a virus HIV-a, ili dodatni kromosom suština Downovog sindroma) i socijalni konstruktivizam - stav da je "autizam" koncept koji zajedno grupira neovisno postojeće i nezavisno liječive uvjete, a biološka osnova za to neće biti pronađena, kao što ne možemo naći gen "nevjerojatnosti" ili kromosome odgovorne za kombinaciju simpatiziranja country glazbe istovremeno dok si katolik. Mislim da možemo sa sigurnošću reći da je prevladavajući pogled realizam. Moguće je da nejasnoća oko koncepta autizma potkopava pokušaje izolacije nečeg intrinzičnog što dijele osobe etiketirane autizmom i da je mogućnost da ne postoji stvarna suština koja odgovara pojmu autizma te da je društveni konstrukt, tema koju bi trebalo pomnije istražiti.

Bez obzira na pitanje je li autizam fikcija ili ne, čovječanstvo se razvija u nekom smjeru i proizvod tog razvoja su raznovrsni ljudi sa svojim raznovrsnim potrebama koje imamo dužnost kao društvo apostrofirati, a kao pojedinac ispuniti na vlastite načine koji, u konačnici, doprinose generalnoj empatiji zajednice te posljedično podižu standard života društva.

(The Philosophy of Autism, 2013)

PREDRASUDE

Često se za osobe s autizmom kaže kako su u svom svijetu. Autisti žive u istom svijetu kao i svi drugi, samo ga doživljavaju na drugačiji način. Ukoliko ih društvo ne prihvaća, nije čudno što su izolirani. Pristupa li im se na adekvatan način, moguće je ući u njihov svijet. Kaže se da su neemotivni i hladni, no najčešće su preemotivni. Bliskim osobama itekako znaju pokazati emocije. Nepravedno ih se smatra agresivnima, a nisu ništa agresivniji od prosječnih ljudi.

Dio osoba s ovim poremećajem ima mentalnih poteškoća, no među autistima su i osobe s izrazito visokim intelektualnim sposobnostima, koji zadivljuju svojim znanjem. Oni koji godinama rade s autistima, i onima odrasle dobi, kažu kako su izuzetno dobri radnici i odrađuju dane zadatke, čak s više predanosti od neurotipičnih osoba. Mogu biti izuzetno dobri i učenici i radnici i zaposlenici.

Sustav ih najčešće izolira, onemogućujući im druženje s vršnjacima ograničavanjem njihova boravka u redovnim vrtićkim ili školskim programima. Međutim, djeci s autizmom je upravo boravak među vršnjacima nužan kako bi naučila socijalne vještine i kako bi se prilagodila društvu.

(Savez udruga za autizam Hrvatske)

prikaz tipičnog ponašanja osobe s ASD-om (izvor: web - NAPA centre)

KULTURA AUTIZMA

S obzirom na rastuću populaciju ljudi dijagnoziranih autizmom, nije neuobičajeno očekivati pojavu "autističnih" motiva i u pop kulturi. Počevši od filma "Kišni čovjek" koji je pomalo stereotipizirao dojam autistične osobe, do pojave autističnih likova u popularnim sitcom serijama. Javnost počinje suosjećati s takvim osobama, te se generalna svijest o autizmu podiže, jer ih se u ključnim popularnim medijima pozitivno uprizoruje.

"*(...) rezultati pokazuju da - televizijski likovi s ASD-om se nastoje prikazati kao intelektualno stimulirajući genijalci koji nas natjeraju da budemo poput njih; filmovi obično prikazuju one s ASD-om kao heroje, pobjeđujući bez vidljivih izgleda; romani imaju tendenciju da ASD predstave u složenom, autentičnom kontekstu obitelji i zajednice sa svakodnevnim problemima; slikovnice često klinički „objašnjavaju" ASD. Općenito, televizija, filmovi i romani utječu na nas izvan odgojno-obrzovnih okruženja. Oni zabavljaju i imati ASD kao područje interesa. (...) Prezentacija likova s ASD-om omotana u fabulu dodaje boju našim pogledima na granicama realnosti i mašte. Slično tome što Sarret vidi kao uprizorenje dvojnih stvarnosti koje vibriraju između ustrajnih fundamentalnih pretpostavki o ASD-u - kao "znanstvena stvarnost" - te pojava, u najboljem svjetlu, prikazanih "autustičnih autobiografija". Važno je da sudjelujemo, ne samo u opažanjima - izmišljenim ili stvarnim - koji su nam predstavljeni kao razonoda u obliku slučajne "istine", nego naučiti skrenit pažnju na esencijalno duboko poznavanje koje bi trebalo bit dominantni glas razuma u učionici, školama i društvu.*" (Autism Spectrum Disorder in Popular Media - Storied Reflections of Societal Views)

Na kraju, postoji i nekakve "istine" u tome što nam se predstavlja u popularnim medijima. Zbog ljudi koji pokazuju iznimne mogućnosti i talente, koji se vezuju direktno uz autizam ili efekte autizma koji agresivno oblikuju osobu, možemo nakratko povjerovati u takvu sliku. Iznimne sposobnosti percepcije vizualnog se događaju Stephenu Wiltshireu* te se manifestiraju u obliku crteža panorame cijelog grada, koristeći jedino vlastito sjećanje; i iznimni pogled na svijet se oblikovao u radove Petera Howsona**, kojemu je Aspergerov sindrom oblikovao život.

Osobe unutar spektra autizma ponekad mogu razviti talent u nekim područjima (glazbi, slikarstvu, kiparstvu, matematici, sposobnost pamćenja raznih podataka, određivanje datuma, reproduciranje riječi na nepoznatom jeziku, bez znanja značenja riječi i dr.), te ukoliko imaju izrazitu sposobnost (talent) za jedno područje nazivamo autist-savant (učeni idiot). Autist-savant je majstor u sitnicama, ali ne shvaća cjelinu, ne može generalizirati, stalno ponavlja jedno te isto jer drugih sadržaja nema. (Savez udruga za autizam Hrvatske)

Zaključno, jako je bitno da okoliš u kojem danas živimo podvrgnemo što detaljnijoj analizi da bi ga mogli učiniti pogodnijim za novo-otkriveni i rastući oblik homo sapiensa, koji postaje simbol za pozitivne ishode, genijalnost i inovativnost čovjeka. Temeljem novih saznanja možemo stvoriti prostor koji bi omogućio takvom pojedincu da procvjeta.

* Stephen Wiltshire - britanski umjetnik, dijagnosticiran s ASD-om i savantizmom
** Peter Howson - škotski slikar, dijagnosticiran s Aspergerovim sindromom

radovi umjetnika Stephena Wiltshirea: panorame gradova nacrtane iz sjećanja - London (gore), New York (dolje)

.024 AUTIZAM U HRVATSKOJ

ZASTUPLJENOST

Prema postojećim podacima, prevalencija autizma u svijetu je 62 na 10 000 osoba , dok je u Hrvatskoj, prema zadnjem Zdravstveno-statističkom ljetopisu za 2017. prevalencija svega 6 na 10000 osoba.

U Hrvatskom registru osoba s invaliditetom, 2016. godine bilo je 1925 osoba s dijagnosticiranim autizmom, od čega 1257 (65%) djece. Istovremeno valja primijetiti i da je broj novodijagnosticiranih između 2016. i 2017. godine porastao za 20%, što je podatak koji sugerira unaprjeđenje i/ili ubrzanje u dijagnostičkim postupcima te je 2017. godine bilo 2226 dijagnosticiranih osoba s autizmom prema podacima godišnjeg izvještaja o osobama s invaliditetom Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ). Uzmemo li u obzir broj stanovnika (4,1 milijun) te prevalenciju autizma na svjetskoj razini od 62 na 10 000 stanovnika, broj osoba s autizmom u Hrvatskoj mogao bi biti i preko 25.000. (Središnji državni portal RH)

Svijest o autizmu u Hvatskoj se postepeno dizala, a radom centra za autizam su se ostvarile mnoge mogućnosti za osobe sa dijagnozom unutar spektra autizma. Nude se predškolski i osnovnoškolski programi, programi za radno osposobljavanje, programi za odrasle, program intelektualne teškoće, te program stanovanja. Prema zadnjim podacima Centra za autizam u osnovnoškolskom programu i u radnom osposobljavanju je ukupno 183 korisnika dok program za odrasle broji 86, a program stanovanja 75 korisnika - od kojih je 60 odrasle dobi. Aktivnosti i razvoj vezan za njegu autizma u Hrvatskoj je uzeo zamaha pretkraj 20. Stoljeća.

RAZVOJ CENTRA ZA AUTIZAM

- 1981 prvi odgojno-obrazovni odjel pri OŠ "Nad Lipom"
- 1983 početak sustavne brige - osnivanje Centra za autizam kao jedine specijalizirane ustanove za rehabilitaciju djece i mladeži s autizmom
- 1987 udruživanje Centra sa Specijalnom osnovnom školom "dr Zlatan Sremac" i od tada se razvijaju dva Programa

- Program rada s osobama s autizmom

- Program rada s osobama s mentalnom retardacijom

- 1990 organizirani smještaj, radne aktivnosti i rehabilitacija odraslih osoba s autizmom
- 1996 otvaranje osnovnoškolskog programa u Rijeci
- 1997 otvaranje osnovnoškolskog programa u Splitu
- 1997 donošenje odgojnih, obrazovnih i rehabilitacijskih programskih osnova za sve razvojne i dobne skupine (Ministarstvo prosvjete i športa RH, 1997.)
- 2003 otvorenje terapijskog ljetovališta CZA u Selinama kod Starigrada
- 2005 kreativna radionica "Potkova" za odrasle
- 2007 "Mala Kuća" za tranzicijske oblike smještaja i boravka
- 2009 kreativna radionica "Dankovečka" za odrasle
- 2011 životna zajednica CZA u naselju Sopnica-Jelkovec

CENTAR ZA AUTIZAM

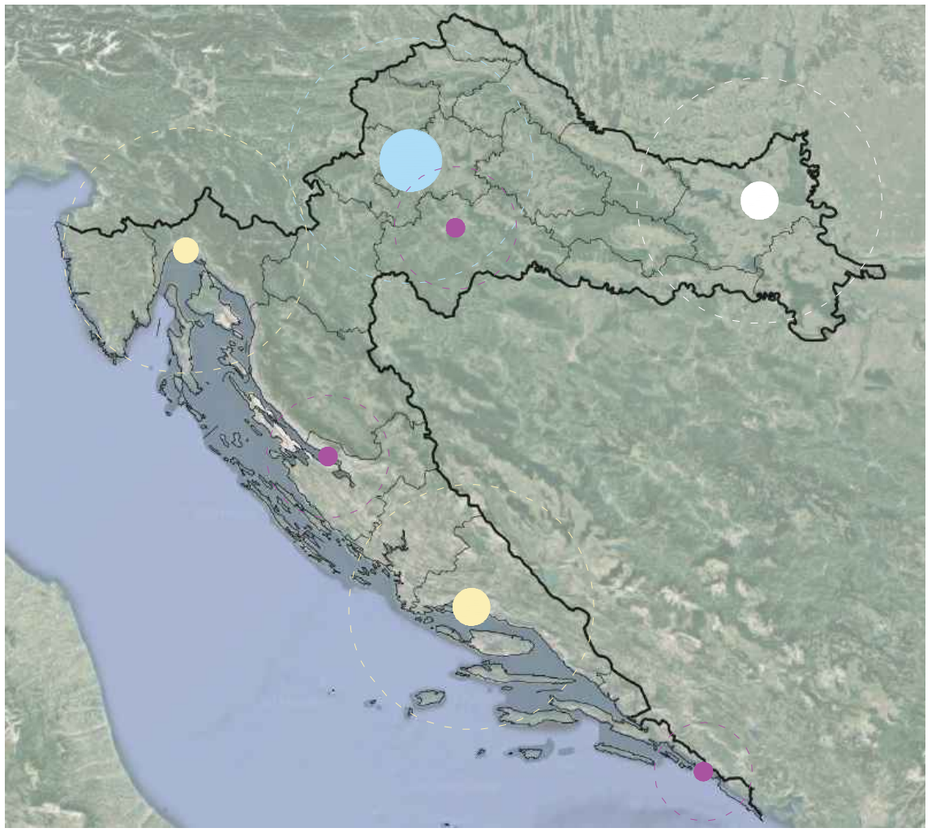

prikaz pozicije najaktivnijih centara za autizam
Zagreb [plavo] (specijalizirani objekt u planu), Osijek [bijelo] (izgrađeni specijalizirani objekt)
Rijeka i Split [žuto] (neadekvatni uvjeti, bez specijaliziranog objekta)
raznovrsni sadržaji za osobe s poteškoćama [ljubičasto]

INSTITUCIONALNI OKVIR I ZAKONSKA REGULATIVA

"Sada se već na 65 novorođenih rađa jedno dijete s poremećajem iz spektra autizma, odnosno s neurorazvojnim poremećajem koji se očituje teškoćama u društvenim interakcijama i komunikaciji, te neuobičajenim ponašanjem, ističe SUZAH.

(...)

Hrvatska još uvijek nema cjeloživotnu platformu za osobe s autizmom, nedostaje osnovna dijagnostika, skrb i stručnjaci, kvalificirane ustanove, prijevoz i zdravstvena skrb za djecu s poremećajem autizma, rekla je Penko nabrajajući najčešće pritužbe roditelja."

- Hina za N1 (2019)

(...) centar za autizam treba transformirati od ustanove za trajni smještaj (osoba s autizmom i osoba s mentalnom retardacijom) u suvremeni centar za autizam - državnu ustanovu koja pruža posebnu ranu intervenciju (predškolski program), edukaciju po posebnom programu (škola) i trajni smještaj te ostaje sa svim svojim programima i službama ali transformirana prema pružanju usluga u zajednici. Centar za autizam kao metodološki centar koji će biti i jezgra uspješnije decentralizacije skrbi za djecu i odrasle osobe s autizmom u Hrvatskoj. (prof.dr.sc. Jasmina Frey Škrinjar)

Ustav Republike Hrvatske, međunarodni dokumenti i domaće zakonodavstvo, kao i usvojene preporuke, strategije i smjernice obvezuju nas i u području zaštite osnovnih ljudskih prava osoba koje padaju u spektar autizma. Dužnost nam je za ovu kategoriju osoba osigurati uživanje prava na zdravlje, obrazovanje, stručni tretman i rehabilitaciju, podršku neovisnom življenju.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

Članak 19. - Neovisno življenje i uključenost u zajednicu

(…) Države potpisnice ove Konvencije priznaju jednako pravo svim osobama s invaliditetom na život u zajednici. (...) te će poduzeti učinkovite i odgovarajuće mjere kako bi olakšale osobama s invaliditetom puno uživanje ovog prava i punog uključenja i sudjelovanja u zajednici ...

Članak 25. - Zdravlje

(…) Države stranke posebno će: (f) spriječiti diskriminirajuće uskraćivanje zdravstvene zaštite ili zdravstvenih usluga (…) na temelju invaliditeta. (b) osigurati zdravstvene usluge koje su osobama s invaliditetom posebno potrebne zbog njihovog invaliditeta, uključujući primjerenu ranu identifikaciju i intervenciju, kao i usluge čija je namjena smanjenje i prevencija daljnjeg invaliditeta, uključujući invaliditet kod djece i starijih osoba, (c) pružati ove zdravstvene usluge što je moguće bliže zajednicama u kojima osobe s invaliditetom žive, uključujući ruralne krajeve …

- „Narodne novine", broj 85/10 - pročišćeni tekst

Navedeni dokumenti i ostali u istom izdanju Narodnih novina naglašavaju obavezu države da svakoj osobi s invaliditetom omoguće puno i učinkovito sudjelovanje u zajednici. U izvješću pravobranitelja osoba s invaliditetom ovi dokumenti su priloženi za komparaciju stanja kakvo bi trebalo biti, a kakvo nije - da se dokaže kako gotovo svi segmenti sustavne skrbi za djecu i odrasle s autizmom u Republici Hrvatskoj izostaju.

Iz izvješća pravobranitelja

Slučaj koji je ponovo uznemirio bio je slučaj dječaka rođenog 2000.g., djeteta sa poremećajem iz autističnog spektra. Majka je od pojave poteškoća pokušavala pronaći odgovarajuću instituciju koja bi izvršila kvalitetnu dijagnostiku, te predložila odgovarajuću rehabilitaciju i savjetovanje. Obzirom da su ranije živjeli na Braču (Supetar), koristila je mogućnosti sredine u kojoj je živjela, a obzirom na nedostatak potrebnih usluga odlučila doseliti u Zagreb zbog potreba djeteta, vjerujući da će ovdje za dječaka pronaći odgovarajući tretman. Jedno vrijeme pohađao je osnovnu školu po posebnom programu za djecu s intelektualnim teškoćama, a onda zbog intenziviranja problema u ponašanju, školovanje je prekinuto. U razdoblju od prekida školovanja dječak je do prve intervencije pravobraniteljice za osobe s invaliditetom 6 puta hospitaliziran, uz medikamentoznu terapiju u maksimalnim dozama i gdje je zbog agresije prema sebi i drugima u više navrata bilo „neophodno kratkotrajno fiksiranje u zaštitno remenje radi opasnosti po ostale i sebe". U otpusnom pismu Bolnice Kukuljevićeva preporučeno je hitno uključivanje dječaka u primjereni tretman, ali Centar za autizam nije uključio dječaka zbog nedostatka odgovarajućeg kapaciteta - prostora, kadrova za prihvat djeteta sa ovako izraženim teškoćama. Nakon intenzivnog angažmana pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, dječak je uključen u Centar za autizam, za manje od godinu dana, zahvaljujući radu stručnjaka Centra i primjeni stručnih rehabilitacijskih postupaka, primjereno funkcionira i nije bio hospitaliziran.

Ovaj slučaj potvrđuje da od svega što je nedostatno riješeno kada su u pitanju djeca i odrasli s autizmom, teško je razlučiti što je hitnije i važnije - multidisciplinarni pristup u dijagnostici i tretmanu ovih osoba, zdravstvena dimenzija dijagnostike i tretmana autizma, odgovarajući prostorni i materijalni uvjeti u ustanovi za rehabilitaciju koji polaze prvenstveno od potrebe pojedinog djeteta, rana intervencija i podrška obitelji. Kada sve ovo izostane, onda se razvijaju intenzivno nepoželjni oblici ponašanja, „invaliditet" osobe se povećava, šanse za osamostaljivanje se smanjuju, a sustav i dalje nastavlja izdvajati sredstva za financiranje bolničkih dana i ogromne količine medikamenata.

(Posebno izvješće, 2014 - pravobranitelj za osobe s invaliditetom)

"Da rezimiram i ponovim kako bih bila sigurna da je sve razjašnjeno. Inkluzija je vrlo bitna - to je pravo svake osobe, i mislim kako je potrebno da ju zastupa cijela autistična zajednica kako bi inkluzija zaživjela.

Ali, ne vjerujem da su roditelji autista, stručnjaci koji sa autistima rade ili bilo koja druga neautistična osoba u kontaktu s autistima, stručnjaci u tome što je potrebno autističnim osobama kako bi bili uključeni. Stručnjaci o potrebama autističnih osoba su same autistične osobe."

- Michelle Sutton (izvor: web - autizam.net)

Jon Adams - 'Wilfred Owen Drive' Democracy Street Project (web izvor: metro.co.uk)

AUTIZAM & PROSTOR

Ovo poglavlje stavlja fokus na utjecaj stvorene okoline, arhitektonske funkcionalne strukture na pojedinca s autizmom u pogledima mentalnog i tjelesnog doživljaja. Prolazimo kroz zaključke arhitektonskih i srodnih prostornih istraživanja - proučavamo trenutne smjernice pri organizaciji prostora za edukativne, smještajne i generalne primjene, u raznim mjerilima.

.031 ESEJ

OUTist

Stvaranje. Kreacija kao pokazatelj moći. Projektiranje kao oblikovanje prostora. Arhitektura kao pokazatelj načina života. Odgovornost i dizajn. U svakoj kreaciji možemo naći dubinu koja nas dovodi do srži zašto nešto postoji. Postavlja se pitanje je li u srži današnjih ljudskih tvorevina vidljiva empatija za druge, bile one apstraktne ili opipljive. Dizajn ima vrstu kontrole nad našim životima, okolišom i samim time uvjetuje naše odluke, bile one trenutne ili pomno planirane. Onaj koji stvara okoliš donosi odluke za one koji u okolišu žive, odlučuje kakva će se interakcija ostvarivati počevši od javnih prostora, obrazovnih ustanova, terapaeutskih utočišta pa sve do intimnog prostora sobe ili npr. kućice na stablu. To je velika moć. Rukovanje s takvom moći zahtjeva vrstu odgovornosti prema drugima, odgovornost koju nekad ne uspijevamo zadovoljiti.

Ostavština prostora prošlog vremena nas uvijek prati, ostavština koja je u obliku modernizma osvojila svijet i prostor u kojem živimo. U gotovo svakom gradu vidimo anorgansku materijalnost koja je pod prizmom reda, funkcije i mehanizma utjecala na naše živote. Čovjek kao zemaljsko biće je u svojoj sposobnosti da racionalizira neke stvari sveo na funkciju koja u svojoj srži služi napretku, dinamici, kretnji prema nekom cilju ali kao što apstrakni svijet utopije ne može proklijati u stvarnom svijetu jer njemu ne pripada, tako su ideali skloni lošim interpretacijama i zloupotrebi.

Primjer takve interpretacije možemo vidjeti u Moduloru. Kreativnost i želja za otkrićem tajni arhitekture je Le Corbusiera dovela do sinteze jednog alata, jedne formule, jedne jednadžbe ljudskog bića na koju je tvorac bio jako ponosan te ju je uzeo kao gradivni dio arhitekture, mistično pravilo svemira koje nam se očitava u oblicima i prostorima koji su nastali dizajnirajući po tom principu. Na kraju, to mistično pravilo nije bilo u širokoj primjeni, vjerojatno zbog Le Corbusierove namjere da patentira Modulora, da bi mogao zaraditi od tantijema za svaku izgrađenu zgradu koja primjenjuje to pravilo; ali onda možemo postaviti pitanje - možemo li i imamo li pravo monetizirati pravilo svemira ili bilo koji fizikalni zakon, u krajnju ruku? Kolko god da je takvo pitanje jedna vrsta okolišanja, može nam jako dobro koristiti kao vježba za um pri osobnim otkrićima.

Le Corbusier je premise formule kojom je namjerio osuvremeniti grad i okućiti mase zasnivao na 6 stopa visokom čovjeku, dakle karakteristici manjine, što je samo po sebi paradoksalno. Pritom, svoje je ideje stavio pod nazivnik ideala, dok je istovremeno kalkulirao s monetizacijom istih. Modernizam se pak pokazao suspektnim i za prvo, kao alat univerzalizacije stanovanje razvidno je bio indiferentan spram svojih gradogradbenih prethodnica. Dalo bi se zaključiti da agresija dominantnog diskursa zatire posebitosti i varijacije uopće, a ono što se na kraju tog razvojnog vektora nalazi jeste propast i samog tog prevladavajućeg miljea. To možemo smatrati jednom od autodestrukcija modernizma. Isključivanje naoko nevažnih margina ne može voditi ka zdravnim rezultantama. Ako stoga vitalnost društva počiva na mnoštvu mikro-ravnoteža, trebamo li redefinirati stvaralački proces u slogu pomirenja kreativnog ega i empatičnosti?

Poanta ove anegdote je pokazati kontradiktornost aspiracije nedostižnim idealima i zarobljenosti u jednom svijetu te kontrastno tome približiti se svijetu iz različitih pogleda na čovjeka, a ne ideje poput npr. arhitekture skupa s njenim pretpostavljanim intrinzičnim vrijednostima. Da stavimo stvari u perspektivu - ako npr. iz prostora s tisuću ljudi na slučajnom javnom okupljanju izbacimo sve ljude koji imaju vizualna, auditivna ili motorička oštećenja i primjerice žene koje jesu ili su bile trudne, drastično ćemo smanjiti broj promatranih osoba, usudio bih se reći i za većinu. Ako još dodatno suzimo izbor da ostanu samo ljudi u dobnoj skupini adolescenata visine šest stopa, onda ćemo sigurno srezati broj na razinu jednog postotka. To je opseg ljudi za koje je arhitektura Modulora napravljena. Takve opsege nazivamo manjinama. Kroz obrazovanje kao arhitekta se često referiramo na takve primjere nedovoljno šireći fokus našeg rada. (Magda Mostafa - TEDxCairo, 2016)

Kao što je naše tijelo prostor u kojem živi puno jednostaničnih mikroorganizama koji čine svojevrsne manjine u generalnoj brojki stanica, tako su gradovi, ulice, kuće i prostorije analogne razine tome. U slučaju da tijelo ne može udomiti neke od tih manjina poput npr. organele mitohodrija, počelo bi umirati; tako da društvo koje se očitava u arhitekturi i prostoru, ako ne pazi na vitalnost svih manjina bilo koje vrste - počinje odumirati ili je nekvalitetno.

"Mislim da ljudi sa autizmom su rođeni izvan civilizacije. Dakako, ova je moja izmišljena teorija, ali mislim da, kao rezultat svih zločudnih smrti i sebičnih planetarnih razaranja koje je čovječanstvo napravilo, postoji smisao duboke krize. Autizam se možda nekako izrodio iz svega tog. Iako osobe s autizmom tjelesno izgledaju poput bilo kojeg drugog čovjeka, mi smo ustvari jako različiti u puno pogleda. Mi smo više kao putnici iz daleke, daleke prošlosti. I ako činjenicom da smo ovdje možemo pomoći ljudima da se podsjete što Zemlji treba, to bi nam dalo tiho zadovoljstvo." (The Reason I Jump, 2013 - Naoki Higashida)

(797 riječi)

.032 ASPECTSS™

MAGDA MOSTAFA

Arhitektica Magda Mostafa ima poseban interes za arhitektonski dizajn za djecu s posebnim potrebama i osjetilnim izazovima; s fokusom na autizam. Autorica je prvog svjetskog skupa smjernica za dizajn autizma zasnovanog na dokazima, Autism ASPECTSS™, koji je zaštićen zaštitnim znakom 2013. godine, a nedavno je predstavljen u Ujedinjenim narodima kao okvir za međunarodnu politiku dizajna za autizam. Dobitnica je Međunarodne nagrade za istraživanje UIA-e 2014. Konzultirala se na globalnoj razini i oblikovala projekte autizma u Europi, Sjedinjenim Državama, Egiptu, Saudijskoj Arabiji i Ujedinjenim Arapskim Emiratima. (AUC Egypt)

Autizam, arhitektura i ponašanje

Teorija senzornog dizajna temelji se na konceptu osjetilnog okruženja kao glavne uloge u procesu percepcije i razvoja ponašanja. Kao i koncept „osjetilne prehrane" (Willbarger & Willbarger, 1991. i Anderson, 1998.), ovo se okruženje smatra nečim što se može manipulirati u korist autističnog korisnika. Ako promatramo tipičnu percepciju kao razumijevanje i relevantno reagiranje na osjetilni doprinos iz okruženja (tj. Arhitektonskog dizajna), možemo bolje razumjeti ulogu arhitekture u autističnom ponašanju. Većina intervencija za osobe s autizmom bave se samim oštećenjem osjetila i razvojem strategija i vještina koje će autistični pojedinci koristiti prilikom suočavanja s tim poremećajima. Tvrdnja je ovog istraživanja da se na autistično ponašanje može povoljno utjecati mijenjanjem osjetilnog okruženja, tj. Stimulacijskog ulaza koji proizlazi iz fizičkog arhitektonskog okruženja boje, teksture, ventilacije, osjećaja zatvorenosti, orijentacije, akustike itd. Prije, prije nego nakon što dođe do poremećaja osjeta (Mostafa, 2003, Mostafa, 2008). Možda mijenjanjem ovog senzornog ulaza na način dizajniran da zadovolji specifične autistične potrebe, ponašanje se može poboljšati ili stvoriti barem povoljnije okruženje za učinkovitiji razvoj vještina. Prethodna istraživanja pokazala su ovo uspješnim pristupom, posebno na području akustičkog dizajna.

Model senzornog dizajna

To nas dovodi do razvoja modela koji se koristi za stvaranje kriterija dizajna primijenjenih u studiji slučaja, „modela senzornog dizajna". Ovaj se model sastoji od matrice koja se temelji na dvije osi (slika). Vodoravna os predstavlja različita osjetilna područja koja su uključena u percepciju fizičkog okruženja ili senzornog profila, dok vertikalna predstavlja arhitektonske atribute kojima se može manipulirati kako bi se prilagodile različite senzorne potrebe za autizam. Ti se arhitektonski atributi djelomično temelje na Chingovoj definiciji arhitekture (Ching, 1996.). S obzirom na senzornu definiciju autizma, kao i razumijevanje arhitekture, kriteriji dizajna, naznačeni brojevima, mogu se generirati kritičkom analizom sjecišta svake od ovih osovina.

Budući da je autizam spektar sa svakim pojedincem koji pokazuje različit senzorni profil s varijantnim odgovorom na podražaje (Anderson, 1998), ova će matrica stvoriti različite, a ponekad i sukobljene dizajnerske smjernice za svaki ispitivani senzorni profil. Optimalno bi se ova matrica mogla koristiti za prilagodbu dizajna, na primjer, u kućnom okruženju u kojem je uključen samo jedan autistični korisnik. To se, međutim, ne primjenjuje u zgradama u kojima skupine osoba s autizmom koriste iste prostore, kao što su škole i centri za predah. Međutim, može se razviti opći senzorni profil koji se sastoji od najčešćih senzornih izazova s kojima se suočavaju autistični korisnici kada se bave izgrađenim okruženjem. Ove zajedničke vrijednosti procijenjene su internetskim internacionalnim istraživanjem stotinjak obitelji 2002. godine tijekom razvijanja indeksa. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi važnost i utjecaj arhitektonskog okruženja na obitelji s autizmom rangiranjem najčešćih problema s osjetilnim okruženjem - akustikom, vizualnim okruženjem, taktilnim okruženjem itd., A poslužio je kao osnova za kasniji razvoj Autizam ASPECTSS indeks. (Mostafa, 2008).

(An Architecture for Autism. Autism ASPECTSS in school design (2014) - Magda Mostafa)

INDEX DIZAJNA

Nakon jedne godine promatranja djece u tim promijenjenim eksperimentalnim prostorima, pročišćavanja preliminarnih rezultata dizajniranjem drugih projekata i proučavanjem drugih zgrada dizajniranih za ASD, razvijen je Autism ASPECTSS ™ indeks i kasnije zaštićen zaštitnim znakom1. ASPECTSS ™ indeks u osnovi sažima 7 principa koji su predstavljeni kao mogući okvir za ASD dizajn. U preliminarnim studijama pokazalo se da ovi principi povećavaju trajanje pažnje, smanjuju vrijeme odgovora i poboljšavaju temperament u ponašanju.

...

Iako se ti kriteriji čine preskriptivnima, nije namjera predložiti da se svi primijene, niti da se primjenjuju u najvećoj mjeri. Ovi se kriteriji mogu prilagoditi na temelju razine sposobnosti korisnika i ne bi trebali stvarati ono što ja nazivam „efekt staklenika" - tamo gdje korisnik može funkcionirati u optimiziranom okruženju, ali ne može generalizirati to ponašanje u tipičnim okruženjima.

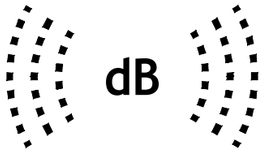

AKUSTIKA

Ovaj kriterij zahtijeva smanjenje unutarnjih i vanjskih izvora buke različitim sredstvima kao što su zidovi šupljine, zvučno izolirani materijali i materijali koji apsorbiraju zvuk, prostorna konfiguracija za smanjenje odjeka i izolaciju zidanih sustava zgrada koji izbjegavaju zvuk i izbjegavanje zvučnih instalacija poput fluorescentne rasvjete. Ovaj kriterij, međutim, ne zahtijeva potpunu zvučnu izolaciju prostora. Umjesto toga, predlaže pružanje prostora sa smanjenom bukom, na različitim razinama, kako bi se pojedinci s ASD-om mogli prilagoditi različitim razinama pozadinske buke i umanjiti njihovu ovisnost o ovom smještaju. Slijedom toga, ovo bi omogućilo generaliziranje vještina u neakustički upravljanim prostorima u stvarnom svijetu.

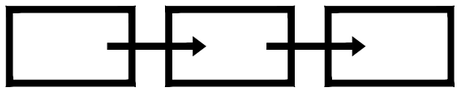

PROSTORNA SEKVENCIJA

Ovaj kriterij zahtijeva usklađivanje uzastopne organizacije prostora i dnevne rutine korisnika, kroz niz glatkih prijelaza iz jednog prostora u drugi, na način koji slijedi tipični dnevni raspored korisnika, i omogućava što je moguće više neprimjetan i senzorni ne-razorni tok.

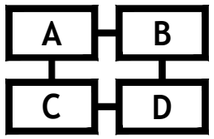

SEGMENTIRANOST

Ovaj kriterij ocrtava organizaciju prostora u nizu monofunkcionalnih odjeljaka, omogućujući pojedinačne aktivnosti i manji broj korisnika. Arhitektonska suprotnost univerzalnom prostoru otvorenog plana, ovaj pristup pokušava smanjiti senzorni i društveni doprinos s kojim se autistični korisnik mora suočiti na minimum potreban za obavljanje svoje aktivnosti. Ti se odjeljci mogu odrediti i razlikovati jedan od drugog na različite načine - od kompletnog zatvora pomoću zidova i pregrada, do umjerenog kućišta pomoću pažljivo postavljenog namještaja i varijacija u razinama, do minimalističke definicije pomoću boje, uzorka i završnog materijala za definiranje svakog prostora

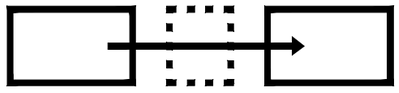

PRIJELAZNI PROSTORI

Surađujući s prostornim sekvenciranjem i osjetilnim zoniranjem, ovaj kriterij omogućava prelazak senzora s jedne aktivnosti na drugu ili s jedne senzorske razine na drugu i pomaže u izbjegavanju naglih promjena u funkciji i stimulaciji. Pomaže u osiguravanju besprijekornosti potrebne za cirkulaciju iz jedne u drugu zonu.

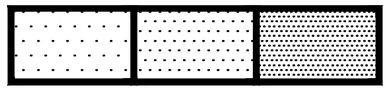

SENZORNO ZONIRANJE

Tipično izgrađeno okruženje organizirano je prema funkcionalnim zahtjevima, skupnim aktivnostima i njihovim posljedičnim prostorima sličnih potreba i korisnosti, zajedno. Pri dizajniranju za autizam potreban je malo drugačiji pristup, koji zahtijeva organizaciju prostora u skladu s njihovim osjetilnim razinama i kvalitetama. Senzorno zoniranje zahtijeva grupiranje prostora sa sličnim razinama senzorne stimulacije zajedno, u zone visoke, umjerene i niske stimulacije. Prijelazni prostori trebaju se koristiti između ovih zona, a cirkulacija bi se trebala planirati slijedeći dnevnu rutinu kako to zahtijeva kriterij prostornog slijeda.

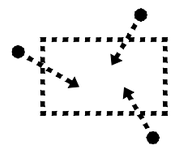

SIGURNOST

Djeca s autizmom povremeno imaju promijenjen osjećaj prostorne orijentacije, percepcije dubine i opće propriocepcije, čineći ih podložnima ozljedama. Oni također mogu tražiti osjetilnu stimulaciju na načine koji mogu biti opasni, poput samopovređivanja, štetne taktilne stimulacije, ljuljanja, igre vodom i masovne potrošnje vode, među mnogim drugima. Sigurnost treba uzeti u obzir kod svih građevinskih sustava, izbora materijala, površina, zaštitnih pregrada, namještaja, učvršćenja itd. Najbolje je da većina prostora bude vizualno dostupna kako bi se omogućilo sigurno nadgledanje djece.

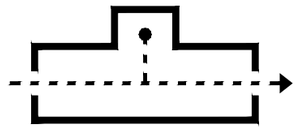

PROSTOR ZA BIJEG

Ovaj kriterij zahtijeva stvaranje malih, definiranih i diskretnih senzorno neutralnih okruženja u cijeloj zgradi, koja su lako dostupna autističnim korisnicima. Ti bi prostori trebali biti intimni u mjerilu i mogu se kretati od potpuno fizički i vizualno zatvorenih do suptilno definiranih. Njihov je cilj pružiti osjetilno utočište autističnim korisnicima kako bi izbjegli senzorno preopterećenje koje proizlazi iz fizičkog i društvenog okruženja.

RAZVOJNI CENTAR ZA AUTIZAM - MAGDA MOSTAFA

Razvojni centar za autizam je nerealizirani projekt egipatske arhitektice Magde Mostafe koji je promijenio viđenje autizma i arhitekture. Centar je smješten na zapadnoj strani Kaira, 25km od centra grada, u području s manjom gustoćom izgrađenosti. Cijela zgrada je u okolišu sa brojnim zelenim površinama, ali je problem što nije u blizini nijedne obrazovne ili medicinske ustanove te je daleko od grada pa je teže pristupačna.

Funkcionalnost

Funkcije unutar centra su brojne, a djelatnosti su podijeljene između javnog odnosa i tretmana za osobe s autizmom. Iako ne posjeduje „neuro tipične" prostore, integraciji za osobe s autizmom pomažu mnoga specifična područja terapije, poput složenih individualnih i kolektivnih terapijskih soba, sportskih soba, senzornih vrtova za stimulaciju i smještajnih jedinica.

Prostorna koncepcija

Razvojni centar za autizam je planiran imajući na umu samu teoriju osjetilnog dizajna, gdje je arhitektica Magda Mostafa inicirala takav dizajnerski koncept. U tom konceptu se prostor rigorozno dijeli prema osjetilnom potencijalu koji posjeduje: područja visokog podražaja, područja niske razine podražaja i prijelazni tj. tranzicijski prostori. Objekt ima prizemlja s 5 katova te je podijeljena na 4 različita volumena: smještajne jedinice, sportski centar, prostor za odnose s javnošću i zgrada za liječenje. Centar ima 2 različita glavna ulaza, gdje je prvi namijenjen široj javnosti, a drugi dizajniran posebno za pacijente s jednostavnim pristupom u terapijske sobama. Dvije zone povezane su dugačkim hodnikom koji ima ulogu pružanja intimnosti zoni liječenja. Volumen zgrade za liječenje ima središnju prijelazno jezgru koja olakšava pristup sobama za liječenje.

tlocrt razvojnog centra

crveno - zona visokog stimulansa
plavo - zona niskog stimulansa

prikaz razvojnog centra za autizam

karakteristični presjek komunikacije kroz dvor centra

.033 TEACHH

SVRHA PROGRAMA

Ovo je pristup namijenjen školskim učionicama koji uključuje i profesionalno treniranje osoblja kako bi tijekom nastave mogli pomagati djeci s autizmom. U širokoj je primjeni u SAD-u. Bitne značajke su strukturirano učenje, vizualno planiranje i predvidljivo okruženje u kojem se osobi s autizmom povećava samostalnost u situacijama s kojima se sreće u svakodnevnom životu. Osnova strukturiranog učenja sastoji se od organiziranja okruženja i aktivnosti na način koji dijete može razumjeti, koristeći njegove interese i snage u poticanju na učenje.

FIZIČKA STRUKTURA
razmještaj učionice i nastavnog materijala unutar nje

DNEVNI RASPORED
učenik zna što sve treba čini i kojim redom. Može biti prikazan predmetima, slikama ili u pisanom obliku

NAČIN RADA
strukturirani sustav koji učeniku objašnjava što treba raditi, što sve taj rad podrazumijeva, kako ga treba izvršiti i što slijedi nakon njega

VIZUALNA PODRŠKA
učeniku se zadatak daje crtežima i slikama, naglašava se važnost svake akcije i njihovog redoslijeda

TEACHH pristup nastoji potaknuti osobe s autizmom na međusobno prihvaćanje različitosti. On se zasniva na ideji da se umjesto ublaživanja autizma, okolina može prilagoditi osobi s autizmom. Tako se iskorištava maksimalan potencijal za obrazovanje osobe s autizmom. Navodeći se ovim pristupom - osobe u spektru su različite od ostalih, ali nisu manje vrijedne. Kako bi učionica bila prilagođena TEACHH pristupu mora imati izričito odvojene dijelove za individualan ili grupni rad, slobodno vrijeme i odmor. Ovakvo odvajanje pomaže učenicima pri povezivanju prostora sa aktivnosti, da znaju što točno trebaju raditi u kojem dijelu učionice.

Uspješno implementiran TEACHH pristup povećava samostalnost učenika te umanjuje potrebu za uputama i naredbama učitelja za svaku pojedinu radnju ili zadatak. Ovim programom može se efikasno potaknuti dijete s autizmom na usredotočeno i samostalno rješavanje zadataka uz promjenu okoline bez problema. Ističe se kako samostalnost djeteta uvelike utječe na njegovu sposobnost učenja. TEACHH priprema djecu s autizmom za samostalan život i posao. Novija istraživanja ističu ovaj pristup kao znanstvenu metodu.

PRIMJER (LAYOUT)

Na ovom crtežu možemo vidjeti mikro prostorne taktike čiji je cilj poboljšati kvalitetu učenja, dužinu pozornosti itd. Možemo primjetiti sličnosti s ASPECTSS-om u pogledu segmentiranja prostora u male pakete, što u konačnici omogućava bijeg od visokih stimulansa grupa, ako za to ima potrebe u datom momentu.

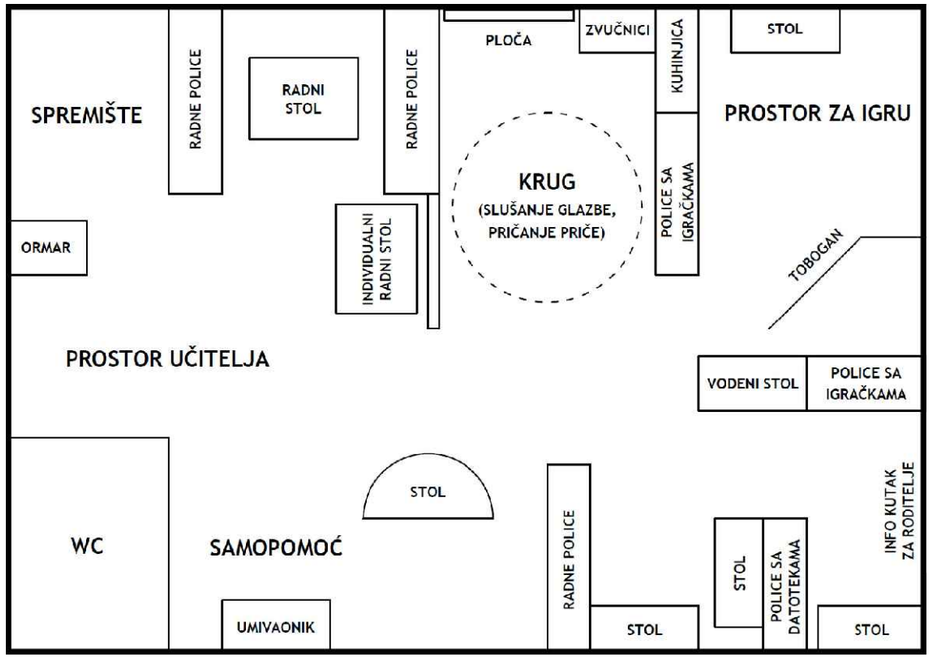

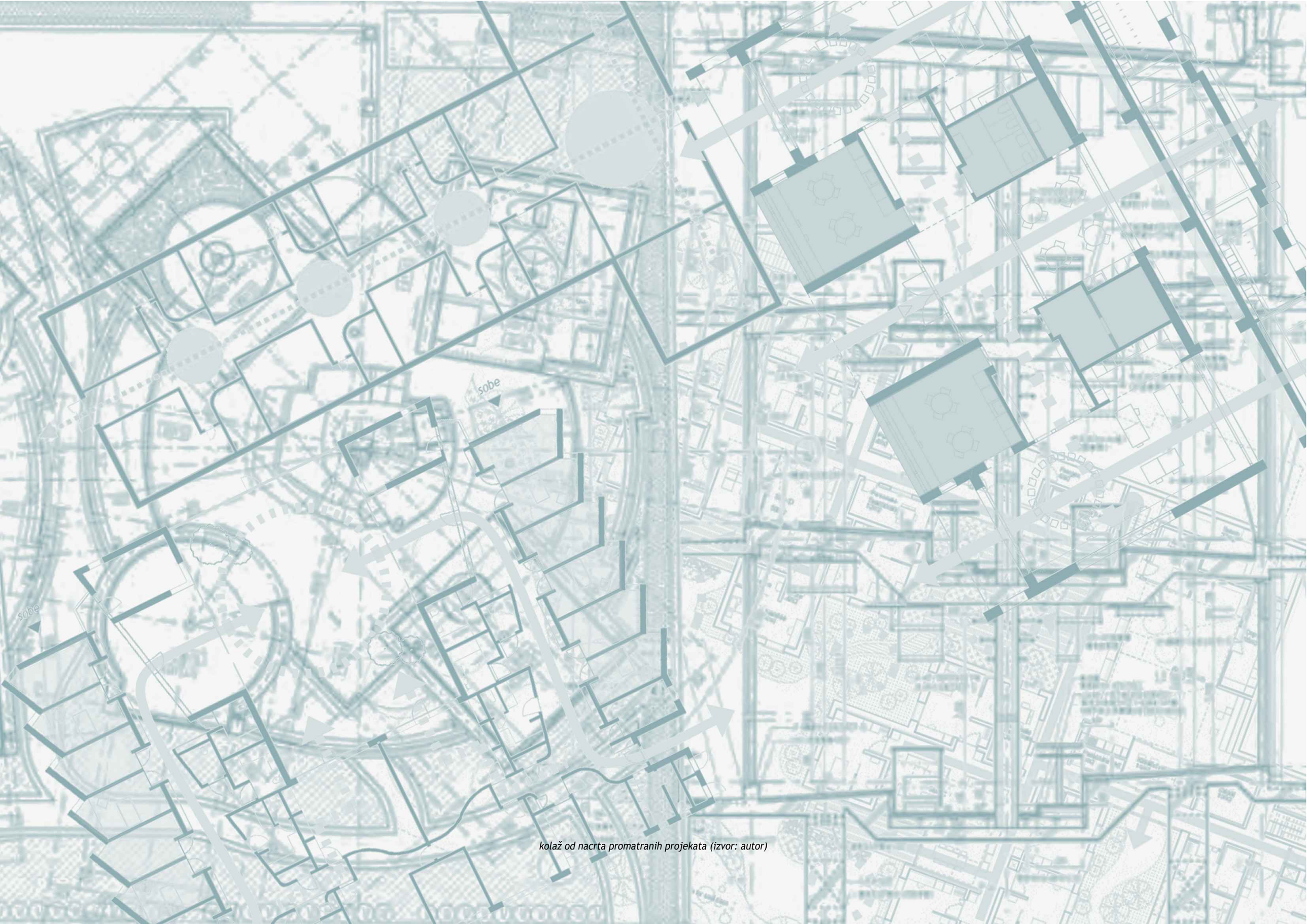

kolaž od nacrta promatranih projekata (izvor: autor)

ARHITEKTURA AUTIZMA

U ovom poglavlju se stavlja povećalo na arhitektonske projekte koji su aktivno uključili misao o autizmu u dizajnerski pristup, te koji su imali u programu kao korisnike ljude unutar spektra autizma. Posvećuje se pažnja i inspirativnim djelima koja nemaju direktnu vezu sa misli autizma te pokušavamo eksploatirati i naći indirektne spone sa autizmom.

.041 TIPOLOGIJE DJEČJEG VRTIĆA

DJEČJI VRTIĆ "NOKKEN"

Nokken se izgradio 2014. godine po dizajnu projekta arhitektonskog studia Christiensen & Co. Architects. Nalazi se u Copenhagenu, smješten je na obali te ima direktnu vizualnu komunikaciju s morem. Ovo je regularni vrtić u kojem se smjestilo 124 djece - tri grupe jaslica, četiri 4 predškolske grupe.

Organizacija vrtića je inspirirana motivom labirinta, ali finalni proizvod je jako prostorno razumljiv zbog različitih boje i tekstura u interijeru koji na kraju pripomažu logičkom stvaranju kretanja unutar građevine. Ovo je regularni vrtić ali ga promatramo zbog njegove funkcionalne podjele. Djeca su podijeljena u sedam grupa ali dijele veliki zajednički prostor koji je povezan sa kuhinjom. Sobe za određene grupe, zajedničke sobe, garderobe, kuhinja, spremište, prostorije za zaposlenike i vanjski prostori su regularni prostori koji su od važnosti za funkcionalni raspored prostora. (ArchDaily)

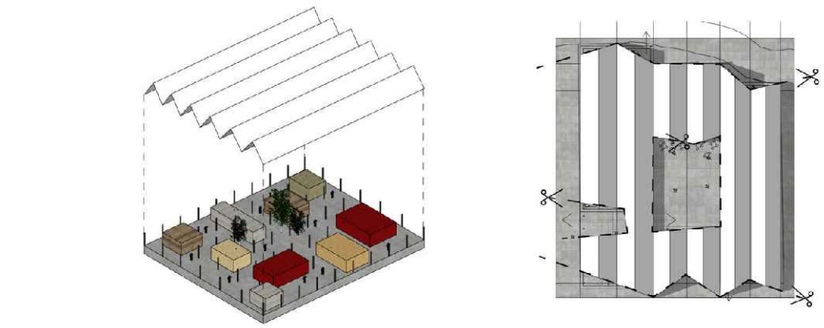

prostorna koncepcija vrtića

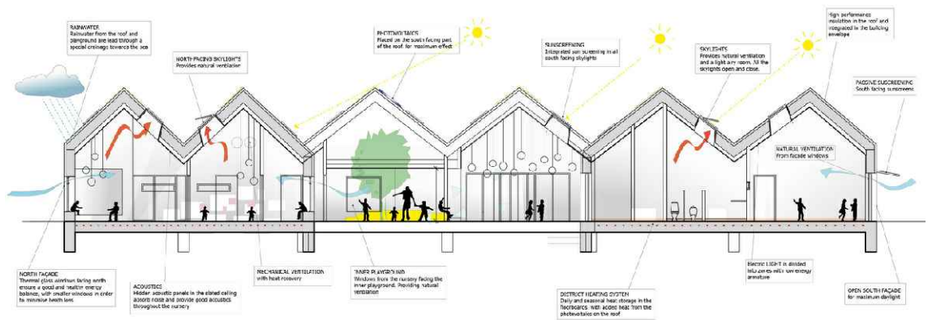

presjek s prikazima metabolizma objekta

funkcionalna analiza tlocrta vrtića "Nokken" (The Nest - a kindergarten for children with autism, 2019)

zapadna fasada na obali

kodiranje prostorija bojom - kuhinja: zeleno

okolica vrtića

kodiranje prostorija bojom - svlačionice: žuto

DJEČJI VRTIĆ "STEINMÜRLI"

Dječji vrtić Steinmürli u švicarskom gradu Dietikonu je projekt arhitektonskog biroa Schmid Ziörjen Architektenkollektiv iz 2019. godine. Osmišljen je kao simetrična zgrada s pristupnom blagom rampom u sredini. Natkriveni ulazni prostor vodi do unutarnjeg hodnika i garderobe vrtića. Zbog boljeg naglaska hijerarhije korištenja, volumeni različitih prostorija su u različitim visinama. Nizovi različitih visina stropa formativni su element interijera. Glavne učionice nalaze se na poprečnim stranama zgrade i protežu se cijelom širinom. Modelirane sobe različitih visina su vidljive izvana. One strukturiraju dužinu zgrade. Okomite i vodoravne drvene oplate crtaju oblik zgrade i pročišćavaju volumen njene strukture. Bijelo obojena drvena fasada referencira boje postojećih građevina na mjestu. (Archdaily)

Ovaj se primjer navodi iz razloga što ima jako čitku strukturu koja uvelike pomaže autističnoj djeci da se snalaze u prostoru te koja pomaže pri ostvarivanju samostalnosti. Bitno je i spomeniti materijalnost cijelog interijera, tako i eksterijera koji je u kontekstu sa dječjim igralištem. Ugođaj prostora je oblikovan samim izborom boja koje su mekane stoga imaju senzorno ugodnu količinu stimulacije. Ovakav prostor i dizajn bi se dobro uklopio kao prostor niske stimulacije.

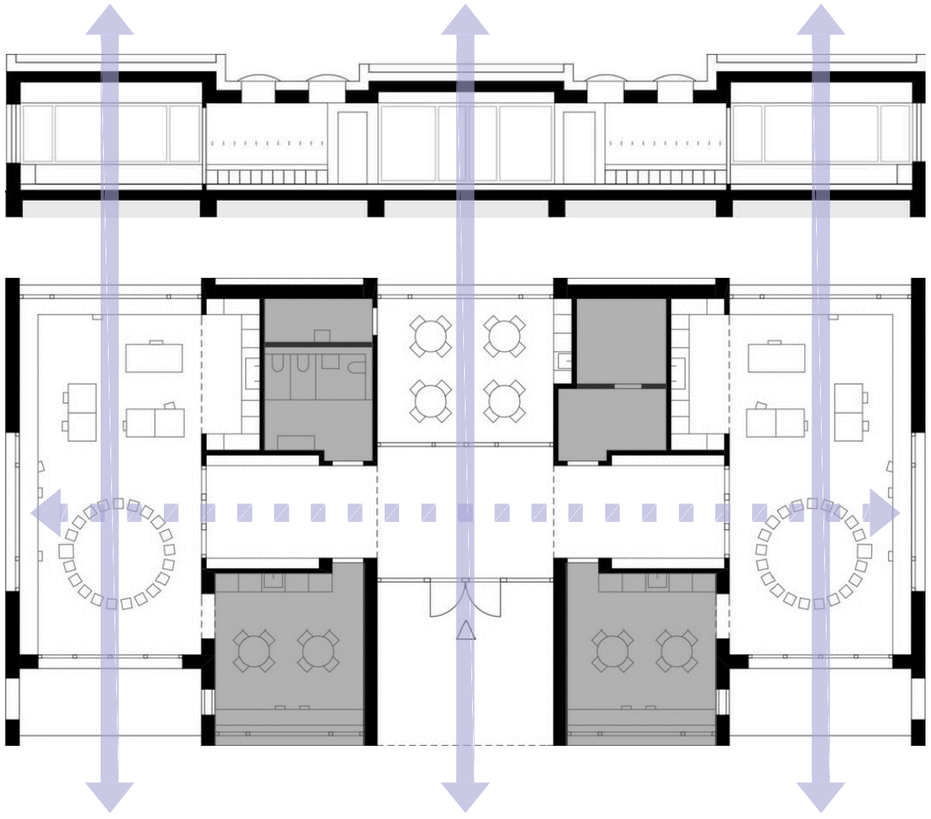

analiza tlocrta i presjeka dječjeg vrtića Steinmürli (izvorna slika: web - schmid-zioerjen.ch)

glavna fasada s ulazom (izvor: web - schmid-zioerjen.ch)

soba u vrtiću Steinmurli (izvor: web - schmid-zioerjen.ch)

hodnik vrtića Steinmurli (izvor: web - schmid-zioerjen.ch)

.042 TIPOLOGIJE ŠKOLA

ŠKOLA "NEW STRUAN"

"New Struan" je škola u škotskom gradu Alloa, projekt arhitektonskog biroa "Aitken and Turnbull Architects", specijalizirana za odgoj i obrazovanje djece s autizmom. Zgrada funkcionira i kao nacionalni centar za autizam koji uključuje druge funkcije poput središta za obrazovanje i pripremu za rad, savjetodavalište, programi obrazovanja, te usluge dijagnoze i procjene.

Tlocrt je u obliku slova "T" sa zajedničkim aktivnostima postavljenim na prednju stranu građevine, koje su recepcija, kafić, i soba za vježbu. Središnji dio građevine je kralježnica koja na sebi ima učionice kao priključak. Ta kralježnica služi kao atrij koji je prostor društvenih okupljanja u mikro ambijentu interijera škole te istovremeno uzima poziciju kao glavna linija orijentacije te su sve učionice usmjerene na nju. Učionice su manjeg obujma, s maksimalnim kapacitetom od šestero djece. Uz učionice postoje prostori "jedan na jedan" - za individualni ili manji grupni rad - koje imaju područje s pogledom na učionicu. Na taj način, dijete može primiti individualnu pažnju bez osjećaja da se izdvojilo iz društvenog kolektiva učionice.

Materijalnost prostora i boje u učionicama su osmišljeni da budu jednostavni i dozvole učiteljima da proizvoljno dodavaju stimulativne adicije po potrebi. Učionice su povezane središnjim atrijskim prostorom s ulaznim paketićima prostora za oblaćenje te su dizajnirani s namjerom da pomognu djeci u razumijevanju prostorne tranzicije od prostora atrija u učionice. Te sobe su mekana tranzicija između zone igre i zone učenja.

hodnik škole "New Struan" (izvor: web - aitken-turnbull.co.uk)

fotografija eksterijera škole "New Struan" (izvor: web - aitken-turnbull.co.uk)

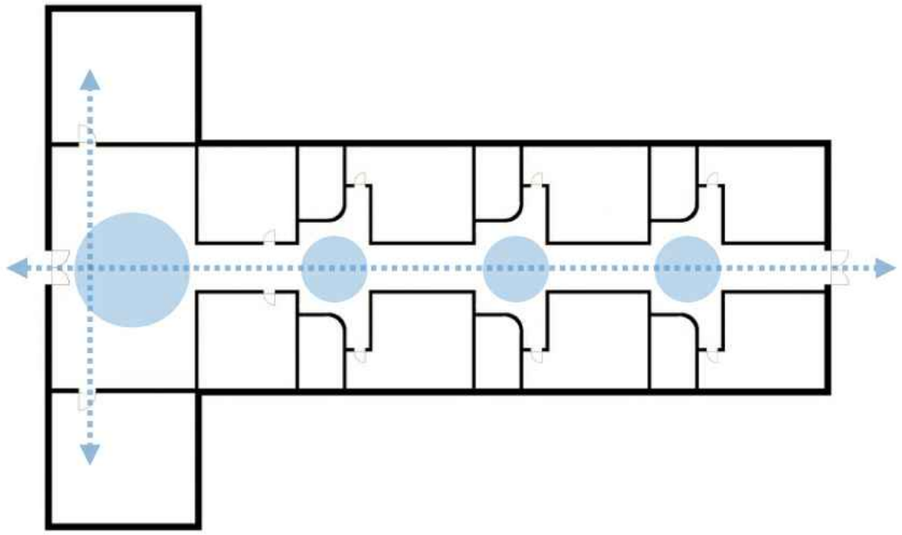

funkcionalna analiza tlocrta škole "New Struan"

NORTHERN SCHOOL FOR AUTISM

Ova netipična škola je smještena u australskoj Viktoriji, te je nastala uz interdisciplinarno savjetovanje i dizajniranje, te je ostvareni projekt arhitektonskog biroa Hede Architects.

Ovaj projekt grupira prostore za učenje oko središnjeg dvorišta, pružajući individualni pristup direktno u prostor za igru namijenjen svim područjima učenja. Rezani krovni rub omogućuje prodiranje sjevernog sunca u sve prostorije te natkriveni vanjski prostor za učenje. Područja učenja sastavljena su oko snažnih zakrivljenih ruta za cirkulaciju, koje namjerno nisu interaktivne s područjima učenja kako bi se smanjila ometanja. Ove su rute definirane u zgradi kako bi ih učenici razumjeli. Zgrada primjenjuje isti rezani krov i na područja osoblja / administratracije okrenuta prema jugu, omogućujući uživanje u prostorima osoblja kao pojedinačnih prostora. Zgrada pruža integriranu povezanu grupu podškola unutar zajednice, a opet omogućuje učenicima da uče u intinmnom i smirujućem okruženju, u malim grupnim prostorima za 6-8 učenika. Dizajn suprotstavlja obodni rub i unutarnje arterije, stvarajući živi oblik. (Hede Architects)

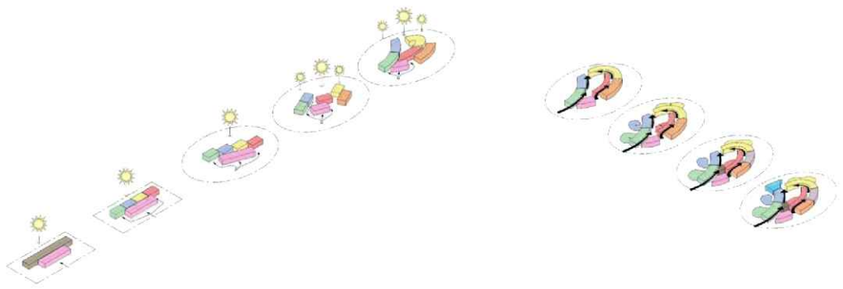

koncept slaganja prostora (izvor: web - HedeArchitects.com)

fotografija škole iz zraka (izvor: web - HedeArchitects.com)

U tlocrtu ove škole možemo primjetiti izrazitu segmentiranost, čistu funkcionalnu podjelu, u kombinaciji s tretiranjem kretanja unutar zgrade veoma blago i intuitivno. Ovakav raspored rezultira dobrim prostornim kvalitetama za ovakav specifičan tip korisnika, jer pruža sigurnost, zaigrano je te je čitak i intuitivan prostor.

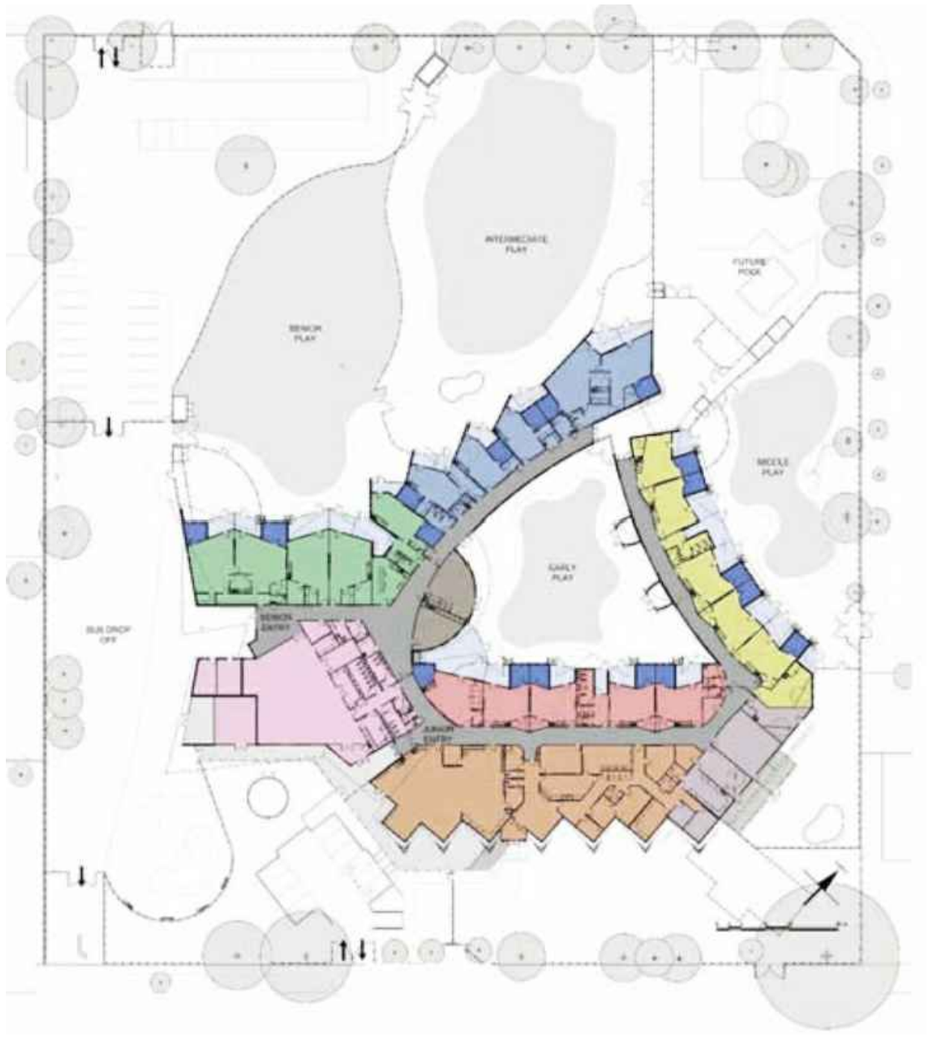

funkcionalna analiza tlocrta škole "New Struan" (izvor: web - researchgate.net)

.043 TIPOLOGIJE STANOVANJA

ROWAN AND OAK HOUSE

Sunfield je škola za djecu s posebnim potrebama koja pruža obrazovanje i stambenu skrb djeci s poteškoćama u razvoju i poremećajima iz spektra autizma. Projekt dovršen 2012. godine u dizajnu arhitektonskog biroa "GA Architects", Rowan and Oak House, je jedan od deset stambenih objekata smještenih na školskim prostorima te je posebno dizajniran da zadovolji potrebe djece s težim oblikom autizma.

Sadrži dječje spavaće sobe, zajedničke prostorije, sobe za osoblje i veliko dvorište. Dvorište je unutarnje koje je prostorno postavljeno kao žarište koje pruža sigurno okruženje za djecu na otvorenom, gdje ih ovlaštena osoba može nadgledati. Pravac kretanja naglašen je zakrivljenim zidovima koji stvaraju dinamiku u prostoru, ali samim time olakšavaju snalaženje vodeći do ključnih dijelova zgrade. To je posebno korisno djeci s autizmom koja često nisu svjesna položaja vlastitih tijela u odnosu na kontekst u kojem se nalaze. (ArchDaily)

Hodnici su širi od onih u tipičnim građevinama zbog toga što mogu služiti kao prostor za malu grupnu igru. Neposredni položaj prema spavaćim sobama omogućava djeci da se lako presele u sobe ako se hodnici prepune. Mogućnost jednostavnog povlačenja također može dati djeci s autizmom ugodnost uživanja u većim prostorima s više društvene interakcije. (ArchDaily)

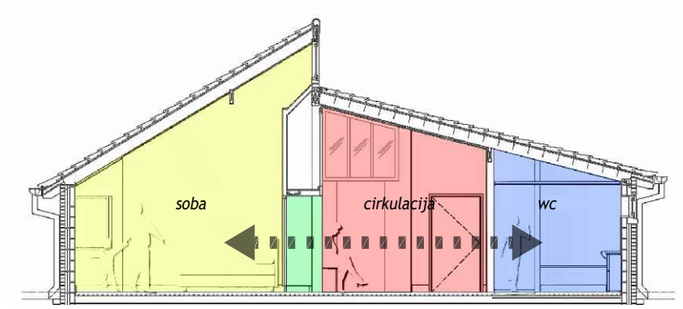

funkcionalna analiza karakterističnog presjeka Rowan and Oak House

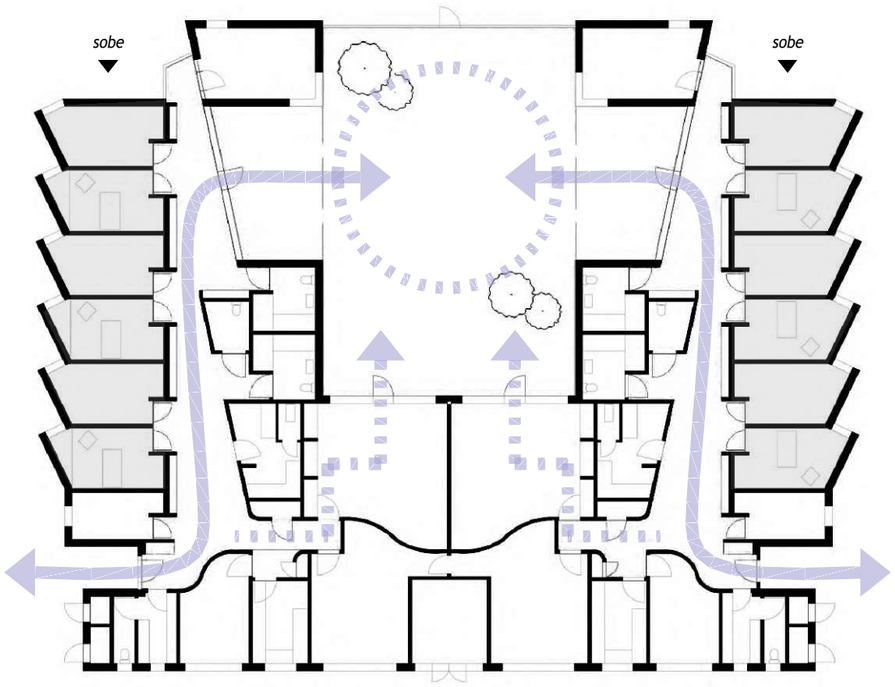

funkcionalna analiza tlocrta Rowan and Oak House

fotografija kuće iz daljine (izvor: web - autism.org.uk)

DOM ZA DJECU S AUTIZMOM U HARESKOVENU

Arhitektonski uredi CREO ARKITEKTER i JAJA arhitekti su pobijedili na natječaju projekta doma za djecu s autizmom pored Hareskovena, jedno od najvećih šumskihh područja kraj Copenhagena. Projekt će biti budući dom za osamnaestoro djece, u dobnoj skupini do 18 godina. "Prijedlog producira primamljivu i intimnu atmosferu koja stvara osjećaj topline doma... Ispunjava naše aspiracije stvaranja modela budućih doma za djecu s posebnim potrebama." - komentirao je žiri natječaja.

S obzirom na osebujan program koji je veći nego trenutačna situacija na parceli rješenje su organizirali u obliku građevine na dvije razine gdje viša razina je organizirana da je jasan ulaz skupa sa svim funkcijama objekta povezane sa infrastrukturom koje omogućavaju lagodniji pristup. Donji dio je definiran kao porozniji i poligonalniji u namjeri da se maksimizira površina fasade koja je u doticaju sa šumovitim okolišom. Tu su stambene prostorije postavljene da formiraju značajan broj niša i rubova koje imaju ulogu ublaživanja tranzicije između interijera i eksterijera. Razine su povezane primarnom vertikalnom komunikacijom kraj glavnog ulaza sa dva sekundarna prečaca za stariju djecu i zaposlenike. (CREO & JAJA)

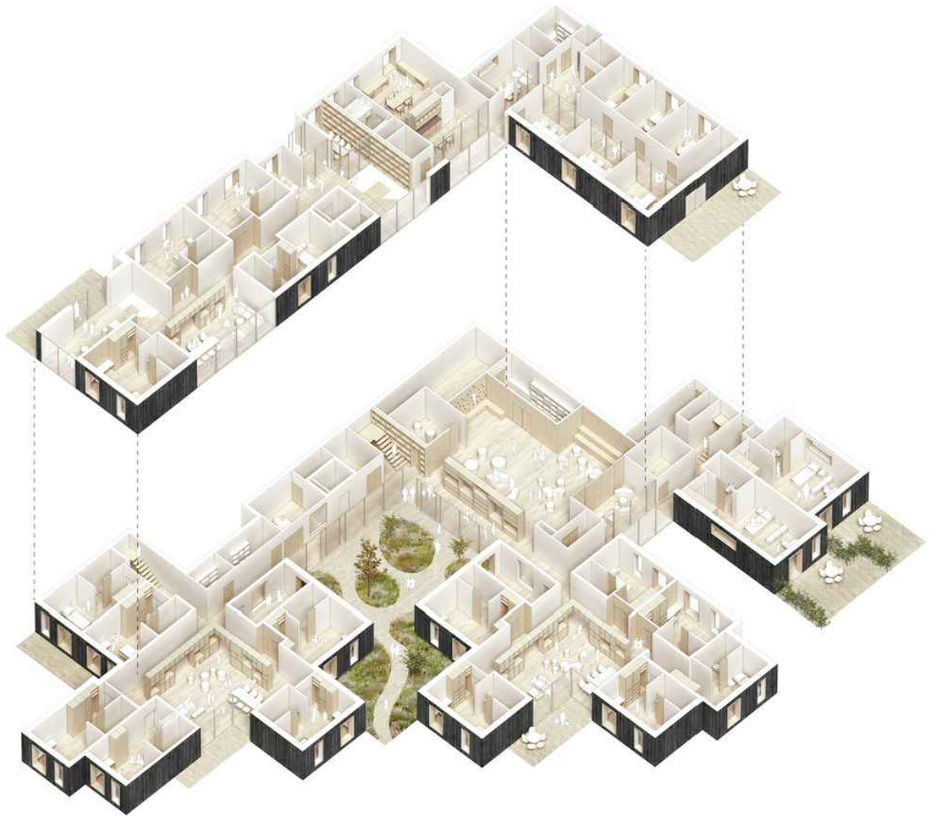

aksonometrija doma za djecu s autizmom (izvor: web - Archdaily)

analiza tlocrta doma za djecu s autizmom, označena glavna komunikacija s "paketićima" (izvorna slika: web - Archdaily)

vizualizacija doma za djecu s autizmom (izvor: web - Archdaily)

REVERSIBLE DESTINY LOFTS

Reversible Destiny Lofts Mitaka je prvo "neumiruće prebivalište" na svijetu ili prvi apartmani "dizajnirani s besmrtnošću na umu". To je projekt od Madeline Gins i Shusaku Arakawa, dvoje svjetski poznatih japanskih umjetnika i arhitekata, iz 2005. godine. Neke jedinice danas se koriste na najam stanovanja, a druge ljudi koriste za obrazovne i kulturne programe.

Jedinica ima sferne prostorije, valovite betonske podove prepune izbočina i zidove u boji bombona. Stubovi i ljestve vode se od poda do stropa na neočekivanim mjestima, a električne utičnice visi odozgo. Svaki stan nalikuje igralištu dizajniranom bez obzira za sigurnosne propise prostora namijenjenih za djecu.

Ovakav projekt ima namjeru rasvijetliti i približiti korisniku operativne tendencije i vještine koordinacije koje su esencijalne te koje definiraju ljudske misli i ponašanje. Ukratko, načinom na koji je izveden i koncipiran, projekt otkriva svojim stanovnicima nutrinu i površinu onoga što sačinjava osobu - onoga što je pokreće.

Ovakav projekt se može direktno povezati s potrebama autističnog pojedinca u razvoju - gledajući na vestibularne, proprioceptivne osjete - te služi kao primjer hrabrog istraživanja u svrhu poboljšavanja kvalitete ljudskog života. Ovakav tretman prostora je jako bogat mogućnostima otkrivanja vlastitog tijela i tim iskustvom se otvaraju novi portali u druge komponente čovjeka kao bića.

isječci atmosfere interijera (izvor: web - Archeyes. Timeless Architecture)

fotografija jedinica (izvor: web - Archeyes. Timeless Architecture)

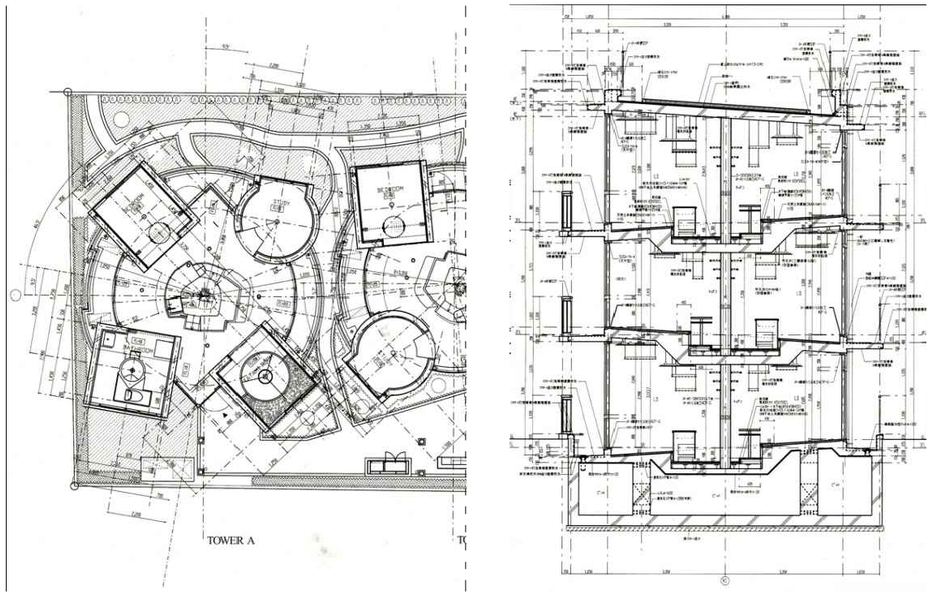

tlocrt jedinica (izvor: web - Archeyes. Timeless Architecture)

.044 SINTEZA

Možemo primjetiti da navedene primjere izvedenih arhitektonskih projekata uvelike odlikuje jednostavnost, manifestirane u obliku jako čitke funkcionalne sheme.

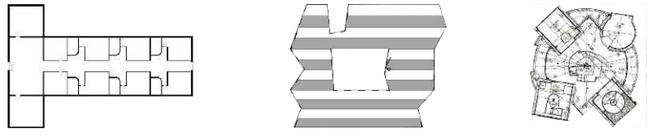

Materijalnost i dojmovi prostora većine projekata su "mekani" i nenametljivi, poštuju trenutne smjernice koje su se uspostavile pseudoznanstvenim metodama uz izuzetak nekolicine radova koji su svoju svrhu podredili istraživanju čovjeka i prostora.

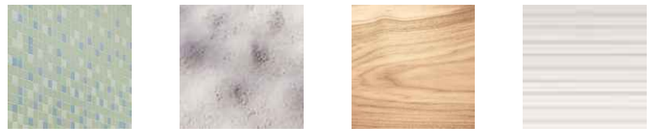

Poučeni iskustvima tih projekata vidimo da arhitektura autizma u svojoj prostornosti nema naglosti, jako je protočna i čitka, ali i te spoznaje ne znače da ne možemo naći inovativnija i uzbudljivija rješenja samog prostora, u usporedbi sa predmetima analize slučaja - case study.

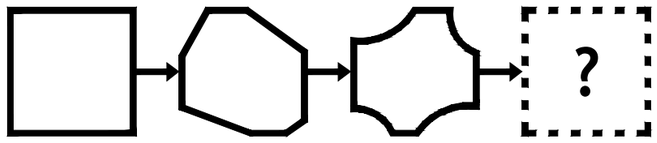

SENSORY PLAYSCAPE

Jedan od primjera izvanredne primjene saznanja o senzorici autizma u kombinaciji sa spojem arhitekture i performansa jest Sensory Playscape.

U-M arhitekt i izvanredni profesor na Fakultetu za arhitekturu i urbanizam Sveučilišta Michigan u Taubmanu, Sean Ahlquist sa dramatičarkom MSU-a Dionne O'Dell stvorio je senzorno kazališno iskustvo za djecu s izazovima poremećaja iz autizma (ASD). Ahlquist je tražio rješenja kako bi mogao pomoći svojoj kćeri s autizmom, saznavajući više o njezinim specifičnim potrebama i načinu na koji ona komunicira sa svijetom oko sebe. Budući da je jedan od rijetkih arhitekata na svijetu koji stvara konstrukcije od tekstila koristeći računalno upravljani stroj za pletenje, Ahlquist je odlučio iskoristiti svoje znanje iz područja računalnog dizajna i stručnosti materijalnih sustava kako bi stvorio meku i rastezljivu površinu za djecu s ASD-om za interakciju.

Sensory Playscape je paviljon sličan šatoru napravljen od elastične tkanine nategnute preko rešetkaste strukture. Paviljon reagira na dodir i zvukove te zajedno s 2D projekcijama na tkaninu pobuđuje imerzivno iskustvo. Takav sistem vizualno prikazuje poveznicu motoričkih sposobnosti, slušnih i vizualnih povratnih informacija. Pomaže djeci prilagoditi pritisak u datom pokretu - što je uobičajeni problem među osobama s autizmom. U slučaju da dijete nije svjesno koliko intezivno pritišće, vizualni i slušni podražaji će ga usmjeriti. Projekt je urodio pozitivnim učincima na djecu s ASD-om. Paviljon je napravljen kako bi im pomogao bolje pratiti vlastita osjetila te u skladu s tim poboljšati ili stvoriti društvene odnose s drugim participantima iskustva. Stoga se neki vizualni odgovori koje struktura proizvodi mogu dogoditi jedino ako dvoje djece sinkroniziraju svoje interakcije sa tekstilnom površinom. (Redshift[by Autodesk])

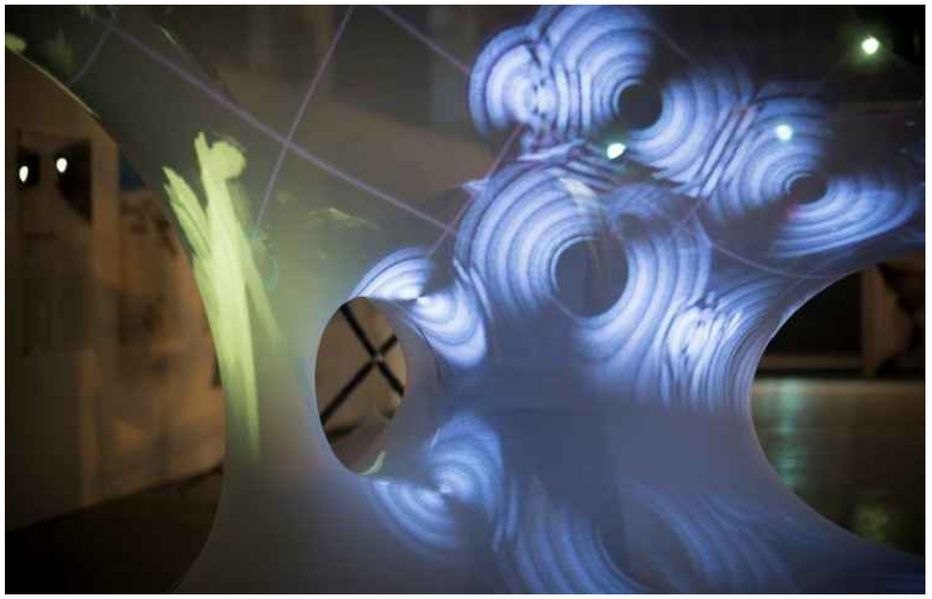

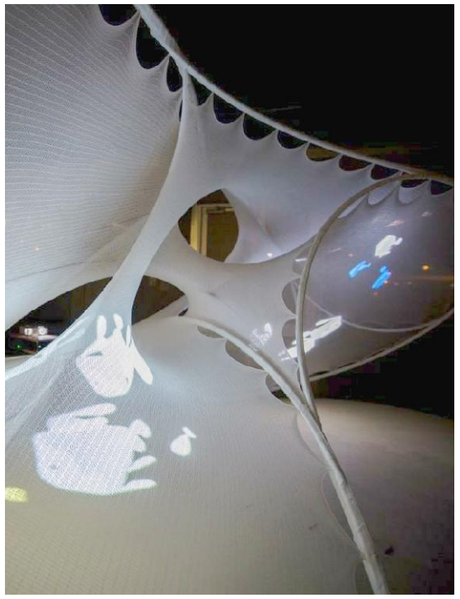

atmosfera korištenja (izvor: web - Redshift)

varijante projekcija na platno (izvor: web - Redshift)

MODULATION OF SENSES

Primjer slobodne interpretacije smjernica i elemenata dizajna prostora za autistične osobe u formi diplomskog rada Maye Sassoon. Podjela na hiper/hipostimulativne prostore s različitim manifestacijama dodataka za korištenje. Projekt sugerira involviranost korisnika na raznim stimulativnim razinama u izrazito slobodnoj formi.

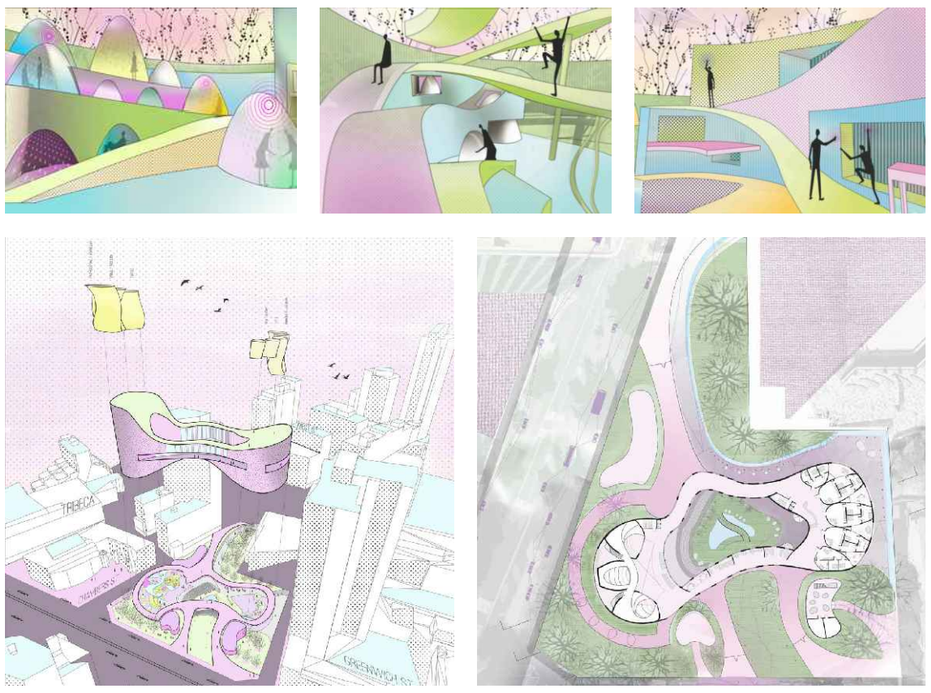

1. red - karakteristični presjek | 2. red - ambijenti | 3. red - aksonometrija i karakteristični tlocrt (izvor: web - MayaSassoon.com)

VITTRA TELEFONPLAN

Vittra Telefonplan je projekt biroa Rosan Bosch koji objedinjuje temeljne vrijednosti novog sustava obrazovanja u Vittra školi. Dizajn stvara interijer sa slobodnim prostornim podjelama i značajnim proizvodima po mjeri. Unutarnji prostori nagovještaju oproštaj od ustaljenih pedagoških principa i služi kao novi pedagoški alat za razvoj svakodnevice u obrazovnoj ustanovi. Umjesto klasičnih podjela prostorija sa striknim rasporedom stolica i stolova, ledeni glečer služi kao tribina za projekcije sa platformom za relaksiranje s izliranim prostorom ispod - postavljajući okvir za jako varijabilan i raznovrsan način učenja. Nadalje, fleksibilni laboratoriji čine direktni rad sa projektima i temama mogućim.

Ovo je primjer rastavljanja postavljenih klasičnih shvaćanja škole na proste faktore u jedan novi zaigrani kolaž koji predstavlja sve što bi škola trebala biti, u očima investitora, arhitekta i učenika.

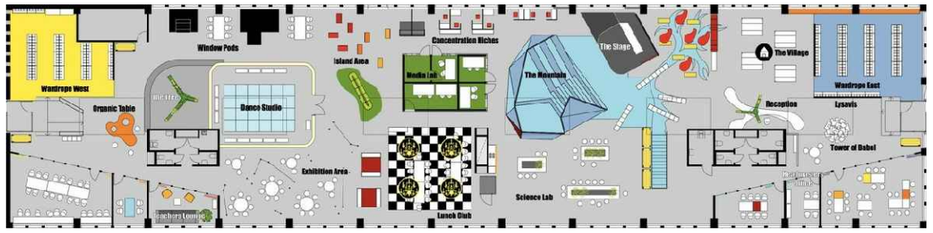

1. red - tlocrt prizemlja | 2. red - tlocrt podruma | 3. red - atmosfere unutar škole (izvor: web - ArchitectMagazine.com)

ZAKLJUČAK

Područje arhitektonskog istraživanja je jako plastičan prostor s kojim možemo manipulirati na jako kreativne načine izlaskom iz struke te eksternim informacijama obogatiti arhitekturu kao takvu. Tehnologija je oduvijek bila povezana sa aspektima ljudskog života, možemo uzeti za primjer velike promjene u načinu življenja u urbanoj sredini koju je prouzročio izum masovne proizvodnje betona na prijelazu u 20. Stoljeće.

"Svaka nova situacija zahtjeva novu arhitekturu"

-Jean Nouvel

S novim saznanjima i umreženosti koje nam omogućavaju tehnološka dostignuća tekućeg stoljeća, imamo kreativnu dužnost da izlazimo iz mentalnih zona komfora te da za svaku novu situaciju - a sigurno će ih biti - imamo temeljit i inovativan odgovor. Arhitektura autizma je još uvijek u početnoj fazi svojeg postojanja i još uvijek ne postoje utjecajna saznanja da bi drastično promijenila lice prostora u kojem živimo, ali na kraju, promjene takvog tipa ne dolaze toliko brzo zbog prirode samog istraživanja.

parcela

pogled na Šibenik iz zraka [blizu lokacije projekta] (web izvor - sibenik.in)

ANALIZA KONTEKSTA

U ovom poglavlju proučavamo urbani kontekst građevnog obuhvata kao i neposrednu okolinu, navodimo neizostavljive regulative i smjernice potrebne za dizajn projekta. Naglašavamo pozitivne i negativne okolnosti promatranog gradskog i negradskog prostora te fokusom na njih izražavamo namjeru dizajna projekta.

.051 ŠIBENIK

GRAD PRIRODE

Grad leži amfiteatralno oko Šibenskoga zaljeva (jedna od najboljih jadranskih prirodnih luka), na brežuljcima Tratra (496 m), nedaleko od utoka Krke u more. Sa Zadrom na sjeverozapadu (udaljen 79 km) i Splitom na jugoistoku (80 km) povezan je **Jadranskom magistralom, autocestom i željezničkom prugom**. Trajektnim vezama povezan je sa šibenskim otocima (Prvić, Zlarin, Žirje, Kaprije, Obonjan). Reljef karakterizira vrlo razvedena obala, širok pojas zaleđa primorsko-dinarskog krša Zagore, brdsko-planinski prostor sa zavalom Plavno i plodnim poljima u kršu, Kninsko, Kosovo i Petrovo polje te sjevernom zaravni Bukovica s Prominom, kanjonom rijeka Krke i Čikole te Miljevcima. Krajobraz regije je vrlo raznolik, a more je najveće bogatstvo i osnovni prirodni izvor koji određuje gospodarsku osnovu. Zračna duljina obale je 56,2 km, a stvarna čak 805,9 km. Na području županije nalaze se dva nacionalna parka, Krka i Kornati te jugoistočni (manji) dio Parka prirode Vransko jezero. Prosječna gustoća naseljenosti je 51,5 st. na km2. (Wikipedia)

GRAD DJEČJE KULTURE

Od 1958. godine u Šibeniku se održava Međunarodni dječji festival, najveći kulturni događaj u Šibeniku, koji okuplja plesne, dramske, likovne i druge umjetnike i društva iz cijeloga svijeta. Festival je smotra dječjeg umjetničkog stvaralaštva kao i stvaralaštva odraslih za djecu u području dramskog, lutkarskog, likovnog, glazbenog, plesnog i filmskog izražavanja i stvaranja. Utemeljen je na tri nerazdružive komponente: djetetu, festivalskim zbivanjima i gradu. Ta je multimedijalna kulturna manifestacija svojevrsna smotra onog najboljeg u stvaralaštvu za djecu i dječjeg stvaralaštva. Temeljno kulturološko i pedagoško opravdanje Festivala je unaprjeđivanje estetskog odgoja djece i mladeži i razvijanje svih umjetničkih oblika dječje kreativnosti. Festival ima podršku UNICEF-a i UNESCO-a te je pod stalnim pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske. (Wikipedia)

GRAD BAŠTINE

Šibenik se među hrvatskim gradovima ističe jedinstvenim položajem, u prostranom zaljevu na potopljenom ušću Krke, te je povezan uskim kanalom Sv. Ante, a sam ulaz u kanal čuva istoimena tvrđava. Kao jednu od znamenitosti svakako valja istaknuti Tvrđavu Barone koja je sagrađena 1646. godine sjeveroistočno od šibenske povijesne jezgre i nekadašnjih gradskih bedema. Prostire se na nešto manje od 4000 četvornih metara, te je prostorno raspodijeljen na dva nivoa. Šibenik je grad koji ima 24 crkve, 6 samostana, 4 tvrđave, te 2851 gradskih stepenica i najveći broj baroknih orgulja. Kao jednu od velikih atrakcija valja napomenuti i Park prirode Vransko jezero, koje je i najveće prirodno jezero u Hrvatskoj, sa 256 vrsta ptica. (Wikipedia)

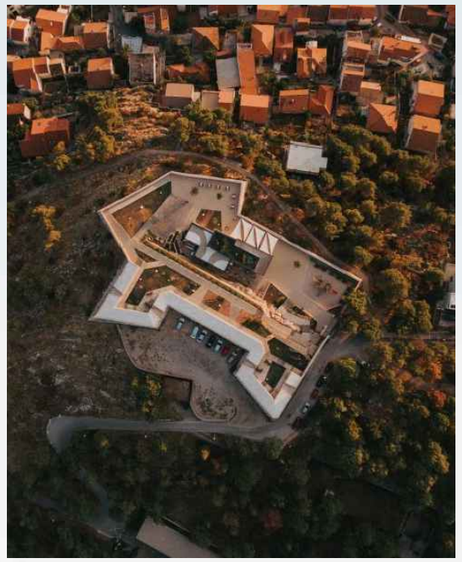

kanal sv. Ante, tvrđava Barone (Šubićevac) iz zraka, dječji festival ispred Šibenske katedrale

PROSTORNE ODREDBE

7. UVJETI UREĐENJA POSEBNO VRIJEDNIH I/ILI OSJETLJIVIH PODRUČJA I CJELINA
7.1. Posebno vrijedna područja i cjeline
ČLANAK 71.

Prostori parkova, park-šume i šumom obraslih površina - 1.8. (prostori: Šubićevac i kanal Sv. Ante)

b) park- šuma Šubićevac
- izrada programa i utvrđivanje zaštite u kategoriji park šume Šubićevac;
- njegovanje, održavanje i sustavna zaštita Park šume Šubićevac na temelju programa, a sukladno Zakonu o šumama;
- zadržavanje izvorne strukture vegetacije unutar granica park šume; održavanje i rekonstrukcija postojećih putova, staza i rekreacijskih sadržaja u park šumi, ako nije u koliziji s postojećom vegetacijom ili bitno ne mijenja postojeću matricu uređenja park šume;
- oblikovanje odmorišta i postava higijensko sanitarnih građevina moguća je samo bez sječe šume;
- proširenje površine pod šumom usklađeno s postojećom šumom na način da se zadovolje rekreacijske, estetske, znanstvene i edukativne i druge funkcije park šume;
- zamjena i nadopuna postojeće urbane opreme, signalizacije i javne rasvjete;
- zaštita, održavanje i uređenje tvrđave Sv. Ivana i tvrđave Šubićevac kao i očuvanje njihove društvene namjene;
- nije dozvoljena izgradnja novih parkirališnih površina osim za potrebe posjećivanja tvrđava Sv. Ivan i Šubićevac kapaciteta ne više od 50 PM.

d) javna i društvena namjena (...)
- rekonstrukcija, održavanje i uređenje postojećih građevina te izgradnja novih građevina unutar površina bivše vojarne Šubićevac uz prethodno dopuštenje nadležnog tijela za zaštitu prirode s uvjetima zaštite prirode;
- rekonstrukcija građevina dječjeg vrtića u postojećim gabaritima te uređenje vanjskih površina;
- unutar površina bivše vojarne na Šubićevcu rekonstrukcija postojećih građevina u postojećim gabaritima; gradnja novih građevina najveće visine dvije nadzemne etaže, najveće izgrađenosti građevinske čestice kig je 0,1 te najmanje površine građevinske čestice od 13.000 m2.

9. MJERE OČUVANJA I ZAŠTITE ZAŠTIĆENIH DIJELOVA I KULTURNIH DOBARA
ČLANAK 85.

b1. gradska park šuma Šubićevac
3) Za područje buduće gradske park-šume određuju se mjere zaštite i uređenja:
- u park-šumi dopušteni su samo oni zahvati i radnje svrha kojih je njezino održavanje i uređenje.
- šume ne mogu imati druge namjene nego se trebaju očuvati u sadašnjim površinama, stoga treba izraditi kartu šumskih površina te predvidjeti i širenje šuma na ogoljelim šumskim površinama i na izvornim šumskim staništima;
- nije dopuštena nova izgradnja na potencijalnim šumskim površinama i u šumi;
- cilj i smjernice gospodarenja određuju se u skladu s namjenom, a to je ponajprije odmor i rekreacija;
- čuvati prirodni integritet šume i poduzimati mjere njege za održavanje zdravstvenog stanja šumskih sastojina (čišćenje i pravilan uzgoj pomlatka);
- degradirane dijelove šume treba obnoviti zadovoljavajući estetske uvjete;
- rubne zone park-šume u blizini naselja treba očistiti od različitog otpada;
- na pojedinim mjestima gdje je slaba zastupljenost pomlatka i prizemnog rašća, potrebno je obavljati uzgojne zahvate na pomlađivanju šume;
- urediti putove i staze te opremiti parkovnim elementima;
- spriječiti svako daljnje širenje izgradnje unutar šumskih površina;

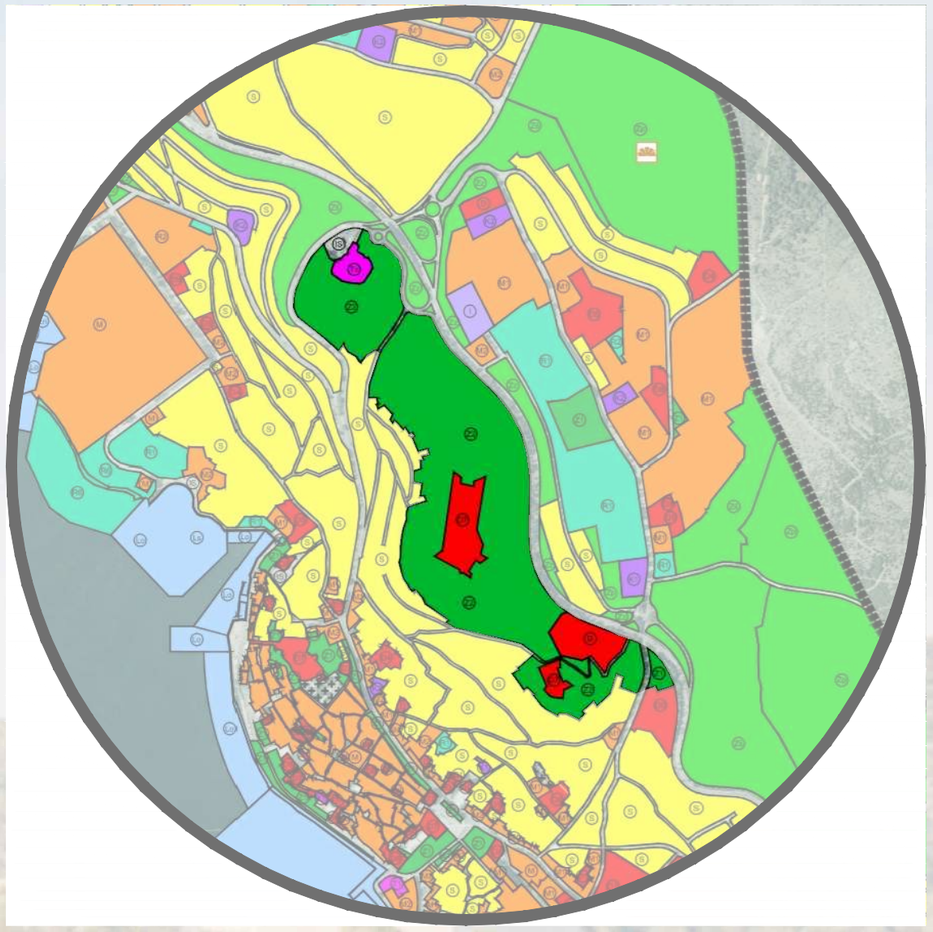

STAMBENA NAMJENA (S)

MJEŠOVITA NAMJENA (M)
M1 - pretežito stambena, M2 - pretežito poslovna, M3 - pretežito stambena s turističkim kapacitetima

SPORTSKO - REKREACIJSKA NAMJENA - kopneni dio / morski dio (R)
Rg - golf igralište, R1 - sport s gradnjom, R2 - sport bez gradnje, R3 - rekreacija uz plažu, R4 rekreacija u prirodi

JAVNA I DRUŠTVENA NAMJENA (D)
D1 - upravna, D2 - socijalna, D3 - zdravstvena, D4 - predškolska, D5 - školska, D6 - visokoškolska, D7 - kulturna, D8 - vjerska, D9 - civilna zaštita-vatrogastvo

GOSPODARSKA NAMJENA - POSLOVNA (K)
T1 - hotel, T2 - turističko naselje, T3 - kamp, Tz - zabavni centar

JAVNE ZELENE POVRŠINE (Z)
Z1 - javni park, Z2 - park šuma, Z3 -tematski park

izvadak iz GUP-a Šibenika

.052 LOKACIJA

ŠIRI KONTEKST

Urbanisitički potez koji je tema rada se nalazi između dvije gradske zone i klasifikacije je Z2 - park šuma. Lokacija se nalazi sjeveroistočno u odnosu na centar grada. U neposrednoj blizini je gradska zona park šume koja te srednja magistrala koja prolazi kroz grad tangirajući kvartove Šubičevac i Meterize. Kvalitete koje pruža odabrana lokacija leže u relativnoj blizini svih važnijih mjesta u gradu, jako dobra pristupačnost unutar grada, kao i među-gradske povezanosti zbog blizine magistrale. Prostorna kvaliteta koju obuhvat pruža leži u izobilju zelenila i dobrim vizurama na čitav grad i okolicu. U radijusu od 2km se nalazi centar za odgoj i obrazovanje "Šubićevac". Jedina je takva ustanova na području Šibensko-kninske županije koja skrbi o djeci i mladima s intelektualnim i višestrukim teškoćama. U centru grada djeluju osnovna i srednja škola, koje su prilagođene ovoj djeci. Površina urbanističkog poteza je 582806 m2, a obuhvat lokacije zauzima površinu od 24780 m2.

prikaz širog konteksta sa zonama (orthophoto - geoportal.hr)

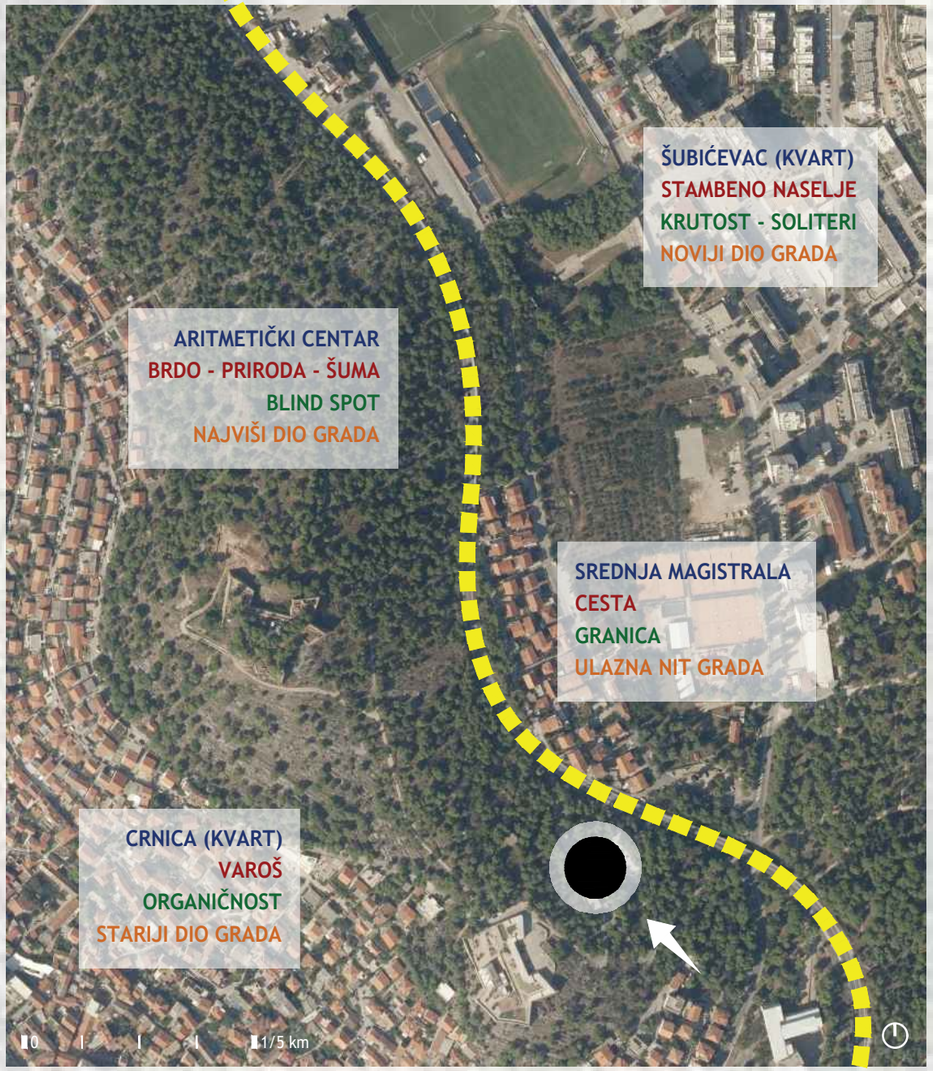

prikaz neposrednog urbanog konteksta s opisima zona (orthophoto - geoportal.hr)

NEPOSREDNA OKOLINA

prikaz konteksta parcele (orthophoto - geoportal.hr)

STUDIJA OSVJETLJENJA PARCELE

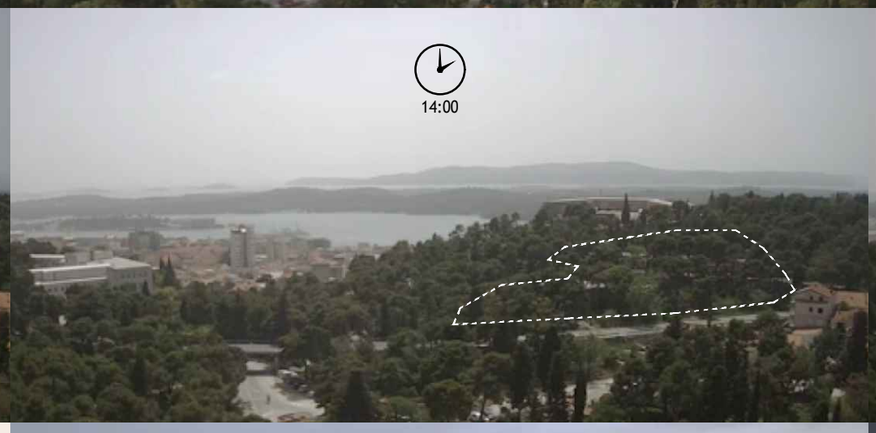

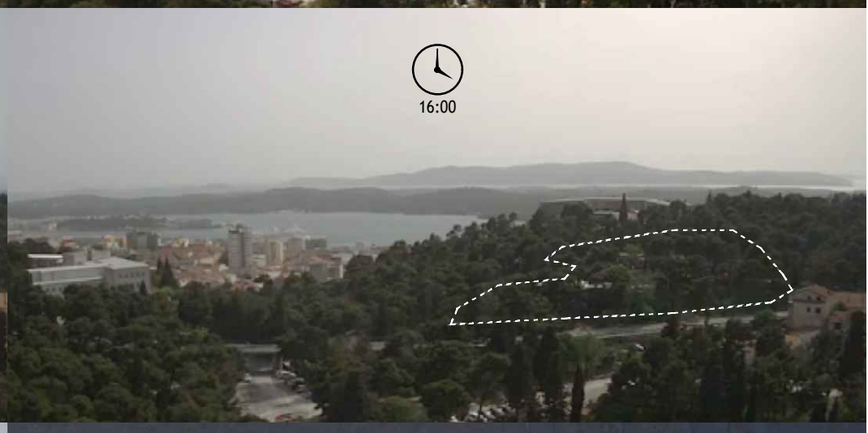

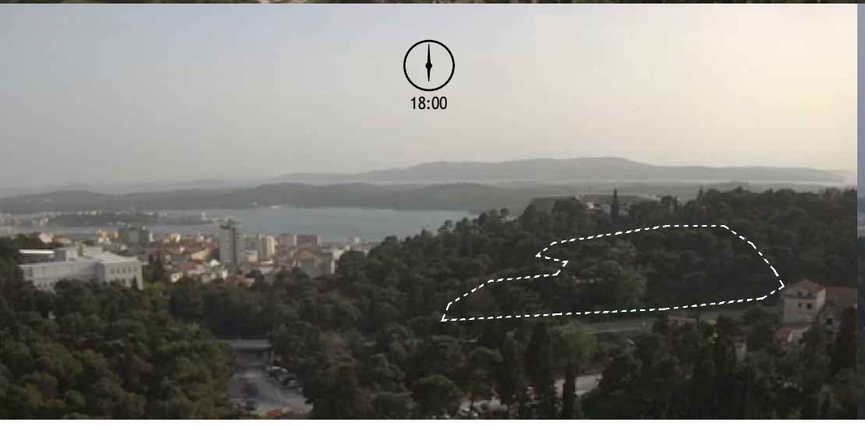

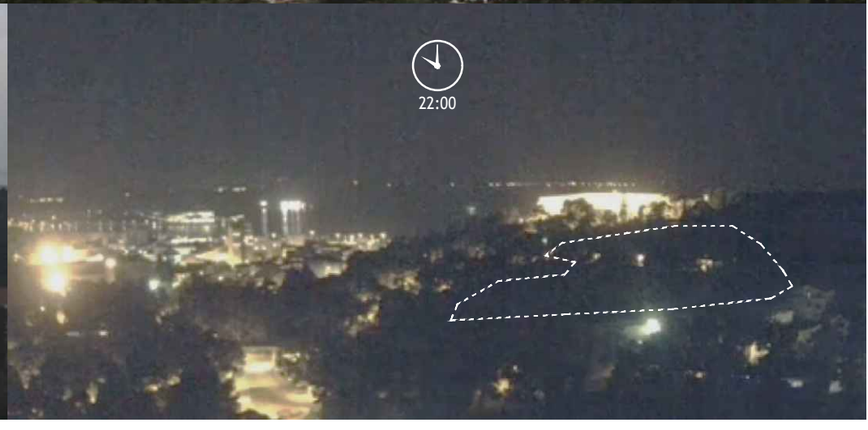

snimak s web kamere meteorološke stanice Šubićevac (web izvor - "Šibenik Meteo" youtube kanal)

URBANISTIČKI PRESJEK

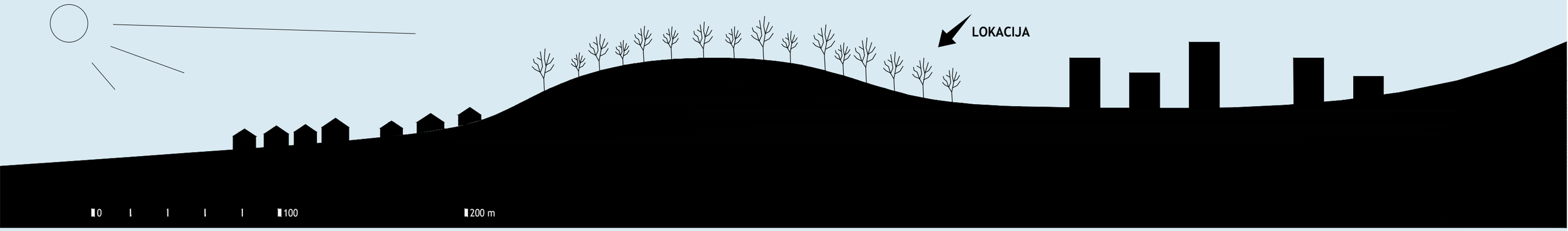

PRESJEK PARCELE

prikaz parcele u shematskom presjeku grada [gore] i presjek parcele [dolje] (izvor - autor)

FOTOSAFARI

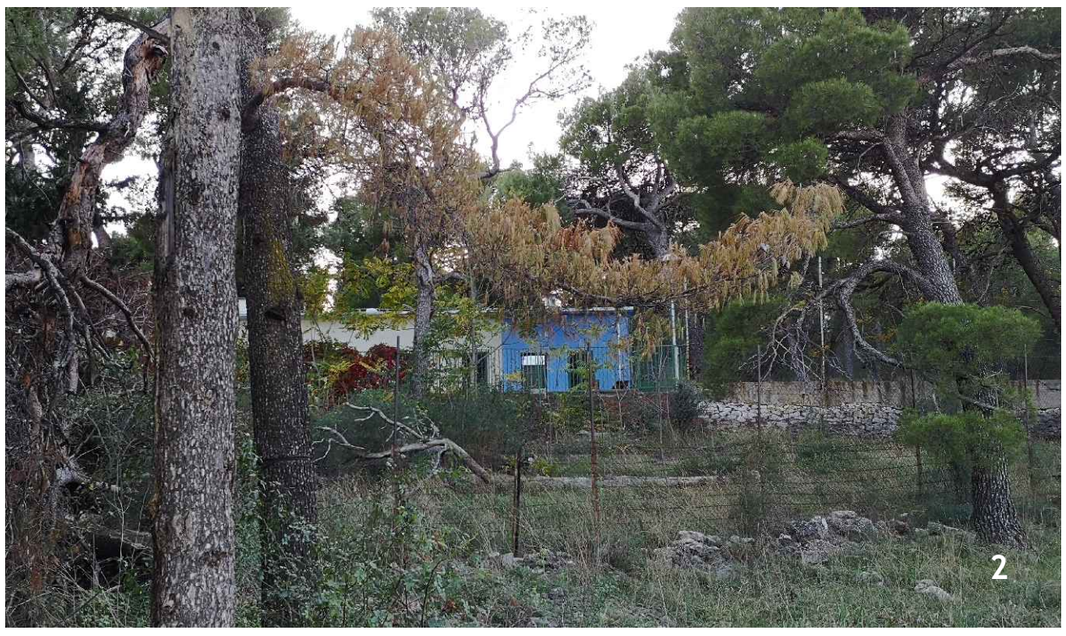

4

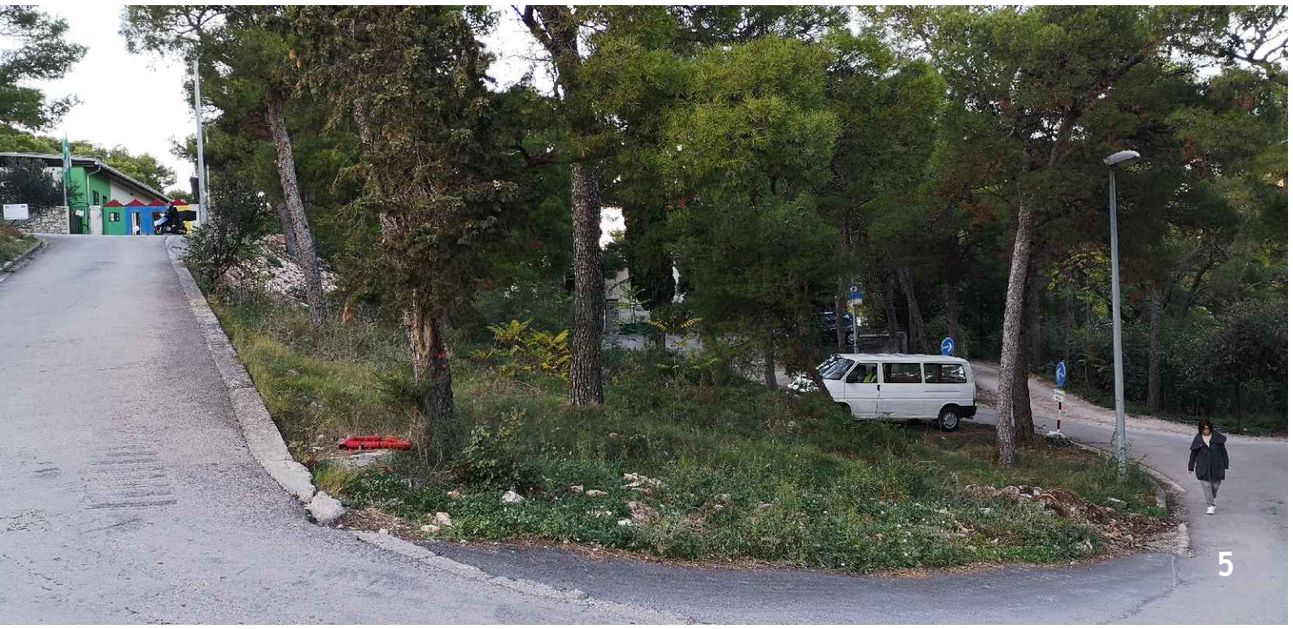
5

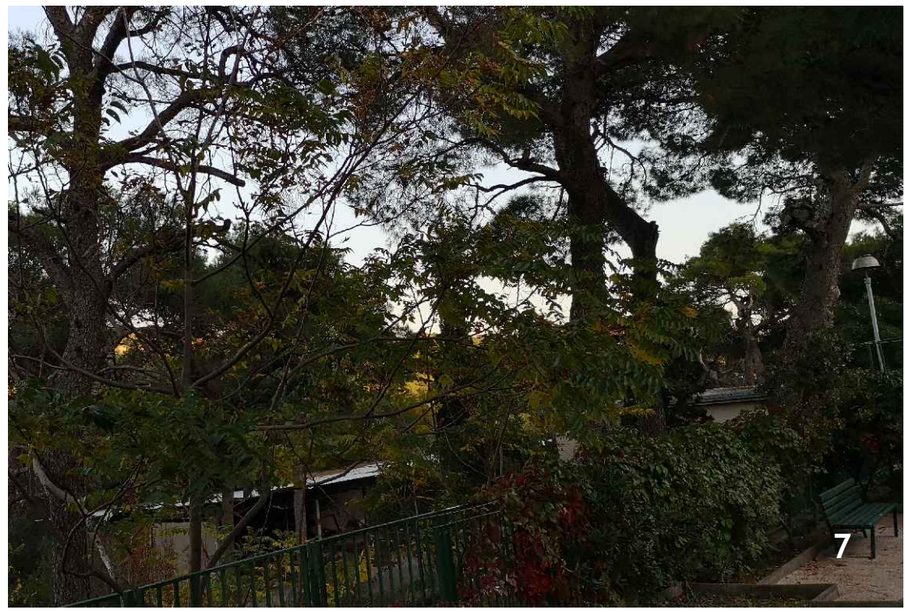
7

6

.053 PROGRAM

PROGRAM NATJEČAJA DAS-a ZAGREB

Program za projekt se preuzima iz natječaja za Kompleks centra za autizam i osnovne škole u Oporovcu, u Zagrebu. Kritički se postavlja prema krutom rasporedu i sistematizaciji pojedinih prostora te se kao baza iskorištava za analizu nakon koje će se projekt sintetizirati pod utjecajem svega navedenog u prethodnim poglavljima.

PROGRAM UKUPNO

REKAPITULACIJA UNUTARNJIH PROSTORA SKLOPA CENTRA ZA AUTIZAM

CENTAR ZA AUTIZAM	4797	m^2
CENTAR ZA REHABILITACIJU OSOBA S PAS-OM	1785	m^2
UNUTARNJI PROSTORI UKUPNO	6582	m^2

VANJSKI PROSTORI SKLOPA CENTRA ZA AUTIZAM
(Prostore realizirati sukladno prostornim mogućnostima čestice)

Pješački prilazni trg i školski trg
Gospodarsko dvorište
Parkirališta i interni prilazni putevi
Prostor nastave prirode - vivarij, živinarnik, povrtnjak, cvjetnjak, meteorološka stanica, školski vrt
Staklenik
Prostor odmora i parka Centra za autizam - školsko dvorište, igralište
Prostor odmora i parka Centra za rehabilitaciju osoba s PAS-om

CENTAR ZA REHABILITACIJU OSOBA S PAS-om

A | PROSTORI ZA SPECIJALISTIČKI DIO

1. ODJEL ZA DIJAGNOSTIKU I RANU INTERVENCIJU

Ured socijalnog radnika	9	m^2
Ured logopeda	9	m^2
Ured defektologa - rehabilitatora	9	m^2
Ured psihologa	9	m^2
Ured psihologa / psihijatra	9	m^2
Ured radno - okupacionog trenera	9	m^2
Prostor za sastanke	15	m^2
Prostorija za potrebe senzomotoričke procjene / terapije	20	m^2
Čajna kuhinja	6	m^2
Sanitarije s odvojenim ženskim, muškim i dijelom za osobe s invaliditetom	9	m^2
ODJEL ZA DIJAGNOSTIKU I RANU INTERVENCIJU	104	m^2

2. PROSTOR ZA CJELODNEVNI I POLUDNEVNI BORAVAK

Ured radnog terapeuta (2 x 9 m2)	18	m^2
Ured fizikalnog terapeuta	12	m^2
Ured likovnog / glazbenog terapeuta s prostorom za odlaganje	12	m^2
Ured medicinske sestre	9	m^2
Ured njegovateljica s garderobnim prostorom	30	m^2
Prostorije za grupni rad osoba u cjelo- / poludnevnom boravku (5 x 54 m2)	270	m^2
Prostor za Snoezelen sobu	30	m^2
Kabinet za terapiju senzorne integracije	30	m^2
Kabinet za uporabu adaptivne i asistivne tehnologije	30	m^2
Sanitarije za polaznike centra	18	m^2
Sanitarije za djelatnike	12	m^2
PROSTOR ZA CJELODNEVNI I POLUDNEVNI BORAVAK	471	m^2

3. PROSTOR ZA DJECU S PAS-om KOJA SU UKLJUČENA U OBRAZOVNE PROGRAME

Dvokrevetne sobe (7 x 12 m2)	84	m^2
Soba za dežurnu / noćnu njegovateljicu, s WC-om	16	m^2
Kupaonica s WC-om + odvojeni WC (4 x 10 m2)	40	m^2
Čajna kuhinja i prostor za sjedenje / jelo	42	m^2
Prostor za zajednički boravak	48	m^2
PROSTOR ZA DJECU S PAS-OM, UKLJUČENU U OBRAZOVNE PROGRAME	230	m^2

B | ZAJEDNIČKI PROSTORI

1. ULAZNI PROSTOR

Ulaz u Centar, vjetrobran	25	m^2
ULAZNI PROSTOR	25	m^2

2. ADMINISTRATIVNI DIO

Ured ravnatelja centra	16	m^2
Soba za računovodstvo	12	m^2
ADMINISTRATIVNI DIO	28	m^2

3. ZAJEDNIČKE PROSTORIJE

Blagovaonica	50	m^2
Prostor za dnevni boravak i dnevni odmor	100	m^2
Prostorija za stručni rad s korisnicima	50	m^2
Čekaonica	24	m^2
ZAJEDNIČKE PROSTORIJE	224	m^2

REKAPITULACIJA UNUTARNJIH PROSTORA CENTRA ZA REHABILITACIJU OSOBA S PAS-om

Prostori za specijalistički rad	805	m^2
Zajednički prostori	277	m^2
UNUTARNJI PROSTORI CENTRA NETTO	1082	m^2
Dodatak za komunikacije, sanitarije, zidove i dr.: 65 % netto površine	703	m^2
UNUTARNJI PROSTORI CENTRA BRUTTO	1785	m^2

I. CENTAR ZA AUTIZAM

A | PREDŠKOLSKI I ŠKOLSKI PROSTORI

1. ULAZ ZA OSOBE SMANJENE POKRETLJIVOSTI I VEZANI PROSTORI

Ulazni prostor - ulaz učenika (vjetrobran, porta)	30	m^2
Soba medicinske sestre	9	m^2
Kupaonica uz sobu medicinske sestre	6	m^2
Spremište kolica	5	m^2
Spremište	3	m^2
ULAZ ZA OSOBE SMANJENE POKRETLJIVOSTI I VEZANI PROSTORI	53	m^2

2. PROSTOR ZA ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNIKE I DIJAGNOSTIKU

Prostor za edukacijsko-rehabilitacijsku procjenu s jednosmjernim staklom	24	m^2
Prostor za psihologijske procjene	24	m^2
Prostor za procjenu govorno-jezičnog razvoja	24	m^2
Soba senzoričke integracije	24	m^2
Sobe za timski rad s roditeljima (za predškolsku i za školsku djecu, 2x24 m2)	48	m^2
Soba voditelja nastave	9	m^2
Sanitarije za roditelje	6	m^2
Sanitarije za polaznike centra	6	m^2
Sanitarije za djelatnike	6	m^2
Arhiva	6	m^2
PROSTOR ZA ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNIKE I DIJAGNOSTIKU	177	m^2

3. PROSTORI ZA PREDŠKOLSKI PROGRAM

3.1	Jedinica za djecu jasličke dobi		
	Soba za dnevni boravak	30	m^2
	Prostor za njegu djece sa sanitarnim uređajima	8	m^2
	Garderoba	8	m^2
	Djelomično natkrivena terasa (nije u zbroju površine	24	m^2
	Jedinica za djecu jasličke dobi	*46*	m^2
3.2	Jedinica za djecu vrtićke dobi		
	Sobe za dnevni boravak (2 x 30 m2)	60	m^2
	Prostor sanitarnih uređaja (2 x 8 m2)	16	m^2
	Garderoba (2 x 8 m2)	16	m^2
	Djelomično natkrivena terasa (nije u zbroju površine) (2 x 24 m2)	48	m^2
	Jedinica za djecu vrtićke dobi	92	m^2
3.3	Prostori za odgajatelje		
	Skupna soba za odgojno - obrazovne djelatnike	20	m^2
	Spremište za didaktički materijal	8	m^2
	Garderoba sa sanitarijama, za odgajatelje i ostale djelatnike	9	m^2
	Blagovaonica za vrtićku i jasličku djecu (djeljiva na pola)	24	m^2
	Prostori za odgajatelje	*61*	m^2
	PROSTORI ZA PREDŠKOLSKI PROGRAM	199	m^2

4. PROSTORI ZA ŠKOLSKI PROGRAM

4.2	Učionice grupirane u traktove po dobi korisnika		
	Učionice za učenike dobi od 6,5 do 11 godina (6 x 36 m2)	180	m^2
	Prostor sanitarnih uređaja (3 x 6 m2)	18	m^2
	Učionice za učenike dobi od 12 do 15 godina (6 x 36 m2)	180	m^2
	Prostor sanitarnih uređaja (3 x 6 m2)	18	m^2
	Učionice za učenike dobi od 16 do 21 godina (6 x 36 m2)	180	m^2
	Prostor sanitarnih uređaja (3 x 6 m2)	18	m^2
	Učionice grupirane po dobi korisnika	70	m^2
4.2	Specijalizirane učionice i prostori		
	Prostor za učenje kulinarskih vještina s praktikumom (3 x 12 m2)	36	m^2
	Prostor za likovnu umjetnost (3 x 20 m2)	60	m^2
	Muzički prostor (3 sobe veličine 10, 12 i 20 m2, skladište 3m2)	54	m^2
	Učionica za domaćinstvo (praonica, glačanje)	30	m^2
	Specijalizirane učionice i prostori	180	m^2
4.3	Prostori koje koriste učenici svih godišta		
	Prostor senzoričke integracije	24	m^2
	Knjižnica za štićenike centra (otvorena prema prostoru komunikacije)	35	m^2
	Informatička učionica (uz knjižnicu)	25	m^2
	Učionica za vjeronauk	16	m^2
	Prostor sanitarnih uređaja	6	m^2
	Prostori koje koriste učenici svih godišta	106	m^2
4.4	Sklop dvorane za vježbanje (vezan uz zajedničke prostore)		
	Dvorana (kineziterapijske aktivnosti)	60	m^2
	Prostor za „posebne sate tjelesnog vježbanja“	30	m^2
	Spremište sprava, opreme i rekvizita	12	m^2
	Skupine svlačionica, s klupama i vješalicama (2 x 18 m2	36	m^2
	Skupine praonica s WC-ima (2 x 16 m2)	32	m^2
	Svlačionice za učitelje sa sanitarnom grupom i WC-om (2 x 8 m2)	16	m^2
	Prostorija za kondicioniranje zraka za dvorane, svlačionice i praonice	30	m^2
	Prostor za relaksaciju	30	m^2
	Spremište za vanjska igrališta	16	m^2
	Prostorija za pribor i sredstva za čišćenje i održavanje sklopa dvorane	6	m^2
	Prostori koje koriste učenici svih godišta	268	m^2
	PROSTORI ZA ŠKOLSKI PROGRAM	1256	m^2

B | ZAJEDNIČKI PROSTORI

1. GLAVNI ULAZ

Središnja porta, spremište, vjetrobran	40	m^2
GLAVNI ULAZ	40	m^2

2. GLAVNA ADMINISTRACIJA

Soba ravnatelja centra	16	m^2
Soba tajnika	12	m^2
Soba za sastanke	24	m^2
Zbornica	36	m^2
Sobe za stručno razvojne službe (5 x 9 m2)	45	m^2
Soba administracije škole	12	m^2
Soba za računovodstvo	12	m^2
Arhiva	6	m^2
GLAVNA ADMINISTRACIJA	163	m^2

3. ZAJEDNIČKE PROSTORIJE

Blagovaonica	50	m^2
PVN (djeljiv na pola)	100	m^2
Stručna biblioteka s prostorijom za rad uredništva časopisa	50	m^2
Soba koordinatora edukativnog centra	12	m^2
Soba za edukaciju i istraživanje	24	m^2
Spremište	6	m^2
Sanitarije za posjetitelje centra	6	m^2
Sanitarije za djelatnike	6	m^2
WC za invalide (2 x 3 m2)	6	m^2
ZAJEDNIČKE PROSTORIJE	260	m^2

4. GOSPODARSKE PROSTORIJE

Centralna kuhinja	50	m^2
Serviranje i izdavanje hrane	25	m^2
Spremište i arhiva	12	m^2
Garderoba i sanitarije kuhinjskog osoblja	6	m^2
Kotlovnica	50	m^2
Radionica kućnog majstora	12	m^2
Garderoba i sanitarije tehničkog osoblja	6	m^2
Opće gospodarsko spremište	12	m^2
Garderoba i sanitarije čistačica	6	m^2
Prostorija za odmor čistačica i tehničkog osoblja	12	m^2
GOSPODARSKE PROSTORIJE	191	m^2

C | PROSTOR ZA VODENU TERAPIJU

1. BAZEN

Bazenska školjka veličine cca 12,5 x 8 m	100	m^2
Uporabni prostor oko bazena, širine oko 4 m	228	m^2
Skupne svlačionice (4 x 12,5 m2)	50	m^2
Sanitarne grupe, tuševi i WC-i	50	m^2
Svlačionice za nastavnike (2 x 12 m2)	24	m^2
Ambulanta uz bazen	30	m^2
Prostorija kontrole pogona	6	m^2
Prostorija za opremu i pribor za čišćenje i održavanje	12	m^2
Prostorija za kondicioniranje zraka	18	m^2
Prostorija za kondicioniranje bazenske vode, pripremu tople potrošne vode i klorinator	50	m^2
BAZEN	568	m^2

REKAPITULACIJA UNUTARNJIH PROSTORA CENTRA ZA AUTIZAM

Predškolski i školski prostori	1685	m^2
Zajednički prostori	654	m^2
Prostor za vodenu terapiju	568	m^2
UNUTARNJI PROSTORI CENTRA NETTO	2907	m^2
Dodatak za komunikacije, sanitarije i zidove, spremište pribora za čišćenje, prostor više namjena: 65 % netto površine	1890	m^2
UNUTARNJI PROSTORI CENTRA BRUTTO	4797	m^2

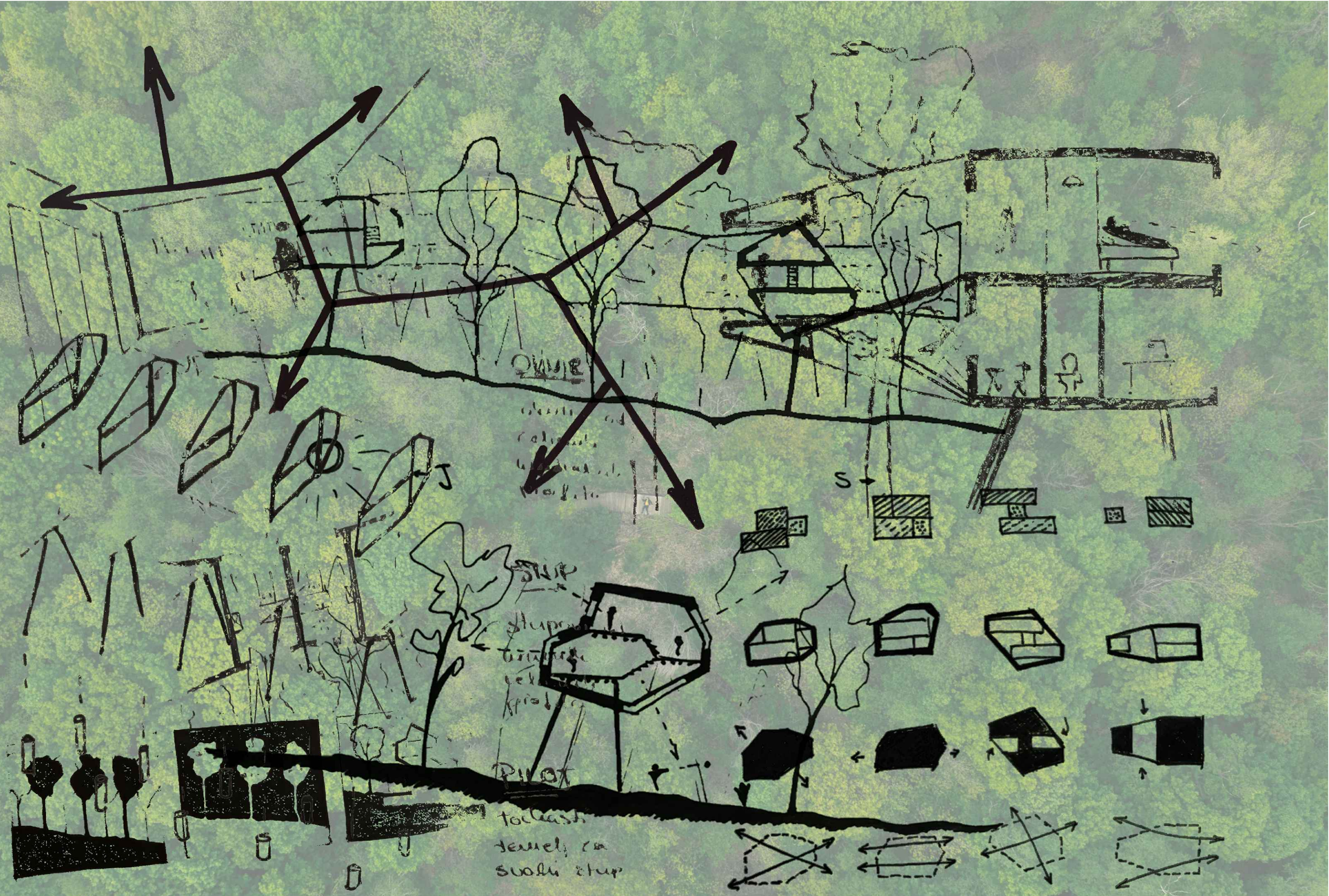
Pilot

RAZVOJ KONCEPTA

U ovom poglavlju se postavljaju preliminarne misli i ideje preko kojih se razvija okosnica projekta te se postavljaju teze koje će ići u daljnju prostornu razradu. Kroz razvoj koncepta i dizajnerski proces se upoznaje namjera projekta te se kroz njih propituju mogućnosti koje ta ista namjera nastoji ostvariti.

.061 AKTIVACIJA PROSTORA

AUTIZAM KAO MEDIJ INOVACIJE I SPOZNAJE

Osim samog zadovoljavanja potreba navedenih korisnika na određenom prostoru, postavljaju se pitanja u samom okviru istraživanja u arhitekturi, ali i samoj filozofiji življenja.

? ? ?

Je li masovna pojava autizma indikator da se trebaju dogoditi radikalnije promjene u promišljanju arhitekture?

Je li autizam možda jedan portal u nove svjetove, ambijente i ponudu koje arhitektura može pružati?

Je li autizam pojam koji se može istražiti kroz arhitekturu - tj. pojam kroz kojeg se ruše arhitektonske dogme o kvalitetama prostora i urbanog razvoja?

Je li moguće da je utjecaj moderne izgradnje gradova u 20. stoljeću djelomice utjecao na pojavu više pojedinaca s poteškoćama u razvoju?

Kakav je odnos čovjeka i životinjskog svijeta koji u modernim gradovima nije bio predmet dizajna i razvoja programa za gradove - tj. jesu li ljudski gradovi današnjice previše isključivi po pitanju sveopćeg života na planetu i je li strateški pozitivno reagirati sveopćom inkluzijom biljnog i životinjskog svijeta u daljnji razvoj gradova i arhitekture?

S obzirom na veliku terapeutsku ulogu životinja u današnjoj njezi, ali i načinu života posjedovanjem ljubimaca, javlja li se potreba za snažnijim promišljanjima o suživotu više vrsta na prostoru gradova i ako jest, kako postići harmoniju?

Je li definiranje i pojava autizma rezultat postepenog čovjekovog odijeljivanja od prirode i okruženjenja u prostore čistih i praznih formi?

Jesu li alati i medij arhitekata poput tlocrta, presjeka i ostalih dvodimenzionalnih prikaza na jedan prikriven način prijetnja u percepciji prostora i samim time prepreka u donošenju kvalitetnijih i inovativnijih rješenja za prostor tj. je li arhitektonska čistoća i bogatstvo prostora jedino vidljiva kroz već ustaljene arhitektonske norme prikazivanja?

ARHITEKTURA KAO AKTIVATOR PROSTORA

Iz analize postaje očigledno da je urbani potez park šume Šubićevac prostor s velikim potencijalom za grad te je usporediv sa Splitskim Marjanom koji služi kao rekreativni prostor grada. Ta "slijepa točka" Šibenika je trenutno u fazi razvoja na način da se revitaliziraju tvrđave koje imaju veliku prostornu i povijesnu kvalitetu.

Pozicioniranje arhitekture za korisnike s ASD-om na takav prostor otvaramo jedan novi svijet mogućnosti za tu porciju populacije, a i samim tim za jedan novi, drugačiji i svježi prostor koji je intrinzično bogat kvalitetama za razvoj pojedinca i ostalim prednostima poput okruženja prirodom, koje su oduvijek bile tema gradotvorstva. Samim postavljanjem i dovođenjem takvih korisnika na taj prostor osvjetljujemo nove potrebe koje bi takav prostor mogao zadovoljiti. Jedne od takvih potreba mogu biti šumski prostori posebnih terapeutskih vježbi, aktivnosti poput uzgoja određenih kultura, dovođenje životinjskog svijeta i učenje kroz njegu i susret sa raznim vrstama koji su - jednako kao i čovjek - punopravni stanovnici ovog malog komada stijene koji kruži oko Sunca.

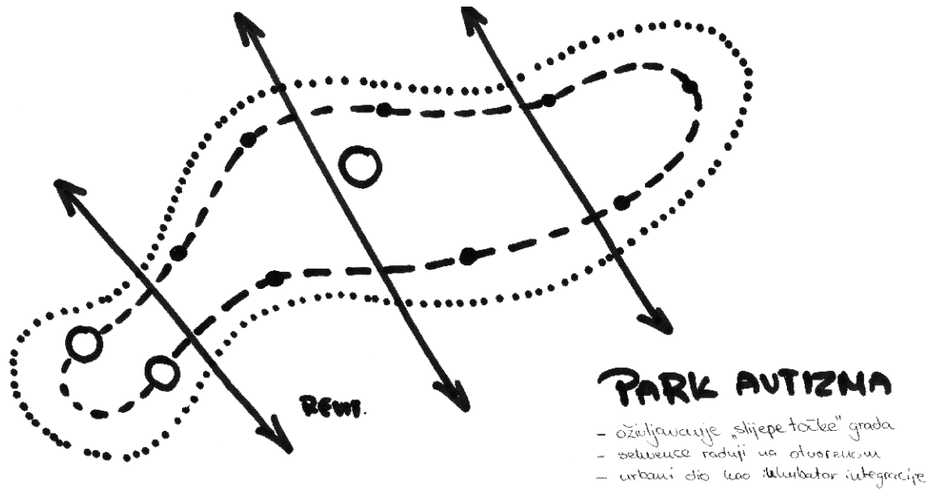

konceptualna skica povezivanja prostora

šetnja u mirisnim vrtovima
lovište blago, dječja igra
?
?
igranje u prirodi
vrtlarenje
IVAN
gledanje zvijezda i oblaka
hranjenje i njega životinja
aktivnosti na kiši, terapija vodom
BARONE
POVEZIVANJE DVAJU DIJELOVA GRADA
DOVOĐENJE STALNIH KORISNIKA
OŽIVLJAVANJE "SLIJEPE TOČKE" GRADA
SEKVENCE AKTIVNOSTI ZA SPECIJALNE KORISNIKE I GRAD
NASTAVAK REVITALIZACIJE GRADSKOG PROSTORA

.062 INSPIRACIJA

VILLE SPATIALE

"Ville spatiale" je nerealizirani teorijski konstrukt arhitekta Yone Friedmana nadahnut nestašicom stanova u Francuskoj tijekom kasnih pedesetih i dubokim uvjerenjem da stambeni planovi i strukture trebaju omogućiti slobodnu volju pojedinih stanovnika. Ne želeći premjestiti grad na nižu tj. postojeću urbanu razinu, Friedman je podigao drugi grad petnaest do dvadeset metara iznad postojećeg.

U koncepciji bi se prvo podigla struktura iznad grada, a zatim bi stanovnici umetnuli stanove u praznine ("voide") građevine. Raspored krutih i nepropusnih prostora stanovanja svake razine ne bi trebao zauzimati više od pedeset posto ukupne strukture kako bi se osigurao zrak i svjetlost za urbani kontekst ispod strukture te isto tako za grad u nastanku. Projekt je zamišljen da može postojati u bilo kojem gradskom kontekstu, s modifikacijom prema klimatskim uvjetima sredine u kojoj bi se nalazio. (web izvor - MoMA.org)

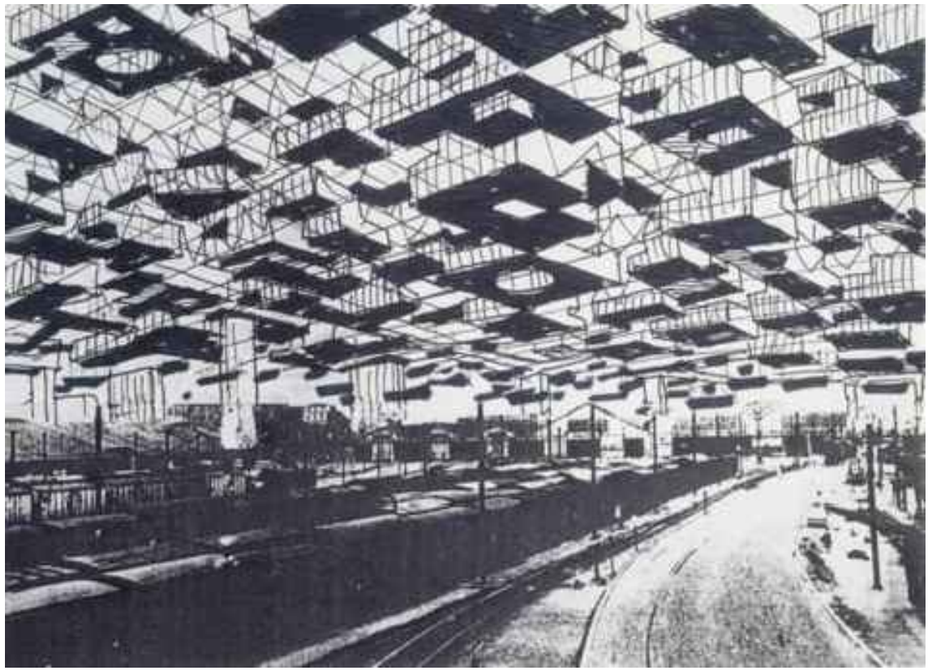

konceptualna skica Ville Spatiale, pogled iz postojeće urbane sredine (web izvor - AtelierParallelLives.com, A Ville Spatiale)

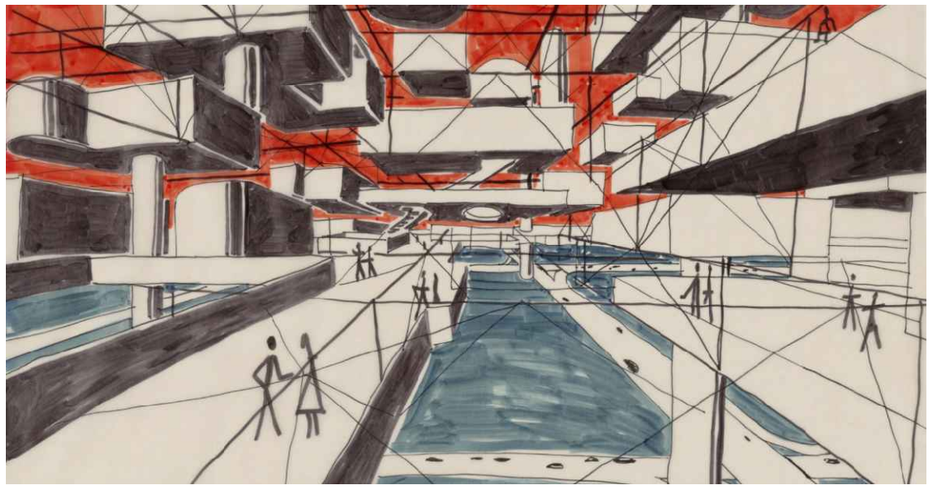

konceptualna skica ambijenta u konstrukciji Ville Spatiale (web izvor - MoMA.org)

OSVRT

Ovakav koncept sugerira život na dvije razine, te je jako bogat materijalom za primjenu pogotovovo u šumskom okruženju park šume gdje se postojeći život odvija na dvije razine - tlo i krošnja. Takvim postavljanjem se poštuje tipologija postojećeg bioma tj. prirode koja je sama "davatelj forme" (izložba *Formgiving - Bjarke Ingels Group*, 2019) u kojoj se život nastanjuje.

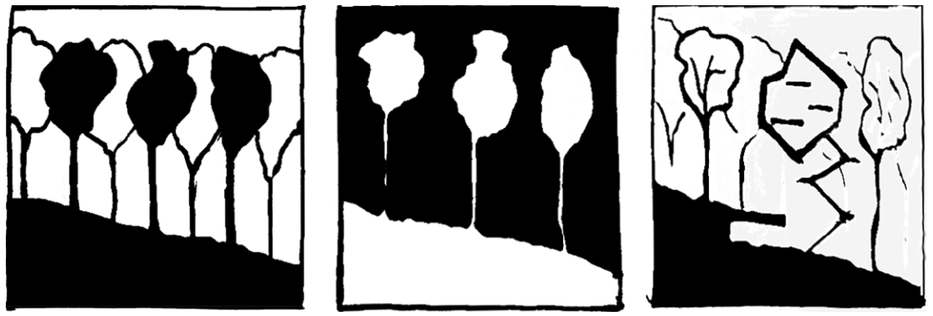

"solid-void" analiza forme šume (izvor - autor)

BOLNICA U VENECIJI

Bolnica u Veneciji je jedan od zadnjih projekata arhitekta Le Corbusiera, iz 1965. godine koji je ostao u idejnoj fazi. Jedna od zanimljivosti vezanih za projekt leži u kontradiktornosti autora sa svojim vlastitim konceptima grada. U usporedbi s urbanističkim projektom *Planom Voisinom* u Parizu koji radikalno transformira grad s komentarom da je ostatak Hassmannove ere "ništa više od odvratnog" (Le Corbusier, Plan Voisin), projekt bolnice s velikim poštovanjem prihvaća povijesnu urbanu strukturu grada te tu istu strukturu u svom projektu priziva uz transformaciju po funkcionalističkim i modernističkim načelima.

Le Corbusierov prijedlog se nije isticao od ostatka grada kao drski modernistički orijentir. Radije je implementirao postojeći urbani vokabular da se doima kao bešavni nastavak starog grada. Bolnica je začeta kao mreža povezanih modula koji su koncentrirani kao grozdovi oko četvrtastih dvorišta, što čini jako čitku analogiju tradicionalnog Venecijanskog urbanog tkiva. S ostatkom grada koji je ležao na drvenim pilotima, novu bolnicu podupiru brojni stupovi koji su zabodeni u Venecijanski mulj. Doduše, to nisu bili tipični drveni piloti; referencirajući svoj vlastiti dizajnerski kanon, Le Corbusier donosi odluku postavljanja bolnice u maniri vlastitih 5 točaka arhitekture, betonskih stupova - "pilotisi". Generalna namjera projekta je da bude nastavak urbanog tkiva, a ne da ga narušava.

Funkcija bolnice odvija se na četiri razine:

1. razina = ulazi, administracija i kuhinje;
2. razina = operacijske dvorane i prebivalište medicinskih sestara;
3. razina = koridori za funkcioniranje bolnice;
4. razina = bolesnikove sobe.

Bolnica je dizajnirana za teško bolesne i za hitne slučajeve. Oblik bolesničkih soba predstavlja potpuno novo rješenje: svaki pacijent dobiva pojedinačnu ćeliju bez prozora. Svjetlost prodire u sobu kroz bočne svjetlike koji također reguliraju intenzitet sunčeve svjetlosti. Dnevna svjetlost ostaje dobro raspoređena, kao i temperatura u sobi, tako da pacijent može uživati u mirnoj izolaciji.

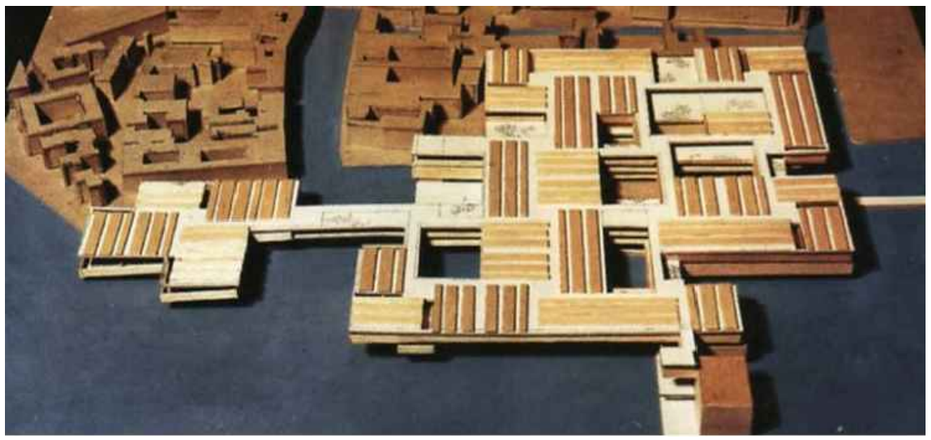

maketa projekta bolnice u Veneciji (web izvor - fondationlecorbusier.fr)

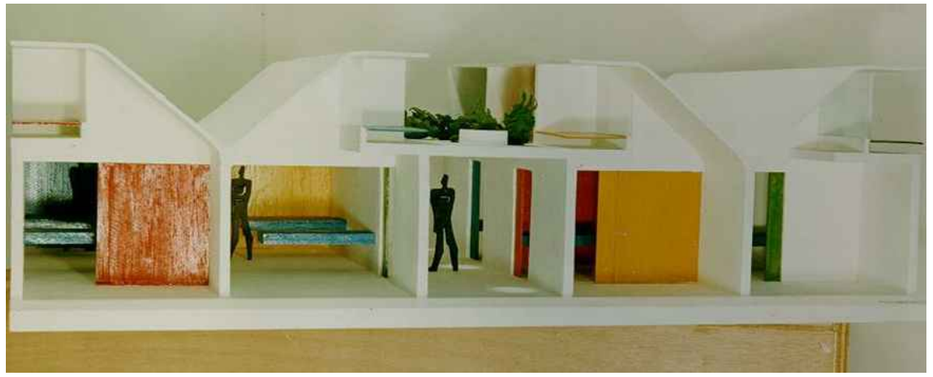

detalj soba bolnice u Veneciji (web izvor - fondationlecorbusier.fr)

OSVRT

Ovaj koncept sugerira obitavanje na različitim razinama te koristi svoju okolinu da sintetizira formulu iz koje bi se dala formu projektu. Takav način promišljanja dovodi do harmonije arhitekture s okolinom te kao takav predstavlja kvalitetan prototip, primjenjiv na okolinu park šume Šubićevac, u koju se bitno uklopiti na način da ne oduzima pozornost prostornim orijentirima - tvrđavama Barone i sv. Ivan.

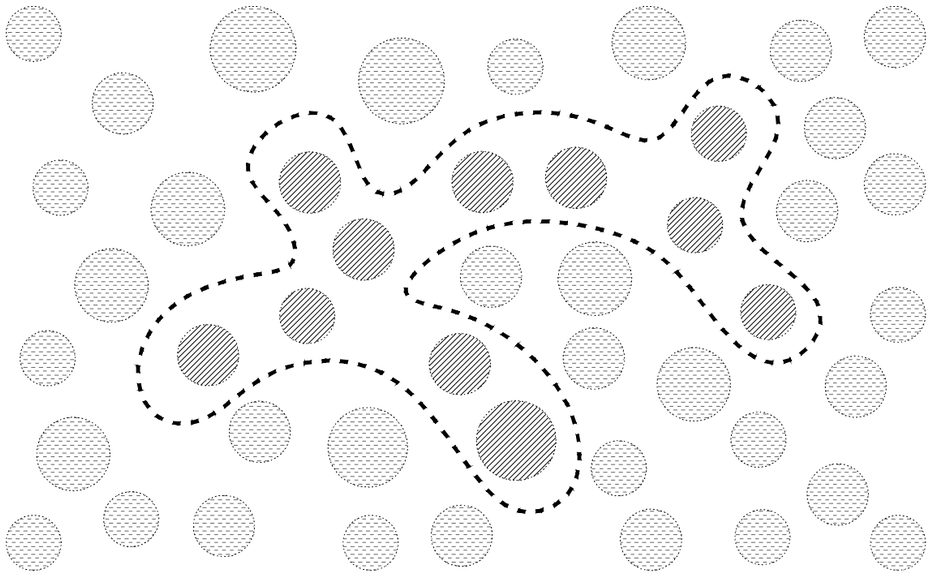

shematski prikaz primjene koncepta na šumsko tkivo u tlocrtu

.063 KONCEPTA

KUĆA NA STABLU

Koncept daje formu projektu na način da se nova izgradnja ponaša kao jedna "**paučina**" koja zahvaća postojeće krošnje i postaje njihov substitut te se unutar njih nastanjuje program obrazovanja, stanovanja i rehabilitacije. Zgrada se ponaša po formuli koja može ići u **beskonačnost** jer u svojoj biti se simbiotički vezuje za postojeću vegetaciju - samim time kolko "krošnji ima na jelovniku", tolko se može i širiti kao neka nova biljna vrsta koja se hrani suživotom sa stablima u šumi.

ponašanje izgradnje kroz skice presjeka

Stavljajući program u danu formulu koncepta se dolazi do podjele na 3 razine prostora i ambijenata - krošnje kao svojevrsni **oblak** tj. kućica na stablu; prostor partera koji je slobodan i zadržava ambijent šumskog prostora i **debla** kao stupova; te podzemni dio koji svojim ambijentom podsjeća na **pećinu**.

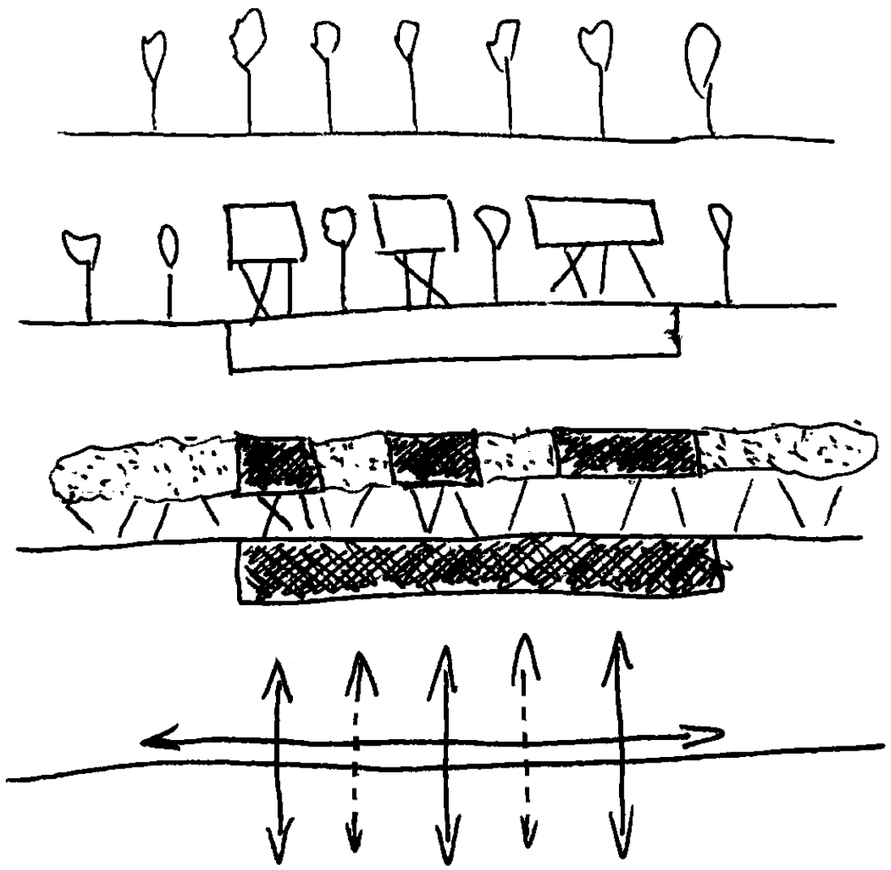

shematski prikaz koncepta u presjeku

ORIJENTACIJA

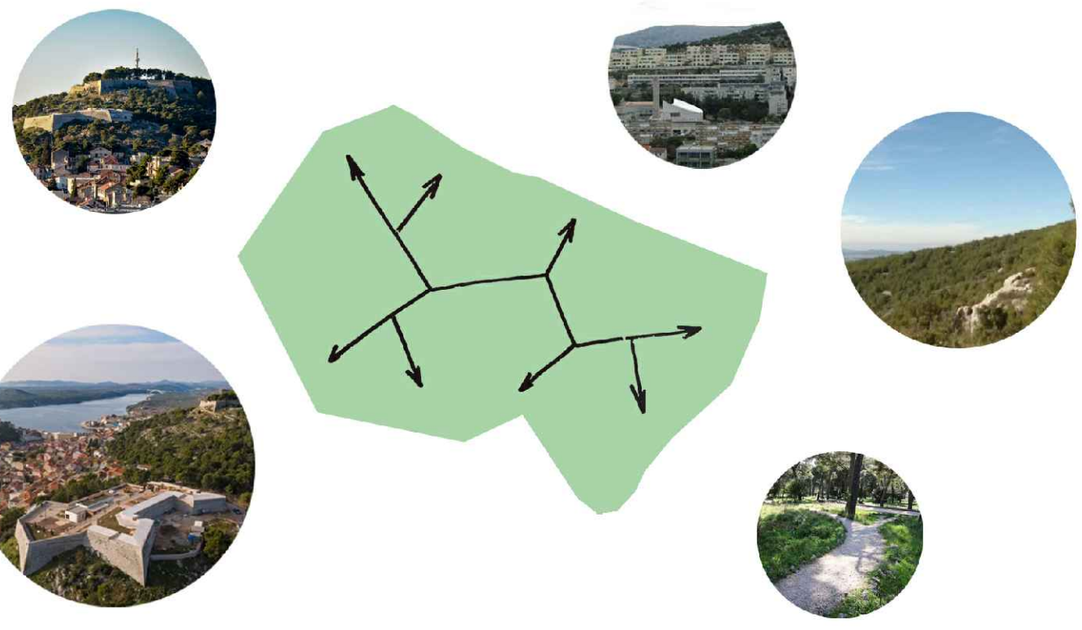

TLOCRT

PROGRAM

OPNA

SOLID-VOID

VIZURE

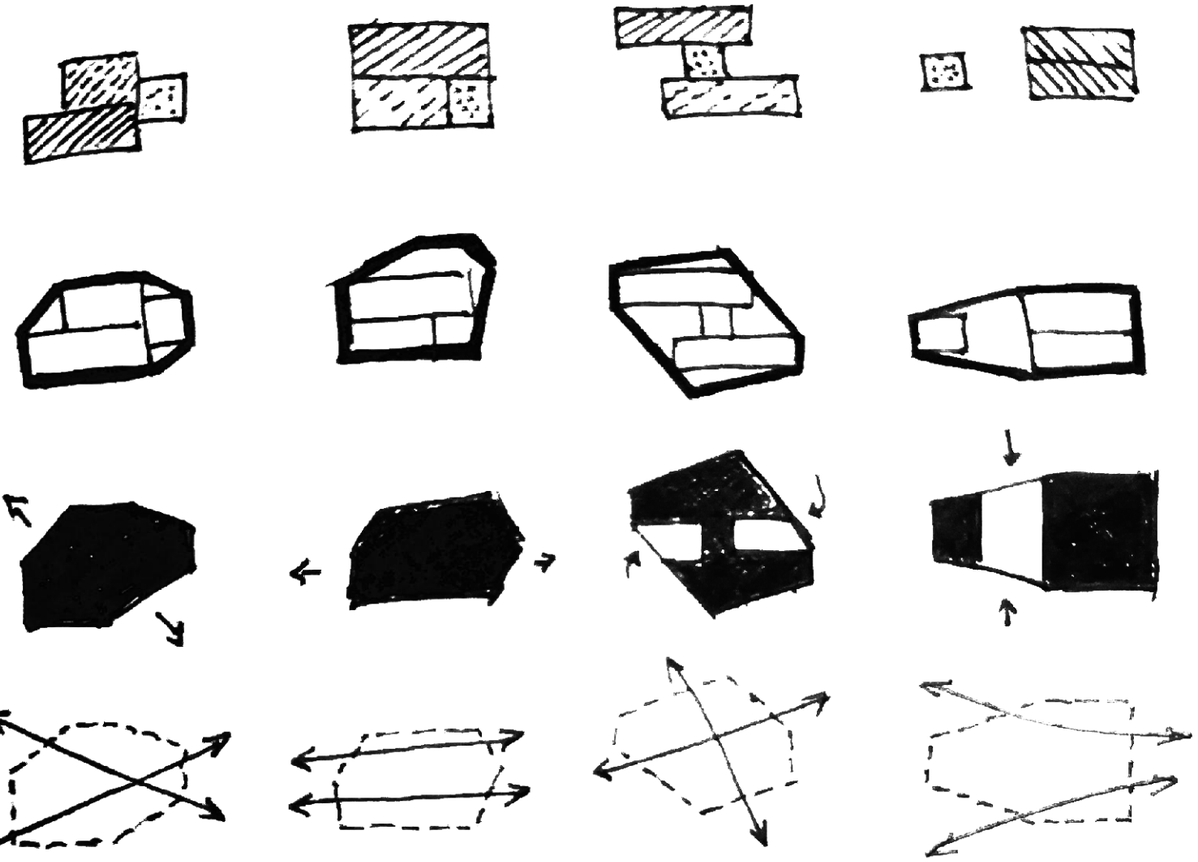

PRESJEK

.064 KONSTRUKCIJA

GENEZA

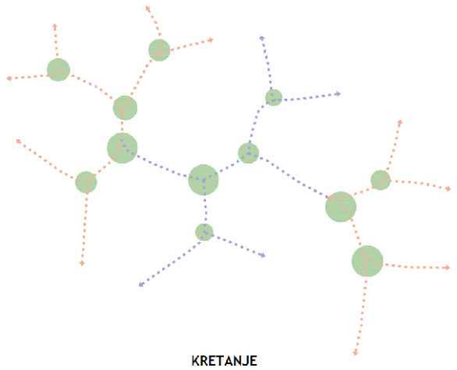

KRETANJE

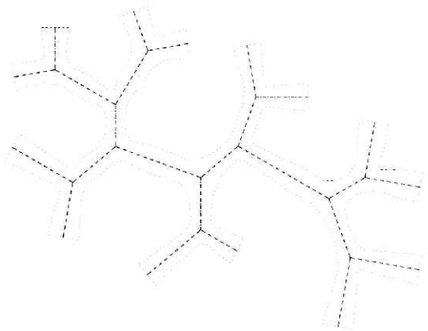

UZDUŽNE OSI

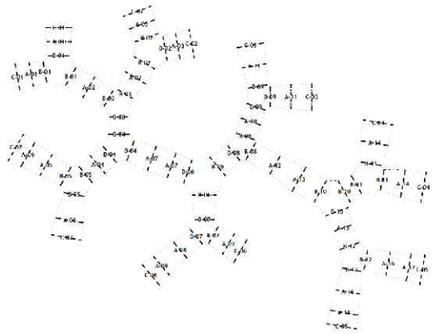

POPREČNE OSI

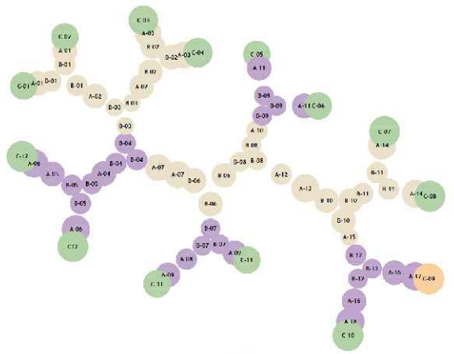

PROFILI

Nakon uspostavljanja orijentacije i položaja projekta na parceli, postavljaju se **smjerovi kretanja** koji služe kao šablona za postavljanje uzdužnih i poprečnih osi projekta. Svaka poprečna os je imenovana zbog sistematizacije u procesu dizajniranja te svaka poprečna os tj presjek ima različitu reakciju na varijable koje se mijenjaju na parceli s obzirom na postavke **položaja**, **količine programa**, i **osvjetljenja**. Postavlja se sedmerokutni profil u presjeku koji predstavlja osnovni oblik koji se mijenja po navedenim parametrima. Važno je napomeniti da s obzirom na analizu osvjetljenja na parceli (stranica 47), pokušava se što više u presjeku **otvoriti prema Suncu**. Uvrštavajući sve navedeno u formulu, kao rezultat dobivamo presjeke kkoje polažemo i povezujemo po ustanovljenoj uzdužnoj osi.

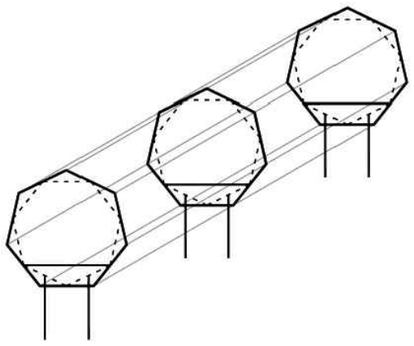

OSNOVNI OBLIK

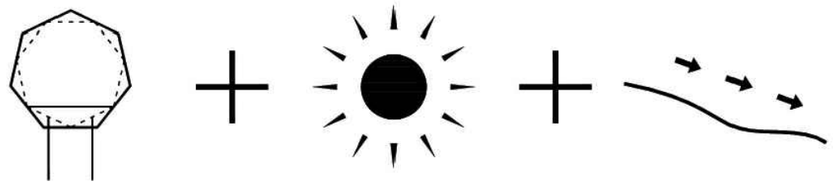

MORFOZA

PRESJECI KONSTRUKCIJE

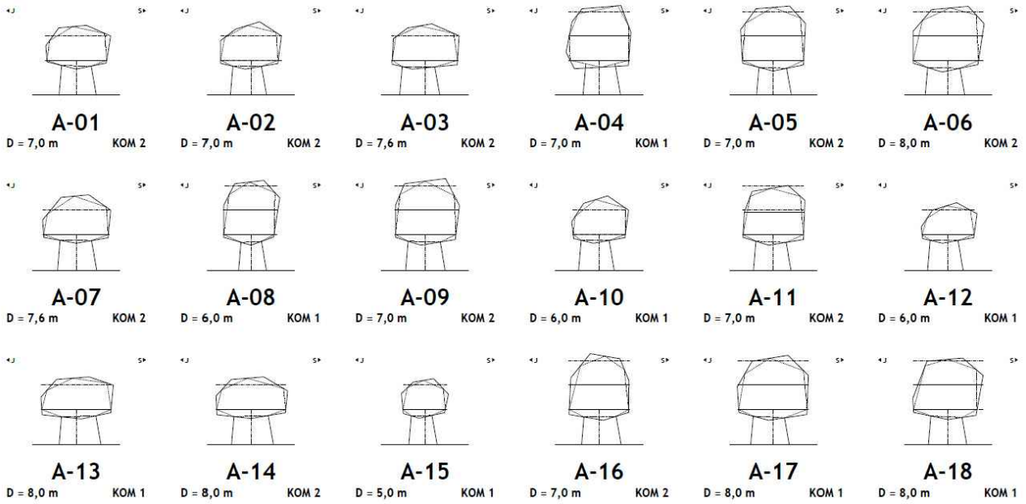

TIP A - profili između raskrižja

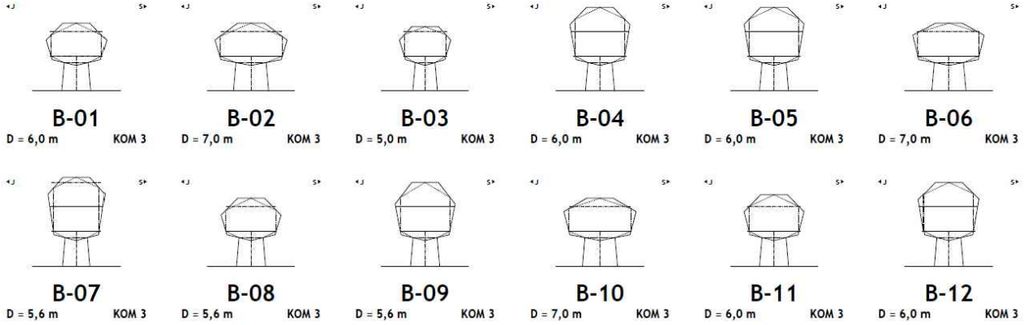

TIP B - profili na raskrižjima

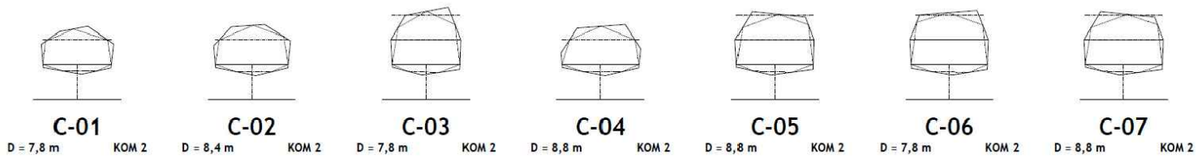

TIP C - profili ovješeni na tip A; završeci konstrukcije

.065 IZGRADNJA

FAZNOST IZGRADNJE

Gradnja se dijeli na 3 faze:

1. rušenje i reciklaža materijala postojećih objekata (betonski ostaci vojarne skupa sa ostacima kamena potpornjeg zida)

2. betoniranje i zatrpavanje podzemnog dijela projekta, podizanje betonskih jezgri iz podzemnog dijela na razinu gornje etaže projekta (komunikacije)

3. postavljanje profila prethodno proizvedenih van lokacije u namjeri da se smanji negativan utjecaj izgradnje

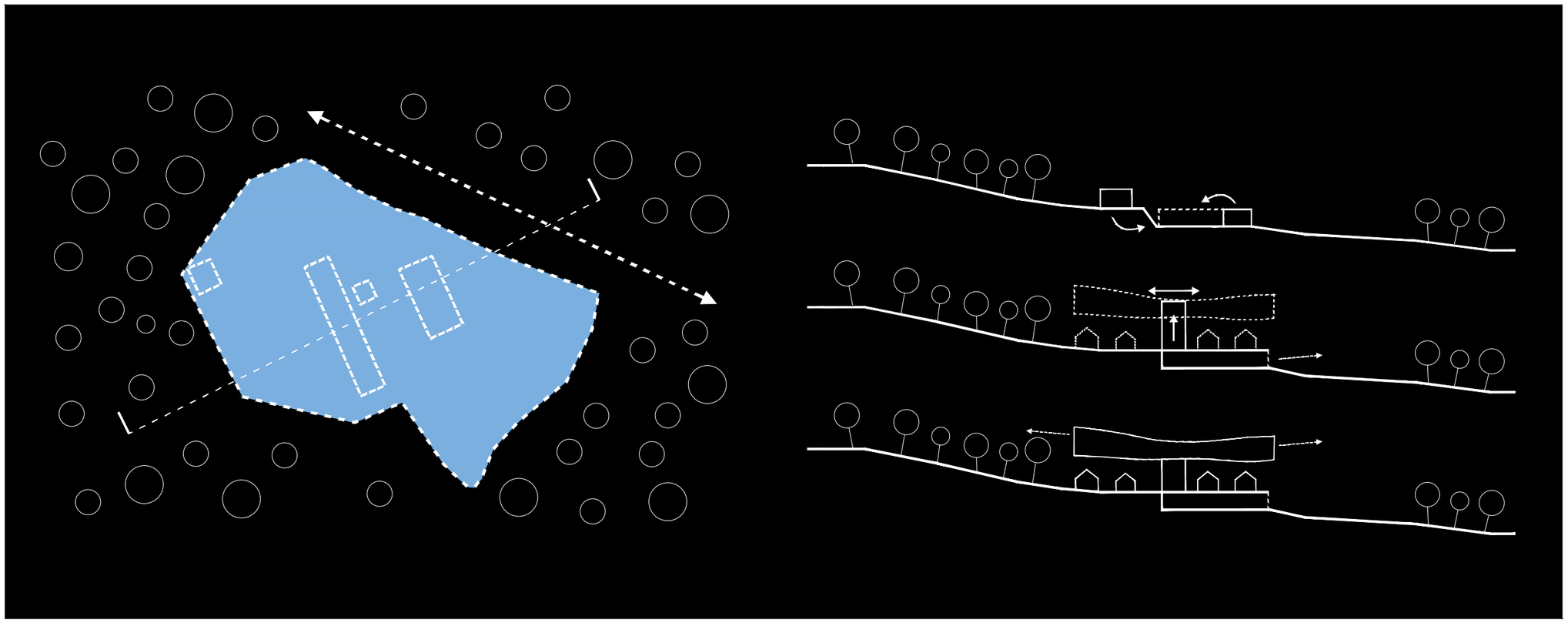

3. FAZA

ZATEČENO STANJE

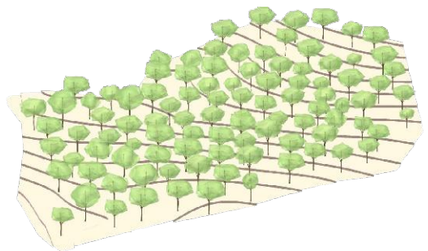

*

procjena kvalitete zatečene vegetacije

*

zaštita zdrave vegetacije prije slijedećih faza

POSTAVLJANJE PROFILA

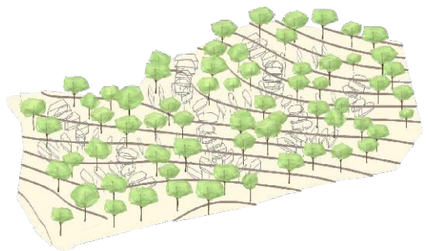

*

ubrizgavanje temelja za profile

*

podizanje profila na temelje

POVEZIVANJE PROFILA

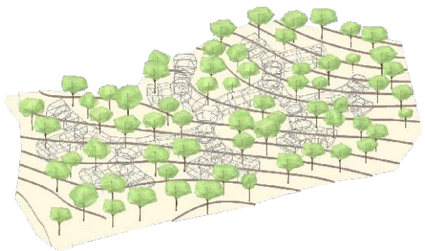

*

povezivanje profila

*

zatezanje i ukrućivanje

MEĐUKATNA KONSTRUKCIJA

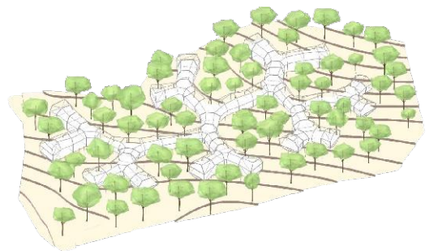

*

postavljanje međukatne konstrukcije

*

priprema za sljedeću fazu

POSTAVLJENJE OBLOGE

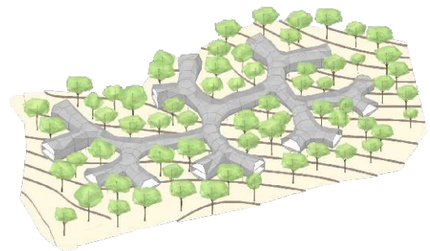

*

postavljanje vanjskih zidova i stakla

*

postavljanje sjenila tj. vanjske obloge

PROJEKT

U ovom poglavlju prolazimo kroz finalni proizvod istraživanja u vidu projekta. Projekt je isto tako svojevrsno istraživanje prostora za korisnike unutar spektra autizma. Kroz nacrte idejnog projekta se provlači sinteza svih misli te promišljanja iz prethodnih poglavlja.

72.0
71.0
70.0
69.0
68.0
68.0
68.0
67.0
± 0,00
68.0
67.0
66.0
65.0
64.0
S
TLOCRT SUTERENA
+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500
0
10
50m

+ 6,00
+ 6,35
+ 12,00
+ 9,00
+ 5,35
obrazovanje
+ 5,35
smještaj
+ 4,00
servis
rehabilitacija
+ 11,00
+ 7,00
+ 4,00
± 0,00
BPM = 24
magistrala
tvrđava Barone
79,0
78,0
77,0
68,0
68,0
67,0
79,0
77,0
76,0
75,0
74,0
69,0
68,0
67,0
66,0
65,0
64,0

TLOCRT PARTERA

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500

0 10 50m

+ 6,00

+ 6,35

+ 12,00

+ 9,00

+ 4,00

+ 4,00

± 0,00

+ 5,35

+ 11,00

+ 7,00

+ 4,00

TLOCRT KROVA STAKLENIKA

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500

0 10 50m

+6,00

+12,00

+9,00

+6,35

+5,35

+4,00

+4,00

±0,00

+11,00

+7,00

+4,00

TLOCRT 1. KATA

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500

0 10 50m

+ 6,00

+ 12,00

+ 9,00

+ 6,35

+ 5,35

+ 4,00

+ 4,00

± 0,00

+ 11,00

+ 7,00

+ 4,00

TLOCRT 2. KATA

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500

0 10 50m

+ 6,00
± 16,00
± 16,00
± 16,00
+ 12,00
± 0,00
+ 18,00
+ 14,00
+ 16,00
+ 18,00
+ 11,00
+ 7,00
+ 4,00

TLOCRT KROVA

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500

0 10 50m

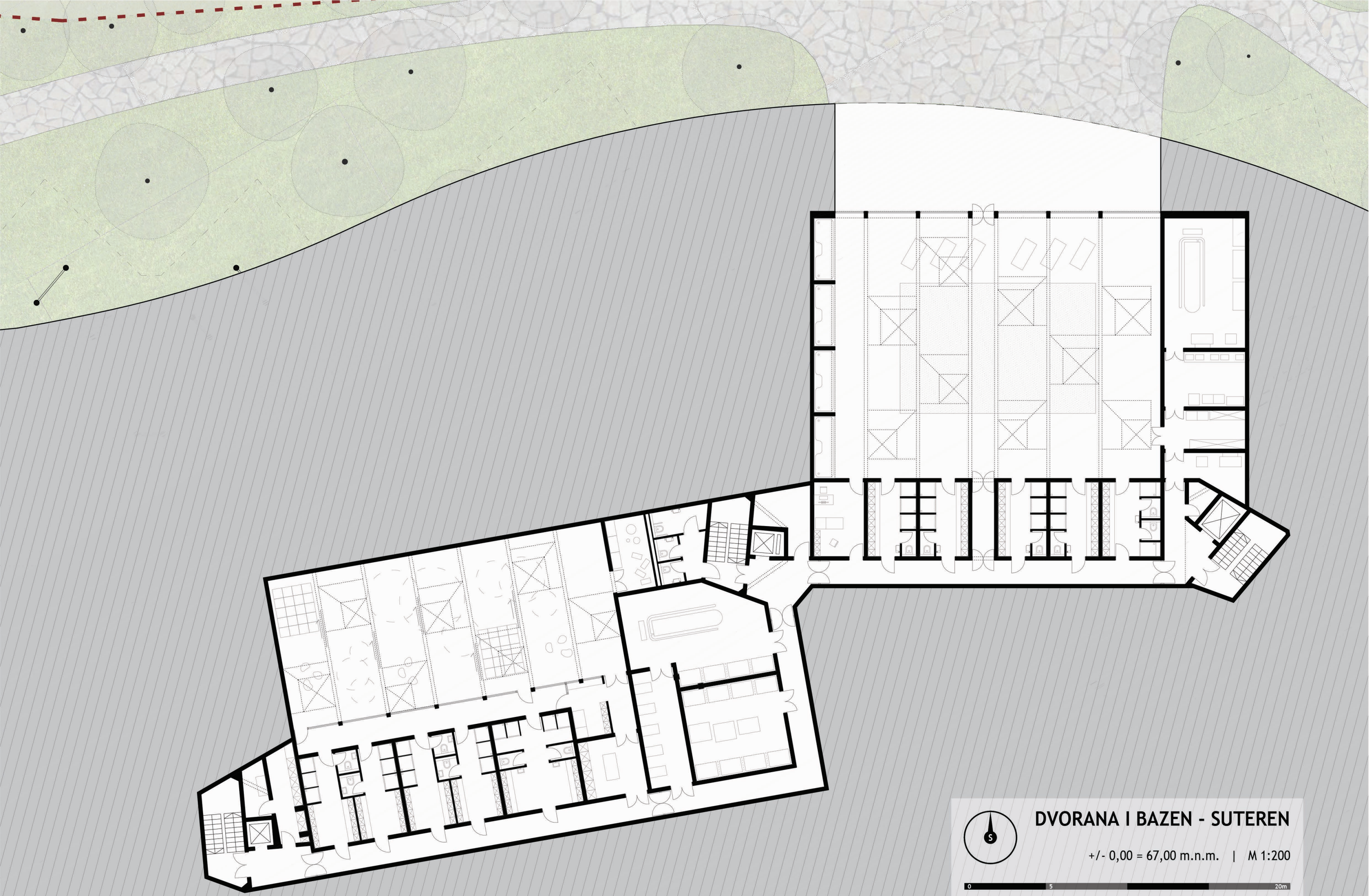

DVORANA I BAZEN - SUTEREN

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

+ 10,55

+ 4,00

+ 4,00

+ 10,00

+ 10,00

+ 4,00

+ 4,00

+ 10,00

+ 10,00

+ 10,00

SEGMENT REHAB. CENTRA - 1.KAT

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

+ 4,00

+ 4,00

+ 12,70

+ 4,00

+ 4,00

+ 12,70

+ 12,70

SEGMENT REHAB. CENTRA - 2.KAT

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

+ 11,30

+ 11,30

+ 12,65

+ 11,30

+ 5,30

+ 11,30

+ 12,65

+ 12,65

+ 5,30

+ 12,65

+ 5,30

+ 11,90

+ 11,30

SEGMENT ŠKOLE - 1. KAT

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

+ 11,30
+ 11,30
+ 14,00
+ 12,65
+ 15,35
+ 5,30
+ 11,30
+ 14,00
+ 11,30
+ 12,65
+ 12,65
+ 5,30
+ 15,35
+ 5,30
+ 14,00
+ 11,30

SEGMENT ŠKOLE - 2.KAT

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

+ 11,90
+ 11,30
+ 5,35
+ 4,90
+ 11,30
+ 9,95
+ 11,30
+ 9,95
+ 4,00
+ 4,00
+ 9,95
+ 10,55
+ 11,30

SEGMENT SMJEŠTAJA - 1.KAT

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

+ 11,90

+ 5,35

+ 4,90

+ 14,00

+ 14,00

+ 14,00

+ 11,30

+ 14,00

+ 4,00

+ 4,00

+ 14,00

+ 13,25

SEGMENT SMJEŠTAJA - 2.KAT

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:200

0 5 20m

PRESJEK - BAZEN & KRLETKE

M 1:200 | +/- 0,00 = 67,00 m.n.m.

0 5 20m

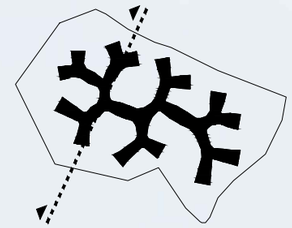

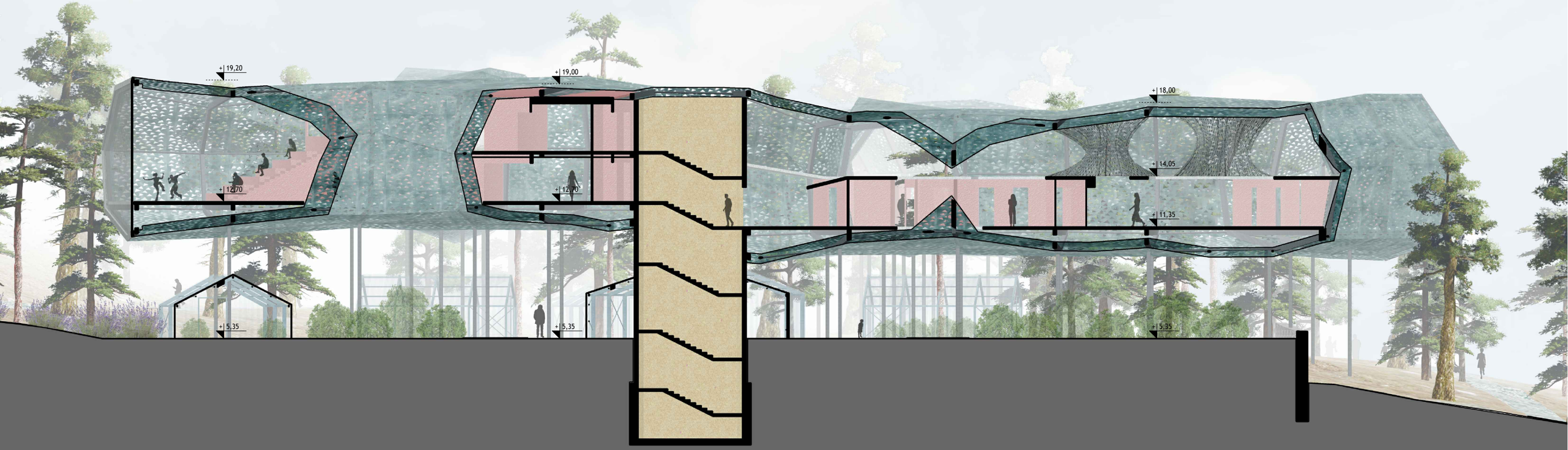

PRESJEK - ŠKOLSKI SEGMENT

M 1:200 | +/- 0,00 = 67,00 m.n.m.

0 5 20m

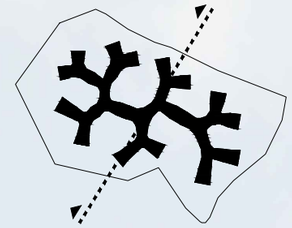

PRESJEK - SMJEŠTAJNI SEGMENT

M 1:200 | +/- 0,00 = 67,00 m.n.m.

0 5 20m

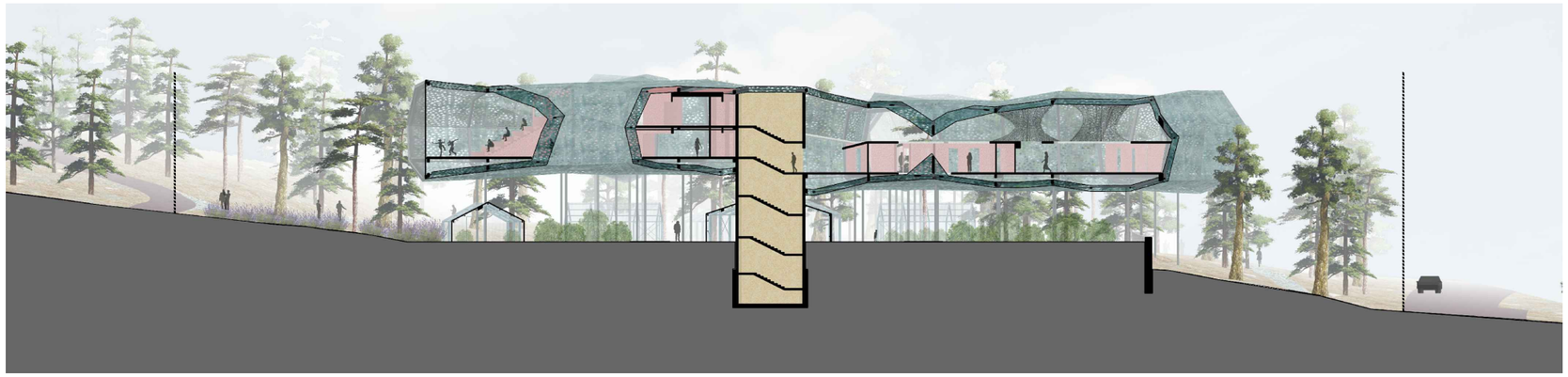

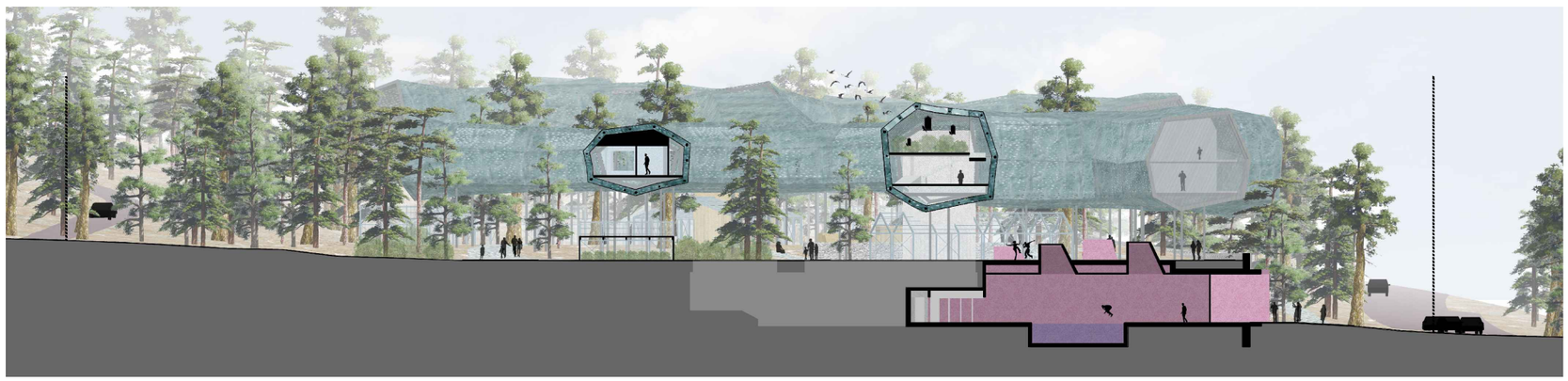

PRESJECI - ODNOS S PROMETNICAMA

+/- 0,00 = 67,00 m.n.m. | M 1:500

0 10 50m

VIZUALIZACIJA INTERIJERA BAZENA

VIZUALIZACIJA PARTERA

IZVORI

KNJIGE

• The Philosophy of Autism (2013) – Jami L. Anderson, Simon Cushing • The Reason I Jump: The inner voice of an thirteen year old boy with autism (2013) – Naoki Higashida, David Mitchell

ČLANCI, IZVJEŠĆA I RADOVI

• An Architecture for Autism: Concepts of Design Intervention for the Autistic User (2018) - Magda Mostafa
• Autism Spectrum Disorder in Popular Media: Storied Reflections of Societal Views (2014) - Christina Belcher, Kimberly Maich
• An Architecture for Autism: Autism ASPECTSS in school design (2014) - Magda Mostafa
• An Architecture for Autism: Towards More Inclusive Built Environments for Individuals with ASD (2014) - Magda Mostafa
• Posebno izvješće: Zaštita prava osoba s autizmom i poremećajima iz autističnog spektra (2014) – Pravobranitelj za osobe s invaliditetom
• The Nest: a kindergarten for children with autism (2019) – K. Kvium, S.k. Straarup, L. Mikulić

PREZENTACIJE I INTERVJUI

• The ASPECTSSTM of Architecture for Autism – Magda Mostafa – TEDxCairo (2016)
https://www.youtube.com/watch?v=0H-6iIyQ9Bs7
• Maria Kaika – Autistic Architecture (intervju)
https://www.youtube.com/watch?v=jjabCG6sYzY

WEB IZVORI

• WebMD
https://www.webmd.com/brain/autism/what-does-autism-mean
https://www.webmd.com/brain/autism/news/20130823/who-will-care-for-children-with-autism-when-theyre-adults#1
• AutismEurope
https://www.autismeurope.org/about-autism/prevalence-rate-of-autism/
• South West Yorkshire Partnership NHS Foundation Trust
https://www.southwestyorkshire.nhs.uk/your-health/autism/ • National Autistic Society (UK)
https://www.autism.org.uk/about/what-is/asd.aspx
• Our World In Data
https://ourworldindata.org/grapher/share-with-asperger-syndrome?year=1990
• Autism Speaks (SAD)
https://www.autismspeaks.org/science-news/cdc-increases-estimate-autisms-prevalence-15-percent-1-59-children
• Cyber Psychologist
http://www.cyberpsychologist.net/2018/04/08/causes-autism/
• Parents
https://www.parents.com/health/autism/the-history-of-autism/
• Applied Behaviour Analysis Edu
https://www.appliedbehavioranalysisedu.org/5-acclaimed-visual-artists-with-autism/
• The Art of Autism
https://the-art-of-autism.com/favorite-quotes-about-autism-and-aspergers/
• Salon (news media)
https://www.salon.com/2019/04/02/autism-in-pop-culture-has-come-a-long-way-but-theres-still-room-to-grow/
• Autistic Not Weird
https://autisticnotweird.com/survey/
• AHRC New York City
https://schools.ahrcnyc.org/teacch/
• Središnji državni portal Republike Hrvatske
https://mdomsp.gov.hr/vijesti-8/svjetski-dan-svjesnosti-o-autizmu/10842
• Autizam.hr
http://autizam.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=130&lang=hr
http://autizam.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=143&lang=hr
http://autizam.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=139&lang=hr
http://autizam.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=131&lang=hr
• simon humphreys riba
https://www.simonhumphreys.co.uk/copy-of-workd286e871
• Savez udruga za autizam Hrvatske
https://www.autizam-suzah.hr/autizam/#1562243969428-b3732609-e3e9
• N1
http://hr.n1info.com/Vijesti/a382075/Hrvatska-jos-uvijek-bez-sustavne-skrbi-za-oko-12.000-osoba-s-poremecajem-autizma.html
https://mdomsp.gov.hr/vijesti-8/svjetski-dan-svjesnosti-o-autizmu/10842
• Autizam.net
https://autizam.net/tretmani/
• Pravobranitelj za osobe s invaliditetom
http://posi.hr/
• MichelleSuttonWrites.com
https://michellesuttonwrites.com/2016/12/12/is-it-really-inclusion/
• ArchDaily
https://www.archdaily.com/789414/nokken
https://www.archdaily.com/789414/nokken--kindergartenkindergarten--christensenchristensen--andand--coco--architectsarchitects
https://www.archdaily.com/933498/double
https://www.archdaily.com/933498/double-kindergartenkindergarten-sanmuseumsmuseum-schmidtschmidt-zorjeszorjes-architekenvolkskvolkskvad_source-searchfeed_medium-search_result_projectsarchitekenvolkskvad_source-searchfeed_medium-search_result_projects
https://www.archdaily.com/179359/designing
https://www.archdaily.com/179359/designing--forfor--autismautism--spatialspatial--considerationsconsiderations
• ISSUU
https://issuu.com/gaarchi
https://issuu.com/gaarchitects4/docs/02_teresatects4/docs/02_teresa--whitehurstwhitehurst--impactimpact--ofof--builbuil
• Redshift by Autodesk
https://www.autodesk.com/redshift/architecture
https://www.autodesk.com/redshift/architecture--forfor--autism/autism/
• Scottish Autism
https://www.scottishautism.org/about
https://www.scottishautism.org/about--autism/researchautism/research--andand--training/designtraining/design--autismautism
• lab for material architectures
http://www.materialarchitectures.com/socialterialarchitectures.com/social--sensorysensory